

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ПСИХОЛОГІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Матеріали
VIII-ї Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(15 грудня 2022 року, м. Біла Церква)

БІЛА ЦЕРКВА 2022

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ПСИХОЛОГІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Матеріали

VIII-ї Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(15 грудня 2022 року, м. Біла Церква)

Біла Церква 2022

Рекомендовано Вченою радою Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України
(протокол № 1 від 17.01.2023 року)

Рецензенти:

Горошкова Лідія Анатоліївна – професор кафедри екології Національного університету «Києво-могилянська академія», доктор економічних наук, професор

Єрмоленко Андрій Борисович – завідувач кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидат політичних наук, доцент

Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти:

зб. матеріалів VIII-ї Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Біла Церква, 15 грудня 2022 р. / за заг. ред. В.С. Кулішова, І.В. Кучерак. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 228 с.

Редакційна колегія:

Сидоренко В.В., д.пед.н., проф.; Сумець О.М., д.е.н., проф.; Кулішов В.С., к.пед.н., доцент; Лукіяничук А.М. к.псих.н., доцент; Торба Н.Г., к.псих.н.; Кучерак І.В., к. пед. н., доцент; Кривобок А.С.

У збірнику представлено тези доповідей учасників VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти». У ході роботи конференції було розглянуто ряд актуальних питань стосовно: розвитку психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників в умовах воєнного стану, зарубіжного досвіду підготовки конкурентоспроможних фахівців в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти, розвитку готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності в системі неперервної освіти, організації процесу навчання та виховання на гуманістичних засадах, удосконалення сучасних моделей підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах сталого розвитку, психологічного супроводу освіти дорослого населення в умовах воєнного стану, використання відкритого контенту, відкритих освітніх ресурсів для розвитку ключових компетентностей замовників освітніх послуг.

Матеріали видання стануть у нагоді педагогічним працівникам закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, науково-педагогічним працівникам закладів вищої та післядипломної освіти, аспірантам, молодим науковцям та всім, хто цікавиться питаннями навчання дорослих у системі неперервної освіти.

За зміст і достовірність матеріалів несуть відповідальність автори тез.

Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та стиль викладу основного матеріалу

Адреса: вул. Леваневського, 52/4, м. Біла Церква,
09108 E-mail: dipodist@ukr.net.

ЗМІСТ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ.....	8
Кулішов В.С. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ У БІЛОЦЕРКІВСЬКОМУ ІНСТИТУТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	14
Ахымтаева Г.Д. Б. МОМЫШҰЛЫ АТЫНДАҒЫ №45 ҚАЗАҚ КЛАССИКАЛЫҚ ГИМНАЗИЯСЫНЫҢ ИМИЯ ПӘНІНІҢ МҰҒАЛІМІ.....	18
Жанетова Б.Ж. ПЕДАГОГТИҢ КӘСІБИ ДАМУЫ.....	24
Мирзалиева Э.Б. МҰРАЖАЙ ПЕДАГОГИКАСЫНЫҢ ӘДІСТЕМЕСІ.....	29
Таборідзе О. СИСТЕМА ОСВІТИ ДОРОСЛИХ У ГРУЗІЇ.....	35
Рапов S.Ф., Запара V.M. FEATURES OF TEACHING ADULTS A SECOND FOREIGN LANGUAGE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION.....	37
Баркар В.І. ІННОВАЦІЇ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНИХ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ) НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	41
Бугай В.В. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНТЕРАКТИВНОМУ НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ У ЗВО.....	46
Вайнтрауб М. А. ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ....	52
Воробйова О. А. КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	55
Гаврутенко Л.А ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИМОГ.....	60
Геревенко А. М. ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНАЖЕРІВ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА ЗП(ПТ)О.....	62
Головко Д. Ю. ЗАСТОСУВАННЯ МНЕМОНІЧНОГО ПРИЙОМУ ФЛЕШ-КАРТОК ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	67
Горобченко Л. В.	

РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ..	70
Горобченко М.Г.	
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ НА ГУМАНІСТИЧНИХ ЗАСАДАХ.....	74
Денисенко О.Г.	
ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	79
Жалдак Д.Д.	
ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ.....	83
Іванченко О.З., Мельнікова О.З.	
РОЛЬ ВИКЛАДАЧА В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	87
Коваленко Т.М.	
УДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНИХ МОДЕЛЕЙ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	93
Коцур Н.І.	
НАСЛІДКИ ВПЛИВУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ.....	97
Курепін В.М.	
ФОРМУВАННЯ У ГРОМАДЯН КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	102
Кучерак І.В.	
ІНКЛЮЗІЯ ЯК ОСОБЛИВА ФІЛОСОФІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ: ПЕРСПЕКТИВИ, ІННОВАЦІЇ, РІШЕННЯ.....	108
Кривобок А.С.	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	111
Кролівець Н.І.	
ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	116
Левченко І.М.	
ФОРМУВАННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	121
Литвин А.Ф.	
ЗМІСТ ФАХОВОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	125
Максименко І.О.	
ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОЗБУДОВИ	

СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	130
Мандрагеля В.А.	
СТАДІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕДАГОГА ЗП(ПТ)О.....	137
Марцін І.І., Танана С.М.	
ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА СТУДЕНТІВ У ЗВО ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	141
Мозгова С.В.	
ФОРМУВАННЯ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ.....	146
Мураховська К.К.	
КУЛЬТУРА САМООСВІТИ ВИКЛАДАЧІВ МИСТЕЦЬКИХ ШКІЛ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	150
Петрушак О.М.	
ІННОВАЦІЙНІ РЕСУРСИ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	159
Пищик О.В.	
РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ....	163
Сагач О.М.	
НЕПЕРЕРВНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	168
Самойленко О.М.	
НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ.....	173
Танана С.М.	
ІННОВАЦІЙНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	177
Торба Н.Г.	
ТВОРЧИСТЬ ЯК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА АКТИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ УЧАСНИКІВ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	184
Філіпович А.Ю.	
ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ В ДОРΟΣЛОМУ ВІЦІ, ЯК ПЕРСПЕКТИВА РОСТУ В ПРОФЕСІЙНОМУ ПЛАНІ.....	189
Фурсова О.І.	
РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСИЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ..	194
Цикало Н.В.	
НОВІ ПІДХОДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗП(ПТ)О В УМОВАХ ВІЙНИ.....	198
Цикалюк О.Ю.	

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПІДТВЕРДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	202
Шевчук С.С. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА.....	207
Шейко Л.О. ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	214
Юденкова О.П. ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ.....	219

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

15 грудня 2022 року в Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України пройшла VIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих в системі неперервної освіти». Конференцію було проведено сумісно з Філією АТ «НЦПК «Єрлеу» ІПР ІП у Жамбильській області (Казахстан), Тбіліським центром з підготовки й перепідготовки водіїв автотранспорту (Грузія), Національним університетом «Запорізька політехніка», Університетом Григорія Сковороди в Переяславі.

У конференції взяли участь представники 12 областей України (Дніпропетровська, Київська, Рівненська, Чернігівська, Запорізька, Сумська, Миколаївська, Черкаська, Вінницька, Донецька, Кіровоградська, Івано-Франківська) та 7 країн світу – США, Казахстан, Словаччина, Чехія, Грузія, Нідерланди, Україна.

Модерували конференцію Володимир Кулішов, завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту БІНПО, кандидат педагогічних наук, доцент, та Світлана Мозгова, старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін БІНПО.

У ході конференції було обговорено низку актуальних питань, пов'язаних з розвитком психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників в умовах воєнного стану, зарубіжним досвідом підготовки конкурентоспроможних фахівців в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти, розвитком готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності в системі неперервної освіти, організацією процесу навчання та виховання на гуманістичних засадах, удосконаленням сучасних моделей підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах сталого розвитку, психологічним супроводом освіти дорослого населення в умовах воєнного стану, використанням відкритого контенту, відкритих освітніх ресурсів для розвитку ключових компетентностей замовників освітніх послуг.

VIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти» розпочалася із привітання зразкового студентського хору «Обрій» Білоцерківського гуманітарно-педагогічного фахового коледжу (художній керівник Андрєєва Аліна Петрівна). Виступ хору створив позитивну атмосферу для продуктивної роботи всіх учасників.

Роботу конференції відкрила Вікторія Сидоренко, директорка Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, докторка педагогічних наук, професорка, яка відзначила актуальність проблеми науково-методичного супроводу підготовки і підвищення кваліфікації фахівців в умовах війни та повоєнного відновлення України, важливість модернізації процесів взаємодії учасників освітнього процесу в контексті гуманізації освітнього простору. Вікторія Вікторівна ознайомила присутніх із здобутками та напрацюваннями БІНПО, освітніми можливостями для слухачів курсів підвищення кваліфікації та здобувачів вищої освіти, що сьогодні створені в Інституті.

З вітальним словом до учасників конференції звернувся дійсний член (академік) НАПН України, академік-секретар Відділення вищої освіти НАПН України, доктор філософських наук, професор Петро Саух, який наголосив на важливості обговорення нагальних проблем освіти дорослих як чинника розвитку людського капіталу в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів і акцентував увагу на прозорливості і вмінні колективу БІНПО працювати за вимогами часу.

Нелля Ничкало, дійсний член (академік) НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, докторка педагогічних наук, професорка окреслила шлях діяльності БІНПО з часу його заснування, здобутки Інституту та унікальність його діяльності у сфері професійного розвитку та підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної освіти України.

Наталія Муранова, проректорка з науково-педагогічної, освітньої роботи та міжнародних зв'язків ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, докторка педагогічних наук, професорка, Відмінник освіти України звернула увагу присутніх на важливість розуміння подальшого навчання дорослих як перспективи та ресурсу для побудови внутрішньої траєкторії розвитку фахівця.

Ельвіра Торговицька, практичний психолог, майстер кейтерингової компанії, випускниця ОПП «Психологія» Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України (США) у вітальному слові відзначила високий рівень підготовки в Україні фахівців робочих спеціальностей, що сьогодні є конкурентоспроможними та затребуваними, у тому числі, за кордоном.

Володимир Кулішов, завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент ознайомив присутніх з основними напрямками діяльності кафедри педагогіки, психології та менеджменту, її здобутками та перспективами.

З вітальним словом до учасників Міжнародної конференції звернулася Наталія Кійко, голова Колегії студентського самоврядування, здобувачка освітнього ступеня «Магістр» спеціальності 053 «Психологія» Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, яка окреслила освітні інновації, що сьогодні реалізуються в БІНПО при підготовці здобувачів вищої освіти.

На пленарному засіданні VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти» виступили:

- завідувачка кафедрою інноваційної освіти та інформаційних технологій ФАТ «НЦПК «Орлеу» ІПР ІІІ по Жамбильській області, докторка філософії, стипендіат міжнародної програми «Болашак» Ельміра Мирзалієва (Казахстан) з доповіддю «Методика музейної педагогіки»;

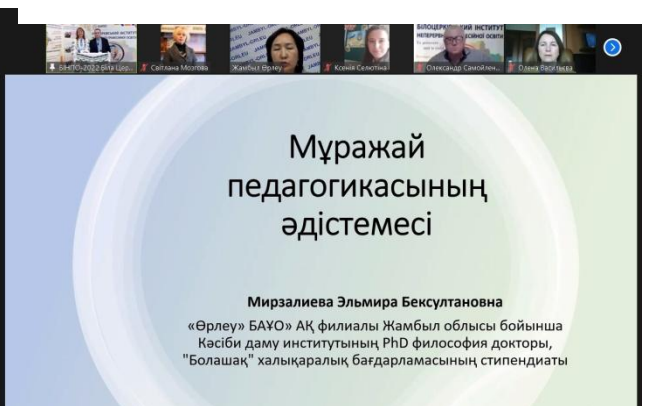
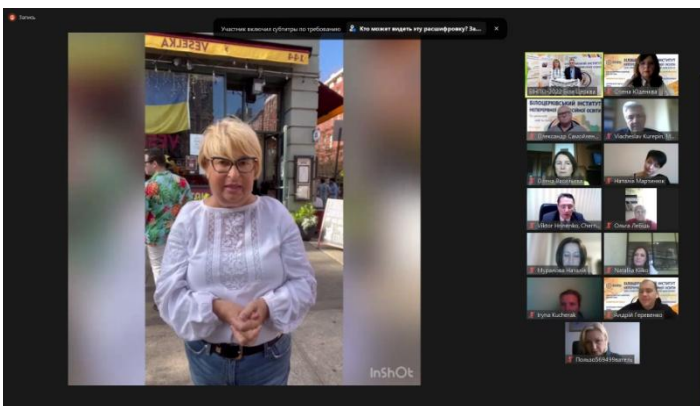
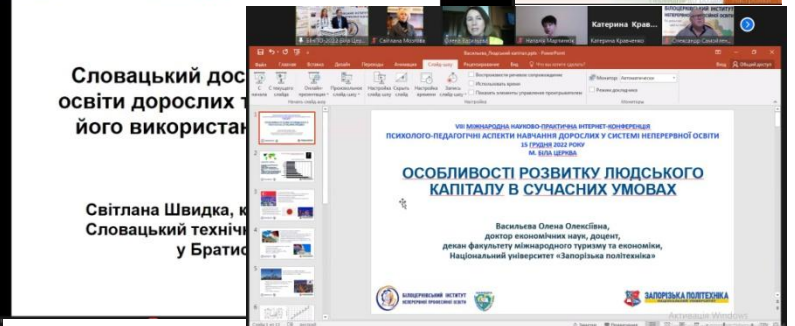
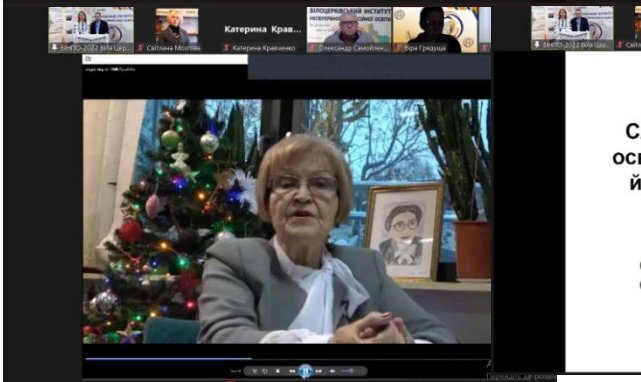
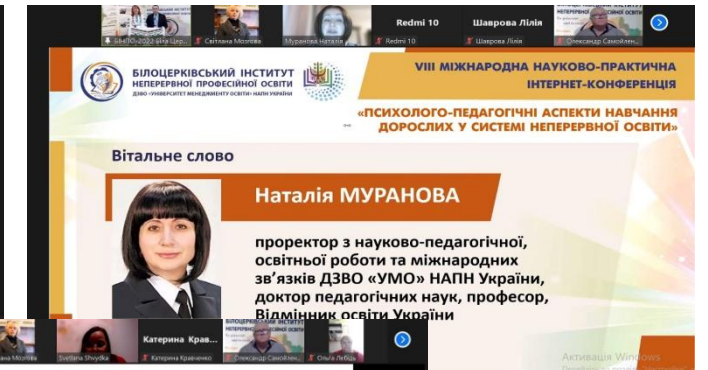
- директорка Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Черкаській області Наталія Мартинюк з доповіддю «Розвиток психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників в умовах воєнного стану»;
- член-кореспондент Академії економічних наук України, декан факультету міжнародного туризму та економіки Національного університету «Запорізька політехніка», докторка економічних наук, доцентка Олена Васильєва з доповіддю «Особливості розвитку людського капіталу в сучасних умовах»;
- доцентка кафедри математики та нарисної геометрії будівельного факультету Словацького технологічного університету в Братиславі, к.ф.-м.н., доцентка Світлана Швидка (Словаччина) з доповіддю «Словацький досвід освіти дорослих та можливості його використання в Україні»;
- професорка кафедри державної економіки Університету імені Масарика, докторка наук з державного управління, професорка Олена Алейнікова (Чеська Республіка) з доповіддю «Університетська освіта в контексті зарубіжного досвіду: Університет Масарика в Брно»;
- заступниця директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області Олена Гришаєва з доповіддю «Навчання частковим кваліфікаціям, як сучасна потреба людини»;
- директор Тбіліського центру з підготовки й перепідготовки водіїв автотранспорту Олександр Таборідзе (Грузія) з доповіддю «Система освіти дорослих у Грузії»;
- доцентка кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі, кандидатка педагогічних наук, доцентка Світлана Танана з доповіддю «Інноваційне освітнє середовище як основа розвитку сучасного майбутнього фахівця філологічних спеціальностей»;
- кандидатка економічних наук, доцентка Оксана Рудич (Нідерланди) з доповіддю «Підготовка та професійний розвиток фахівців у Нідерландах».

По закінченню конференції всі учасники відмітили, що завдяки високому професіоналізму, потужній енергетиці, самовідданості та любові до своєї справи, організаторам конференції вдалося навіть в умовах віртуального простору та воєнного стану створити неймовірно насичену атмосферу заходу, що дозволила поділитися один з одним власними напрацюваннями, продемонструвати найбільш цікаві ідеї, отримати колосальний потік нової, надзвичайно корисної інформації, пережити неймовірні емоції взаємного спілкування, розширити свої наукові контакти.

Відкрите інформаційне середовище Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти стало платформою для цікавої дискусії між вітчизняними та закордонними науковцями, педагогами-практиками і ключовими стейкхолдерами.

Запис пленарного засідання та виступи ключових спікерів VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих в системі неперервної освіти» можна переглянути на Youtube-каналі БІНПО за посиланням <https://youtu.be/mOCaEXhFYLc>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ У БІЛОЦЕРКІВСЬКОМУ ІНСТИТУТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Кулішов В.С., *завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО»
НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент*

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту – провідний структурний підрозділ Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти (далі – БІНПО) ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, що забезпечує підвищення кваліфікації та підготовку фахівців на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти.

Свою діяльність кафедра організовує у контексті заявлених місії, візії та ряду цінностей, яких дотримуються науково-педагогічні працівники при роботі зі слухачами курсів підвищення кваліфікації та здобувачами вищої освіти.

Місія кафедри – продукування інноваційних освітніх й наукових цінностей з використанням творчих та креативних підходів до навчання; формування психологічної компетентності та становлення особистості; сприяння цілісному професійному розвитку та становленню.

Візія кафедри – висока корпоративна культура, імплементація системи забезпечення якості освіти, актуалізація науки та безперервний професійний розвиток.

Цінності, яких дотримується кафедра при роботі зі слухачами курсів підвищення кваліфікації та здобувачами вищої освіти:

- гуманізація освіти;
- людиноцентризм та пріоритет інтересів особистості;
- лідерство-служіння;
- єдність колективу;

- упровадження інноваційних освітніх технологій;
- синергія освіти, науки і бізнесу;
- відповідальність і порядність.

Пріоритетними завданнями 2022 року у роботі кафедри педагогіки, психології та менеджменту було визначено:

- професійний розвиток педагогів закладів професійної освіти, здатних до вибору індивідуальної освітньої траєкторії, навчання впродовж усього життя, розвиток професійної кар'єри особистості, яка здобула освітні та професійні компетентності відповідно до інтересів, здібностей, можливостей, потреб національної економіки та суспільства;

- організація інноваційного освітнього середовища на компетентнісній основі з урахуванням досвіду, потенційних можливостей, інтересів і здібностей замовників освітніх послуг, яке забезпечує інноваційність, доступність, прозорість, гнучкість і відкритість освітнього процесу;

- проведення освітньої, наукової, методичної роботи з реалізації державної політики у сфері вищої і професійної освіти;

- створення сприятливих умов для розвитку психолого-педагогічної та управлінської компетентності педагогічних працівників, їхнього безперервного професійного розвитку впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти;

- упровадження наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень та використання отриманих результатів в освітньому процесі.

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту забезпечує вивчення 2 навчальних модулів на курсах підвищення кваліфікації (Модуль 2. Педагогічний менеджмент і психологія професійної діяльності, Модуль 5. Інноваційні технології в закладах професійної освіти) та понад 15 вибіркового спецкурсів, що дозволяє сьогодні педагогічним працівникам закладів професійної освіти формувати індивідуальну освітню траєкторію.

Науково-педагогічними працівниками кафедри розроблено освітньо-професійні програми підвищення кваліфікації для категорій:

- викладачі професійно-теоретичної підготовки закладів професійної освіти;
- директори, заступники директорів з навчально-виробничої роботи закладів професійної освіти;
- розвиток професійної (коучингової) компетентності педагогічних працівників закладів професійної освіти (програму розроблено вперше у системі професійної освіти).

У 2022 році науково-педагогічні працівники кафедри педагогіки, психології та менеджменту активно долучилися до розроблення короткострокових тематичних курсів підвищення кваліфікації, що забезпечують:

- набуття додаткових фахових компетентностей, які відповідають суспільним, особистим потребам і викликам ринку праці;
- подолання розриву між професійно-кваліфікаційним дисбалансом попиту на професійні кваліфікації і компетентності та пропозиції;
- підвищення кваліфікації здобувачів професійних кваліфікацій, працюючого та незайнятого населення;
- розвиток soft skills.

Науковці кафедри запропонували короткострокові курси підвищення кваліфікації за понад 10 темами.

На кафедрі педагогіки, психології та менеджменту розроблено чотири освітньо-професійних програми для підготовки фахівців на другому (магістерському) рівні вищої освіти: «Педагогіка вищої школи», «Психологія», «Управління навчальним закладом», «Адміністративний менеджмент».

Науково-педагогічні працівники кафедри, зокрема члени проєктних груп зазначених вище освітньо-професійних програм, систематично забезпечують викладання дисциплін під час екзаменаційно-залікових сесій здобувачів вищої

освіти, залучаються у якості членів екзаменаційних комісій для проведення атестації випускників, розробляють відповідне науково(навчально)-методичне забезпечення для викладання обов'язкових та вибіркових освітніх компонентів для підготовки здобувачів на другому (магістерському) рівні вищої освіти.

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту є засновником двох шкіл-студій для розвитку професійних компетентностей педагогів:

1) Школи педагогічного коучингу (науковий керівник – професорка Сидоренко В.В.).

2) Студії корпоративного тимбілдингу (модераторка – доцентка Лукіяничук А.М.).

У 2022 році кафедра педагогіки, психології та менеджменту стала засновником 2 віртуальних рубрик для неформальної освіти та професійного розвитку фахівців, що розміщені на офіційному сайті БІНПО за посиланням <https://binpo.com.ua/iedyna-osvitno-tsyfrova-ekosystema/>:

1) Онлайн-центру психологічної підтримки «ReVita» (Модераторки – Лукіяничук А.М., Торба Н.Г.);

2) Рубрики «Менеджмент як мистецтво управління» (Модераторка – Рудич О.О.)

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту є засновником ряду масових науково-практичних заходів:

– Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих в системі неперервної освіти» (проводиться щорічно з 2015 року);

– Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Соціально-освітні доміанти професійної підготовки сучасного компетентного фахівця» (заснована у 2022 році);

– циклу регіональних науково-практичних семінарів (проводяться щорічно).

Крім того, науково-педагогічні працівники кафедри є постійними учасниками заходів БІНПО, що проводяться у рамках Міжнародних

спеціалізованих виставок «Сучасні заклади освіти», «Інноватика в сучасній освіті», «Освіта та кар'єра».

Сьогодні на кафедрі створено умови для інтернаціоналізації наукової та освітньої діяльності науково-педагогічних працівників і здобувачів освіти, зокрема вони мають можливість:

- брати активну участь у міжнародних стажуваннях, які проводять зарубіжні заклади освіти;
- долучатися до заходів, які проводять закордонні партнери БІНПО;
- публікувати результати наукових досліджень у закордонних виданнях тощо.

Протягом 2021-2022 рр. переможцями Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів студентських наукових і дипломних робіт стали п'ять магістрів спеціальності 073 «Менеджмент» ОПП «Управління навчальним закладом» та «Адміністративний менеджмент» (науковий керівник Горошкова Лідія Анатоліївна, професорка кафедри педагогіки, психології та менеджменту).

Таким чином, сьогодні кафедра педагогіки, психології та менеджменту є потужним центром, що реалізує психолого-педагогічні аспекти підготовки та професійного розвитку фахівців у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти. Кафедра відкрита для нових ідей, можливостей академічної мобільності, наукової і освітньої співпраці.

Б. МОМЫШҰЛЫ АТЫНДАҒЫ №45 ҚАЗАҚ КЛАССИКАЛЫҚ ГИМНАЗИЯСЫНЫҢ ХИМИЯ ПӘНІНІҢ МҰҒАЛІМІ

Ахымтаева Гулжан Джанабаевна

Бүгінгі таңда мұғалімнің міндеті-оқушыны оқу процесіне белсенді қатысушы ету, ол оқушының іс-әрекетін ұйымдастырушы рөлін атқаруы керек, мұғалім-тәлімгер, ментр және фасилитатор болуы керек, ол оқу мен даму жүретін қоректік ортаны ұйымдастырады. Сонда оқушы ақпаратты тек өз іс-

әрекетінде, пәнге қызығушылық танытқан кезде ғана игере алады. Педагог үшін негізгі міндеттердің бірі-оқушылардың оқуға, шығармашылыққа деген қызығушылығын дамыту, өйткені оқу процесінде қызығушылық пен шығармашылық оқушыларды пәнді тереңірек тануға және олардың қабілеттерін дамытуға ынталандыратын күшті құрал болып табылады. Бұл мәселені шешудің бір жолы-оқыту формалары мен құралдарын әртараптандыруға мүмкіндік беретін оқу процесінде заманауи оқыту технологияларын қолдану.

Менің педагогикалық қызметімнің мақсаты – STEM әдісін қолдану арқылы химия пәнге деген мотивацияны арттыру үшін оңтайлы жағдай жасау.

STEM білім беру – бұл төрт мамандандырылған пән бойынша интеграцияланған оқыту. STEM – оқушыларды оқыту әдісі, ол ғылымды, технологияны, инженерияны және математиканы ең танымал пәндер ретінде кіріктіріп оқытуға негізделген. Білім берудегі STEM технологиялары материалды теориялық тұрғыдан меңгеруді ғана емес, сонымен қатар практикалық қолдануды да білдіреді.

STEM технологияларының практикалық дағдыларды дамытуға, мектеп түлектерінің оқу орындарында шығармашылық идеяларды әрі қарай жүзеге асыруға дайындығын қалыптастыруға және одан әрі кәсіби қызметке бағытталған оқытуда үлкен мүмкіндіктер бар.

Сабақта оқушылар қарапайым және қолжетімді инженерлік шешімдерге негізделген заманауи материалдар мен жабдықтарды пайдалана отырып, бұйымның прототиптерін өз бетінше жасайды. Соңғы өнімді жасау үшін оқушылар бұрыннан бар жабдықтың бөлшектерін пайдалана алады немесе пластмассадан және картоннан үлгі жасай алады, бірақ кез келген жағдайда олар әртүрлі материалдарды біріктіру тәжірибесін алады, заттардың қасиеттерін есепке алуды үйренеді және қалай жұмыс істейтінін түсінеді. модельді мүмкіндігінше функционалды және тиімді ету үшін оның құрылымдық құрамдастарын жақсы байланыстыру.

Сыни тұрғыдан ойлауды дамыту STEM білім берудің тағы бір мүмкіндігі. Сыни тұрғыдан ойлау қазіргі жағдайға тәуелсіз, бейтарап қарауды, белгілі фактілерге күмән келтіру мүмкіндігін, өз шешімдерін жасау үшін қолда бар деректерді тәуелсіз талдауды қамтиды. Сыни тұрғыдан ойлайтын жеткіншек ақпарат кеңістігімен барынша тиімді әрекеттесе алады, кез келген ақпаратқа баға беріп, қарама-қайшылықтарды таба алады.

Проблемалық оқытуды пайдалану – бұл химияны оқытуда, проблемалық ситуациялардың шешімдерін жүзеге асыруда, дұрыс жауаптарды табуда, жоспарланған шешімге кедергілерді жеңуде өзін дәлелдеген STEM тәсілі. Мұндағы маңызды жайт – оқушыларға психикалық әрекеттің ерекше стилін, зерттеушілік әрекетін және дербестігін қалыптастыру. Проблемалық жағдаяттарды қолдану оқушыда саналы қиындық туғызады, оны жеңу шығармашылық ізденісті қажет етеді, оқушыны ойландырады, одан шығудың жолын, пайымдауын іздейді, бұл пәнге деген белсенді танымдық қызығушылықтарын дамытуға ықпал етеді.

Химия сабақтарында интерактивті модульдерді пайдалану STEM білім берудің тағы бір тәсілі болып табылады. Интерактивті модульдер ақпараттың нақты құрылымымен, материалдардың оңтайландырылған көлемімен, оқшаулануымен, мазмұнның өзін-өзі қамтамасыз етуімен және жақсы көріну дәрежесімен сипатталады.

Қысқа уақыт ішінде оқытылатын материалды бастапқы бақылауды химиялық диктант немесе тесттерді құруға арналған әртүрлі бағдарламалар мен қызметтерді (MyTest, Scratch, Learningapps және т.б.) пайдалана отырып тест тапсырмалары арқылы тексеруге болады. Learningapps.org – оқыту мен оқытуды қолдауға арналған тегін Web 2.0 қызметі. Бұл қызметті пайдалану топтық жұмысты ұйымдастыру кезінде сауалнама, қайталау, зерттелген материалды бекіту кезінде қолданатын жарқын интерактивті тапсырмаларды алуға мүмкіндік береді.

Мысалы, «Оксидтер» тақырыбын оқығанда оксидтегі элементтің валенттілігін анықтауға арналған тапсырмаларды қолданамын, бұл

оқушылардың қысқа мерзімде номенклатура бойынша білімін тексеруге мүмкіндік береді.

Бұл пәндерді зерделеудің кешенді тәсілі оқушыларға жаңа білімді жақсы қабылдауға көмектеседі. Сабақта *stem* технологияларды пайдалану кезінде балалар өздерінің прототиптерін жасауға үйренеді. Олар радиомен басқарылатын робот конструкторы сияқты өздерінің нақты өнімдерін құрастыруды, дамытуды, жобалауды үйренеді.

Балалардың техникалық пәндерге деген қызығушылығы артады, ал олар өз машиналарын құрастыра алады, зымыран мен ұшақтар жасай алады, электронды ойындарды жүргізе алады, балалар ғылым мен техникаға еркін түрде қызығушылық таныта бастайды. Автокөліктерді және әртүрлі құрылғыларды жасау кезінде балалар өздерінің дизайнерлерін жаңартуға итермелейтін әртүрлі мәселелерге тап болады.

Болашақта бұл қиын және үмітсіз жағдайларда шешім табуға үйретеді, мұның бәрі сыни ойлау дағдыларына әкеледі. Көптеген технологияларды меңгеру ағылшын тілін білмейінше мүмкін емес. Ойын түріндегі бала шет тілін меңгере бастайды. Инновациялық технологияларды қолдану арқылы мамандандырылған оқыту өсу деңгейін белсендіреді және балалардың кәсіби дағдыларды меңгеруіне және болашақта мамандығын анықтауына көмектеседі.

Мұғалімдердің айтуынша, интеграция көптеген мамандықтарда табысты болуға мүмкіндік береді. Сарапшылардың барлығы дерлік прогрессивті технологиялар оқу мотивациясын арттырып, дизайн және бағдарламалау саласындағы базалық білімді кеңейтетінін атап өтеді. Білім берудегі *stem* технологиясын кіріктіру оқушыларға шындыққа сәйкес келетін білім алуға мүмкіндік береді.

Бұл бір нәрсені істей алатын тар ақпараттандырылған мамандардың емес, кәсіби қызметінде стандартты емес шешімдер қабылдауға қабілетті шығармашылық адамдардың пайда болуына ықпал етеді. Интеграция процесі білім сапасын арттырады, мотивация мен танымдық белсенділікті жақсартады.

Бұл икемділіктің, жүйеліліктің дамуына оңтайлы жағдай жасайды және нәтижесінде жеке тұлғаның үйлесімділігіне ықпал етеді.

Оқытудағы прогрессивті тәсіл көбірек білім алуға көмектеседі, пәнаралық байланыстарды кеңейтеді және тереңдетеді, бағдарламалау, модельдеу және жобалау негіздерін жақсы меңгеруге ықпал етеді. Бала үлкен суретті көруге үйренеді. Кейіннен мұның бәрі балаға топта жұмыс жасай отырып, өзінің бірегей өнімін жасауға және ұсынуға мүмкіндік береді.

STEM білім беру – бұл балаларымыздың дағдыларын жетілдірудің жана деңгейіне шығуға мүмкіндік беретін инновациялық әдістеме. Оның көмегімен біз экономикалық тәуелсіз және бәсекеге қабілетті ел болуға мүмкіндік беретін прогрессивті кадрлық базаны қалыптастыра аламыз.

STEM оқыту әдістері бұрыннан үздік оқу орындарында қолданылып келеді. Мектепте мұндай білім бізді қоршаған әлемді, STEM-тің негізгі бағыттары мен кәсіптерін танып-білуге және түсінуге бағытталған. Оның міндеті – балалардың оқуға, ғылымға деген қызығушылығын ояту.

Жоғары сынып оқушылары әртүрлі салаларда қандай дағдылар мен біліктілік қажет екенін біледі. Жасөспірімдік шақта олар өздерінің қалауларын және болашақ мансаптық басымдықтарын анықтай бастайды.

Жоғары сынып оқушыларына арналған STEM бағдарламалары алынған дағдыларды іс жүзінде қолдануға бағытталған. Балалар күрделі эксперименттер мен жобаларға қатысады, өзекті мәселелерді шешуге тырысады: баламалы энергия көздерін іздеу, планетаның ластануы, ресурстарды ұтымды пайдалану және т.б.

Сонымен, STEM білім беру – бұл инженерия, технология және математикамен бірге жаратылыстану ғылымдарын оқуды қамтитын толыққанды жүйелі білім беретін инновациялық әдістеме.

Төменде бес пәнді (физика, химия, биология, физикалық география, астрономия) қамтитын STEM білім берудің құрылымы мен ұйымдастыру формасының мысалы келтірілген.

«Жаратылыстану кластері» келесідей жүзеге асырылады:

- 5-6 сыныптар – «Жаратылыстану» кіріктірілген пәнді оқыту аясында ұғымдармен және құбылыстармен таныстыру, негізгі зертханалық дағдылар мен дағдыларды қалыптастыру;
- 7–8-сыныптар — «Жаратылыстану» білім беру саласының әрбір пәнін ортаға ену модульдер форматында және пәнаралық байланыс логикасында оқыту;
- 9-11 сыныптар – жеке оқу бағытын таңдау мүмкіндігімен халықаралық бакалавриат бағдарламасы бойынша оқу.

Оқытудың жеке траекториясы мамандандырылған олимпиадаларға дайындық үшін қосымша курстарды таңдаумен қамтамасыз етіледі, одан әрі кәсіби қызметке назар аударылады.

Екі-төрт адамнан тұратын топтарға біріккен мектеп оқушылары негізгі оқу уақытын зертханалық тәжірибелер көмегімен әртүрлі практикалық есептерді шешуге арнайды. Оқушылар оқу тапсырмаларын мектептің ақпараттық ортасы арқылы алады.

STEM технологияларын қолдану барысында оқушылардың мәселенің шешімін табу қабілеті қалыптасып, ақпаратпен жұмыс істеуге үйренеді. STEM технологиясымен нақты жауаптар берілмейді, оларды өз бетінше табу керек. Бұл оқушыларға өз тәжірибесіне сүйене отырып, қорытынды жасауға, алған білімдерін практикада қолдануға және мәселеге өзіндік (немесе топтық) көзқарасын ұсынуға мүмкіндік береді.

STEM технологияларын қолдану барысында оқушылардың мәселенің шешімін табу қабілеті қалыптасып, ақпаратпен жұмыс істеуге үйренеді. STEM технологиясымен нақты жауаптар берілмейді, оларды өз бетінше табу керек. Бұл оқушыларға өз тәжірибесіне сүйене отырып, қорытынды жасауға, алған білімдерін практикада қолдануға және мәселеге өзіндік (немесе топтық) көзқарасын ұсынуға мүмкіндік береді.

Қолданған әдебиет

1. Доклад всемирного экономического форума. Интернет-ресурс. Режим доступа: <http://reports.weforum.org/global-risks-2019/chapter-one/>;
2. Авдеева Т.И. Сборник научных статей по итогам работы Международного научного форума «Наука и инновации-современные концепции» (г. Москва, 17 мая 2019 г.). Том 1 / отв. ред. Д.Р. Хисматуллин. Москва: Издательство Инфинити, 2019. 128 с.
3. Developing STEAM Education to Improve Students' Innovative Ability. Интернет-ресурс. Режим доступа: <https://steamedu.com/developing-steam-education-to-improve-students-innovative-ability/>
4. «Путь к успеху: американская стратегия STEM-образования». Интернет-ресурс. Режим доступа: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2018/12/STEM-Education-Strategic-Plan-2018.pdf> (15.02.2020)

ПЕДАГОГТИҢ КӘСІБИ ДАМУЫ

Жанетова Багира Жарылкасыновна

*Т. Рысқұлов ауданы, Құлан ауылының А. Бөкейханов атындағы мектептің
география пәнінің мұғалімі*

Мұғалім - білім беру үдерісіндегі басты тұлға. Оның жұмысы тек сабақ сабақтарымен, білім беру стандарттарымен анықталған оқу бағдарламалары мен нормаларын орындаумен шектелмейді. Баланың дамуын болжайтын мұғалімнің шығармашылық қызметі оқушылармен өзара әрекеттесудің барлық түрлерінде үнемі шығармашылық ізденіске негізделген.

Өмір бойы мұғалім бұрыннан бар білім деңгейіне тән білім, білік және дағдыларды жаңарту арқылы оқуын жалғастыруы керек. Үздіксіз білім беру кәсіби қызметте тұлғаның әлеуметтік рөлін орындауды жүзеге асырады, сонымен қатар өзінің әлеуетін жүзеге асыруға көмектеседі.

Үздіксіз білім беру (ағылш. lifelong learning) - мемлекеттік және қоғамдық институттар жүйесін пайдалану негізінде және жеке тұлға мен қоғамның қажеттіліктеріне сәйкес өмір бойы тұлғаның білім беру (Жалпы және кәсіби) әлеуетінің өсу процесі. Үздіксіз білім беру қажеттілігі ғылым мен техниканың ілгерілеуіне, инновациялық технологияларды кеңінен қолдануға байланысты. [1]

Өздеріңіз білетіндей, жаңа формациядағы мұғалім-бұл әдіснамалық, зерттеушілік, әлеуметтік тұлғалық, коммуникативтік, ақпараттық және басқа да құзыреттілік түрлерінің қалыптасуының жоғары деңгейімен сипатталатын рухани-адамгершілік, азаматтық жауапты, белсенді-жасампаз, экологиялық білімді, шығармашылық тұлға, өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі жүзеге асыруға деген ұмтылыс.

Құзыреттілік - лауазымды тұлғаның жеке мүмкіндіктері, оның біліктілігі (білімі мен тәжірибесі), оған шешімдердің белгілі бір шеңберін әзірлеуге қатысуға немесе "4К моделі" деп аталатын белгілі бір білімі мен негізгі дағдыларының арқасында мәселелерді өзі шешуге мүмкіндік береді: сыни ойлау (Critical Thinking); шығармашылық (Creativity); Коммуникация (Communication); Үйлестіру (Coordinating With Others).

Төрт "К" әрқайсысы туралы толығырақ қарастырсақ:

- Сыни тұрғыдан ойлау-бұл ақпарат ағындарын шарлау, себеп-салдарлық байланыстарды көру, қажетсізді жою және қорытынды жасау мүмкіндігі. Шешімдерді табу үшін, тіпті сәтсіздікке ұшыраған жағдайда да, сіз өзіңіздің жетістіктеріңіз бен сәтсіздіктеріңіздің себептерін түсінуіңіз керек.
- Шығармашылық жағдайды әр қырынан бағалауға, стандартты емес шешімдер қабылдауға және өзгермелі жағдайларда өзіңізді сенімді сезінуге мүмкіндік береді. Шығармашылығы дамыған адам жаратушыға айналады. Ол идеяларды қалыптастыра алады және басқа адамдардың бастамаларын дамыта алады. Қиындықтарды жеңу ол үшін қызықты басқатырғышқа айналады.
- Коммуникация. Қазір барлығы тәулік бойы телефон қоңырауы немесе хабарлама қашықтықта. Келіссөздер жүргізу және байланыс орнату,

сұхбаттасушыны тыңдау және өз көзқарасын жеткізу қабілеті өмірлік маңызды дағдыға айналды.

- Үйлестіру (ынтымақтастық) коммуникациямен тығыз байланысты, бірақ кәсіби салаға жатады. Бұл жалпы мақсатты және оған жету жолдарын анықтау, рөлдерді бөлу және нәтижені бағалау мүмкіндігі.

Кәсіби құзыреттіліктің қарапайым моделінде дағдылар soft skills (ікемді) және hard skills (қатты) болып бөлінеді.

Hard skills-күнделікті жұмыста нақты тапсырмаларды орындау үшін қажет тар кәсіби дағдылар. Олар белгілі бір кәсіп үшін өзгермейді және адамның қай компанияда немесе ұжымда жұмыс істейтініне байланысты емес. Оларды тесттер немесе емтихандар арқылы өлшеу оңай.

Мысалы: ағылшын тілін білу, көлік жүргізу, фотошопта логотип жасау, бағдарламалау және т. б.

Soft skills (ағылш. "жұмсақ дағдылар") — әмбебап әлеуметтік-психологиялық қасиеттер, олар әрқашан лауазымға тікелей байланысты емес, бірақ қызметкердің табыстылығына әсер етеді.

Мысалы: шығармашылық, командада жұмыс істей білу, уақытты басқару, сыни ойлау.

Кәсіби құзыреттіліктер (hard skills - қатаң құзыреттіліктер) - бұл кәсіби міндеттерді шешуде білімді, дағдыларды қолдану қабілеті. Кәсіби құзыреттілік тесттер, емтихандар, тексерулер және т. б. түріндегі білімді, дағдыларды және дағдыларды сандық бағалау мүмкіндігін ұсынады. [2]

Үздіксіз оқытудың негізгі алғышарты-мектептегі оқушыларды өмір бойы өркендеу үшін қажетті барлық білім мен дағдылармен қамтамасыз ету мүмкін емес. Сондықтан адамдар өзекті мәселелерді шешу және үздіксіз жеке және кәсіби даму процесіне қатысу үшін үнемі жетілдірілуі керек. Сондай-ақ, мұғалім баламен бір тілде сөйлесу үшін заманауи әдістермен және жаңа білім беру технологияларымен қарулануы керек. Осыған байланысты қазіргі заманғы тарихи білім беру жүйесінің даму бағытын анықтайтын жаңа мақсаттар мен міндеттерді ескеру қажет. Қазіргі заманғы оқытудың мақсаты-Қазақстан

Республикасының әлеуметтік және саяси өміріне тиімді қатысуға дайын бәсекеге қабілетті тұлғаны даярлау. Қазіргі заманғы оқытудың міндеттері қазақстандық патриотизмді тәрбиелеу, адам құқықтары мен бостандықтарын құрметтеу, табысты және тиімді болуға дайын Құзыретті, Белсенді, Шығармашылық тұлғаны қалыптастыру болып табылады. Педагогикалық практикада "оқытудың белсенді әдістері мен формалары" термині бұрыннан қолданылып келеді. Ол оқушылардың оқу іс-әрекетінің жоғары деңгейіне жететін педагогикалық технологиялар тобын біріктіреді. Оқушылардың зияткерлік дағдыларын мақсатты дамытудың ең тиімді әдістерінің бірі ретінде мен "сыни ойлауды дамыту" технологиясын жиі қолданамын.

Бұл технология география пәні бойынша өсіп келе жатқан және үнемі жаңарып отыратын ақпараттық ағыны бар оқушылардың жұмыс істеу қабілеті; өз ойларын (ауызша және жазбаша) басқаларға қатысты анық, сенімді және дұрыс жеткізе білу; әртүрлі тәжірибелерді, идеялар мен идеяларды түсіну негізінде өз пікірін дамыта білу; проблемаларды шеше білу сияқты білім беру нәтижелеріне қол жеткізуге мүмкіндік береді; өз бетінше оқумен айналысу қабілеті (академиялық ұтқырлық); топта ынтымақтасу және жұмыс істеу қабілеті; басқа оқушылармен сындарлы қарым-қатынас орнату қабілеті.

Осы технологияны қолданған кезде сабақтың негізгі кезеңдері-шақыру, түсіну, рефлексия кезеңі.

Шақыру кезеңінде әртүрлі әдістердің көмегімен (жеке / жұптық /топтық жұмыс; ми шабуылы; мазмұнды болжау; проблемалық мәселелер және т.б.) негізгі кезеңге дайындық жүзеге асырылады.

Осылайша, оқушылардың бұрын алған білімі хабардарлық деңгейіне көтеріледі. Енді олар жаңа білімді игеру үшін негіз бола алады, бұл студенттерге жаңа ақпаратты бұрын белгілі және саналы түрде байланыстыруға, жаңа ақпаратты түсінуге сыни көзқараспен қарауға мүмкіндік береді. Түсіну кезеңінде, оқушы жаңа ақпаратпен немесе идеялармен байланыста болған кезде, оқушы өзінің түсінігін қадағалап, олқылықтарға назар аударуды үйренеді, оларды болашақта нақтылау үшін бекітеді. Әр оқушы

сөздердің мағынасын қалай болжағаны, оған қандай бағдарлар көмектескені туралы айтады.

Мұндай жұмыс ақыл-ой әрекетінің белгілі бір әдістерін қолданудың тиімділігін талдауға мүмкіндік береді. Рефлексия кезеңінде оқушылар география сабағында білгендерімен байланысы туралы ойланады, жаңа білімді бекітеді, оларға жаңа ұғымдарды енгізу үшін өз идеяларын белсенді түрде қайта жасайды. Оқушылар арасында тікелей пікір алмасу оларға әртүрлі көзқарастармен танысуға мүмкіндік береді, әңгімелесушіні мұқият тыңдауға және өз пікірлерін дәлелді түрде қорғауға үйретеді. Рефлексияның соңғы кезеңі алынған білімді, дағдыларды, дағдыларды шығармашылық қолдануды білдіреді.

Осылайша, география сабақтарында жаңа технологияларды қолдану пәнге деген қызығушылықты қалыптастырады, танымдық және ойлау әрекеттерін, шығармашылық қабілеттерін белсендіреді, байқауды дамытады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Овчинникова, Е. В. Значение системы управления знаниями для непрерывного образования педагога. Вестник Ленинградского государственного университета им. А.С. Пушкина. 2017. № 2. С. 142-150.

2. Онищенко, С. В. ИКТ-активность педагога в системе непрерывного образования. Современный научный вестник. 2016. Т. 12. № 2. С. 112-115.

3. Зайцева, О. В. Непрерывное образование: основные понятия и определения. Вестник ТГПУ. 2009. Выпуск 7 (85). С. 106-109.

4. Кашко, И. И. Особенности работы с педагогическим коллективом образовательной организации в условиях введения ФГОС начального и основного общего образования / И. И. Кашко, Н. С. Конрали, И. А. Рогов. Учитель Кузбасса. 2014. № 3. С. 68-71.

МҰРАЖАЙ ПЕДАГОГИКАСЫНЫҢ ӘДІСТЕМЕСІ

Мирзалиева Эльмира Бексултановна

«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Жамбыл облысы бойынша Кәсіби даму институтының PhD философия докторы, "Болашақ" халықаралық бағдарламасының стипендиаты

Мұражай педагогикасы – музейтану, педагогика және психологияның тоғысқан жерінде ғылыми пәнге айналу тенденциясы бар музейтану саласы. Мұражай педагогикасы – ғылыми зерттеу және тәжірибелік мұражай қызметін қамтитын интеграциялық сала. Музей педагогикасы музей қызметінің бір түрі ретінде жеке тұлғаны рухани-адамгершілік, азаматтық-патриоттық, тарихи-өлкетанулық тәрбиелеу тәжірибесінде біртұтас оқу-тәрбие процесінде сұранысқа ие болуда.

Баланы адамзат жинаған және киелі сақтаған құндылықтармен таныстыру үшін оқушыны мәдени-тарихи кеңістікке баулу қажет. Бұл ретте мұражайдың алатын орны ерекше, ол білім саласына көмекке келеді. Сондықтан мұражай ісін, білім мен мәдениетті біріктіру процесі өте маңызды. Біртұтас тұтастыққа тоғысқан мұражай мен білім адамның рухани болмысын қалыптастырады.

Әдістемелік жағынан Эстонияның тәжірибесі: Музей педагогикасы бірегей. Музей педагогикасы инновациялық педагогикалық технология ретінде қарастырылады. Мектептердің оқу жоспарлары мен оқу бағдарламаларын мұражай экскурсиясы тақырыбымен үйлестіру бір жағынан мұражай экспозициясын, екінші жағынан оқу процесін ұйымдастыру ерекшеліктерін тамаша білуді талап ететін күрделі процесс. Эстонияның тәжірибесіне сүйене отырып: Мұражай педагогикасы, біз қала (облыс) аумағында орналасқан мұражайларға экскурсия түріндегі сабақтардың аннотацияланған тізімдерін әзірлеуді, сондай-ақ мектептерге білім беру мақсатында мұражайларға баруды жоспарлауда көмек көрсетуді ұсынуға болады. Бұл ретте облыстық білім беру және мәдениет органдары қажетті ұйымдастырушылық-басқарушылық

шешімдерді, оның ішінде білім беру мақсатында мұражайға бару, экскурсиялық қызмет көрсету, балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету және т.б.

Тәрбиелік және ағартушылық бағытты ұстанатын мұражай іс-шараларының ішінде қазіргі уақытта мұражай сабақтарын ең танымал деп атауға болады. Олар оқушылардың белгілі бір тақырыптар бойынша білімдерін бекітуге және тереңдетуге арналған, ал мұражай объектісі мұнда иллюстрация ретінде ғана емес, сонымен қатар зерттеу көзі ретінде де әрекет етеді. Музей сабағы тікелей мұражай экспозициясында мектеп бағдарламасының пәні бойынша оқушылардың білімін тереңдету мақсатында өткізіледі. Оның ерекшелігі – мектептегі тәрбие міндеттерін мұражайдың оқу-тәрбиелік ортасында жүзеге асыруында.

«Сабақ-мұражай» моделі білім беру ұйымы мен мұражай арасындағы өзара әрекеттестіктің классикалық нұсқаларына өте ұқсас, өйткені ол мектеп оқушыларының мұражайға күндізгі уақытта баруын көздейді. Сабақтың тақырыбы мен мазмұны мектеп бағдарламасына сәйкес анықталады, бірақ сабақтың өзі мұражай аумағында оның жәдігерлерін, техникалық және оқу ресурстарын пайдалана отырып өтеді.[1]

Бұл модельде білім беру ұйымы басты рөл атқарады. Ол тапсырыс беруші ретінде әрекет етеді, сабақтардың тақырыптарын, мақсаттарын, күндерін, жиілігін анықтайды. Білім беру ұйымы өзінің негізгі функцияларын орындай отырып, мектеп оқушыларымен жұмыс жасауда әдістеме ретінде мұражайдағы сабақты пайдаланады. Негізгі оқу-тәрбие процесі мектепте өтеді, ал бір сабақтың орнына оқушылар мұражай залдарына барады. Мұғалімнің немесе арнайы дайындалған мұражай қызметкерімен жаңа білім алады немесе оқу материалын иллюстрациялайтын экспонаттардың көмегімен бұрын алған білімдерін бекітеді, жеке немесе топтық тапсырмаларды орындайды.

Мұражай педагогикасының әдістемесін енгізуде халықаралық «Болашақ» бағдарламасы бойынша тағылымдамадан өту тәжірибесін тарату мақсатында эксперимент алаңы ретінде Тараз қаласы, И.В.Панфилов атындағы №39 мектеп-гимназиясын алдым.

«Музей педагогикасы» пилоттық жобасын іске асыру мақсатында келесі жұмыс жоспары әзірленді:

- «Мұражай педагогикасы» пилоттық жобасын іске асыру үшін эксперименттік алаңды (білім беру мекемесін) таңдау қажет;
- «Мұражай педагогикасы» пилоттық жобасының кураторы таңдалған эксперименттік алаң орналасқан облыстық немесе аудандық тарихи-өлкетану мұражайын таңдайды;
- «Мұражай педагогикасы» пилоттық жобасын бекіту бойыншы кураторы білім беру мекемесінің әкімшілігі мен облыстық немесе аудандық тарихи-өлкетану музейінің әкімшілігі арасында кездесу ұйымдастырады.
- куратор мұражай қызметкерлері мен оқытушылардың арасында білім беру мекемесінің мектеп бағдарламасына сәйкес Қазақстан тарихы, қазақ әдебиеті, қазақ тілі, орыс тілі, биология, бейнелеу өнері, технология пәндері бойынша мұражайда сабақ өткізу жоспарын құруға кездесу ұйымдастырады.

«Сабақ-мұражай» моделін қолданудың мысалы ретінде Тараз қаласының И.В.Панфилов атындағы №39 мектеп-гимназиясының білім беру ұйымы және Жамбыл облыстық тарихи-өлкетану мұражайы «Музей және мектеп» мұражайлық-танымдық бағдарламасын келтіруге болады. Бағдарлама балалар аудиториясымен жүйелі және ұзақ мерзімді жұмыс істеуге бағытталған, жалпы білім беру аясында мұғалімдер тарапынан сұранысқа ие. Бағдарламаның қамтылуы кемінде 300 оқушыларды құрайды. «Музей және мектеп» білім беру бағдарламасын жүзеге асыру аясында Жамбыл облыстық тарихи-өлкетану музейі базасында – оқу жылында ай сайын ойын түрінде сабақ өткізілетін болады. Онда оқушылар Қазақстан тарихы, әдебиет, қазақ тілі, орыс тілі, биология, бейнелеу өнері, технология т.б.

Сабақ-мұражай үлгісін қолданудың артықшылығы айқын. Жұмыс диалогқа негізделген, мектеп оқушыларының күндізгі қатысуы. Тәжірибе көрсеткендей, қазіргі мектеп оқушылары негізінен әлеуметтік желілер арқылы «сөйлейді», сондықтан онлайн емес, бетпе-бет сабақтарды өткізу өте маңызды. «Сабақ-

мұражай» моделін қолдану әмбебап оқу іс-әрекетін қалыптастыруға ықпал ететінін ескеріңіз.[2]

Мұражайдағы сабақ оқушылардың белгілі бір бағдарлама бойынша білім алуы немесе мектеп сабақтарында алған білімдерін бекіту, тереңдету мақсатында ұйымдастырылады. Мұражай ортасы мектеп оқушыларының танымдық қызығушылықтарын оятып қана қоймайды, сонымен қатар олардың жан-жақты дамуына ықпал етеді, ал бейтаныс заттардың болуы таңдану сезімін тудырады және ақпаратты өз бетінше іздеуге ынталандырады. Тану феномені үлкен маңызға ие - оқиғалар мен құбылыстар туралы білімі бар адамдарды осы оқиғалар мен құбылыстарды құжаттайтын объектілер туралы әсерлермен бекіту. Бұл пәндік көру дағдыларын дамытуға, дерексіз білімнің нақтыға айналуына ықпал етеді.

Мұражайдағы сабақ барлық оқушыларды бірдей белсендіруге көмектеседі, өйткені ол мұражай ақпаратын қабылдаудың әртүрлі деңгейлеріне жеке көзқарастың мүмкіндігін тудырады. Мұражайда сабақтар циклін жүйелі түрде өткізу музей мәдениетін тәрбиелейді, балалар мұражайға өз бетінше, өз бастамасымен, отбасымен, достарымен келу қажеттілігін түсінеді. Мұражай жұмысы оқушыны оқыту мен тәрбиелеу процесін белсенді, мазмұнды, танымдық іс-әрекетке бай ету үшін үлкен мүмкіндіктер береді және сол арқылы оны тұлға дамуының маңызды факторына айналдырады.

Сонымен, мұражай маңызды рөл атқарады, ол «күшейткіш», оқу процесінің шағын, бірақ өте маңызды бөлігі. Мұражайдағы сабақтар оқушылардың қызығушылығын оятып, тақырыпқа тереңірек енеді, көбінесе олардың өмірінің жарқын сәтіне айналады.

Мұражай – тұлғаның мәдени дамуына және әлеуметтенуіне ықпал ететін ең маңызды әлеуметтік институт. Өзінің ерекшелігіне байланысты мәдени мекеме ретінде мұражайдың қуатты әлеуеті бар, бұл әсіресе өскелең ұрпақты дамыту процесінде маңызды.

Мұражай педагогикасы – музейтану, педагогика және психологияның тоғысқан жерінде ғылыми пәнге айналу тенденциясы бар музейтану саласы.

Мұражай педагогикасы – ғылыми зерттеу және тәжірибелік мұражай қызметін қамтитын интеграциялық сала. Музей педагогикасы музей қызметінің бір түрі ретінде жеке тұлғаны рухани-адамгершілік, азаматтық-патриоттық, тарихи-өлкетанулық тәрбиелеу тәжірибесінде біртұтас оқу-тәрбие процесінде сұранысқа ие болуда. [3]

Баланы адамзат жинаған және киелі сақтаған құндылықтармен таныстыру үшін оқушыны мәдени-тарихи кеңістікке баулу қажет. Бұл жерде мұражай ерекше рөл атқарады, ол білім беруге көмектеседі, өйткені қазіргі заманғы мұражайлардың қызметі келесі салаларда жүзеге асырылатын байланыстарды орнатуға бағытталуы керек: ақпарат, білім, бос уақыт, шығармашылық қабілетін дамыту. Сондықтан мұражай ісін, білім мен мәдениетті біріктіру процесі өте маңызды. Біртұтас тұтастыққа тоғысқан мұражай мен білім адамның рухани болмысын қалыптастырады. Эстониядағы мұражай педагогикасы және мұражайлардың мәдени-ағарту қызметінің тәжірибесі бірегей мүмкіндіктерге және әдістемелік жаңалықтарға ие.

Музей педагогикасы инновациялық педагогикалық технология ретінде қарастырылады. Мектептердің оқу жоспарлары мен оқу бағдарламаларын мұражай экскурсиясы тақырыбымен үйлестіру бір жағынан мұражай экспозициясын, екінші жағынан оқу процесін ұйымдастыру ерекшеліктерін тамаша білуді талап ететін күрделі процесс. Эстония мұражай педагогикасының тәжірибесіне сүйене отырып, қалада орналасқан мұражайларға экскурсия түріндегі сабақтардың аннотацияланған тізімдерін әзірлеу, сондай-ақ білім беру мақсатында мұражайларға бару кестесін құруда мектептерге көмек көрсету ұсынылуы мүмкін. Бұл ретте облыстық білім және мәдениет органдары қажетті ұйымдастырушылық-басқарушылық шешімдерді, оның ішінде білім беру мақсатында мұражайға бару, экскурсиялық қызмет көрсету, балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін ақы төлеуге қатысты шешімдер қабылдайды.

Сабақты мұражайда пайдаланудың артықшылығы анық, өйткені жұмыс оқушылар арасындағы диалогқа негізделетін болады. Әдістерді қолдану

мұғалімге маңызды мақсатты шешуге мүмкіндік береді - балаларға сенсорлық моториканы және шығармашылық ойлауды дамытуға негізделген көркем-эстетикалық объектілерді ойлау және сезінудің алғашқы эмоционалдық тәжірибесін беру, бұл бейнелеу мәдениетінің дағдыларын қалыптастыруға және тұлғааралық қарым-қатынасқа ықпал етеді.

Мұражай ортасы мектеп оқушыларының танымдық қызығушылықтарын оятып қана қоймайды, сонымен қатар олардың жан-жақты дамуына ықпал етеді, ал бейтаныс заттардың болуы таңдану сезімін тудырады және ақпаратты өз бетінше іздеуге ынталандырады. Тану феномені үлкен маңызға ие - оқиғалар мен құбылыстар туралы білімі бар адамдарды осы оқиғалар мен құбылыстарды құжаттайтын объектілер туралы әсерлермен бекіту. Бұл пәндік көру дағдыларын дамытуға, дерексіз білімнің нақтыға айналуына ықпал етеді. Мұражайдағы сабақ барлық оқушыларды бірдей белсендіруге көмектеседі, өйткені ол мұражай ақпаратын қабылдаудың әртүрлі деңгейлеріне жеке көзқарастың мүмкіндігін тудырады.

Мұражайда сабақтар циклін жүйелі түрде өткізу музей мәдениетін тәрбиелейді, балалар мұражайға өз бетінше, өз бастамасымен, отбасымен, достарымен келу қажеттілігін түсінеді. Мұражай жұмысы оқушыны оқыту мен тәрбиелеу процесін белсенді, мазмұнды, танымдық іс-әрекетке бай ету үшін үлкен мүмкіндіктер береді және сол арқылы оны тұлға дамуының маңызды факторына айналдырады.

Осылайша, мұражайдың білім беру кеңістігіндегі әдістерді дұрыс таңдау мәдени ақпарат пен жағымды эмоциялардың үйлесімі арқасында баланың өнімді жадының байытылуына, мұражай кеңістігіндегі оқу процесін мағынамен толтыруға ықпал етеді.

Әдебиет

1. Гуральник, Ю. У. Музейная педагогика и музейная социология : сотрудничество наук, от которого выигрывает посетитель. Музей и общество. Проблемы взаимодействия. М., 2001. С. 21-29. (79.1 М89 к871426 кх)
2. Долгих, Е. В. Проект «Музейная педагогика» - пространство гражданского становления / Е. В. Долгих, Н. И. Проскурякова, Т. Н. Феодосова. Директор школы. 2008. № 2. С. 82-85. (чз)
3. Загороднова, Н. И. Инновационный потенциал музейно-педагогической программы «Здравствуй, музей!». Музейная педагогика в школе. Вып. IV. СПб., 2005. С. 120-122. (85.101 М89 к883348 кх)
4. Лукашева, Т. Я. Музейная педагогика – средство формирования духовных ценностей учащихся. Начальная школа. 2007. № 9. С. 29-31. (чз)
5. Макарова, Н. П. Образовательная среда в музее? Да, если этот музей – детский : Детский музей как способ организации образовательной среды / Н. П. Макарова, Т. А. Чичканова. Школьные технологии. 2002. № 2. С. 133-140. (чз)
6. Мы входим в мир прекрасного : образовательная программа и методические рекомендации для педагогов дошкольных образовательных учреждений, музейных педагогов и студентов / А. М. Вербенец, Б. А. Столяров, А. В. Зуева [и др.]. СПб., 2008. 208 с. (74.1 М94 к883392 + CD)

СИСТЕМА ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ГРУЗІЇ

Таборідзе Олександр, директор Тбіліського центру з підготовки та перепідготовки водіїв автотранспорту. м. Тбілісі

У Грузії повним ходом йде реформування системи освіти. Одним із головних напрямів реформи є децентралізація системи освіти та наділення освітніх закладів «автономією». У Грузії на сьогоднішній день існує близько двох десятків державних університетів і близько 60 приватних університетів. У кожному університеті є свої пріоритети, інтереси, сфери залучення тощо. Абітурієнти роблять вибір між факультетами, університетами за своїми

інтересами, можливостями, вимогами до престижу закладу та багатьма іншими причинами. Слід зазначити, що серед державних університетів лідерами є Тбіліський державний університет ім. Івана Джавахішвілі, Державний Політехнічний Інститут, Сухумський Державний Університет, Тбіліський Державний Медичний Інститут. Тут і конкуренція велика, і різний профіль, і різні інтереси.

Що ж до приватних вищих навчальних закладів, слід зазначити, що серед них конкуренція також велика, оскільки кожен із них абітурієнтам пропонує різні пропозиції, іноді навіть ці пропозиції виглядають достатньо привабливими.

Головне в реформах вищої школи те, що Міносвіти активно працює над тим, щоб дипломи, видані в Грузії, визнавали і в Європі, для цього відомство зробило заявку на членство в Європейській асоціації гарантії якості вищої освіти.

У Міносвіти сподіваються на те, що Грузії вдасться стати членом Європейської асоціації гарантії якості вищої освіти. Це дасть змогу, щоб усі дипломи, видані у Грузії, визнавали у Європі.

Міносвіти має намір зробити все можливе для того, щоби з наступного року в Грузії більше не було безкоштовних факультетів. Країна перейде на нову модель так звану ваучерну систему. Ті фінансові ресурси, які витрачаються в університетах на безкоштовні факультети, буде перерозподілено.

У Міносвіти йде робота над тим, щоб з наступного року запровадити нову модель фінансування вищої освіти, яка стимулюватиме вищі. Міністр наголосив, що нова модель фінансування буде орієнтована на результат, що означає розвиток науки, включення до різних міжнародних програм.

Найважливіша мета реформи системи освіти, що проводиться, це заміна традиційних методів, форм, організації та структури навчального процесу новими, прогресивними, які повинні були забезпечити вищу якість освіти.

У Грузії відбуваються і реформи професійної освіти. Диплом професійного училища буде прирівняний до диплому повної загальної освіти.

Учні з базовою освітою (9 класів) у профучилищах не лише вивчатимуть ту чи іншу професію, а й усі шкільні предмети. Відповідно, за бажання вони зможуть після закінчення профтехучилища вступити до вищого навчального закладу.

Крім того, здобувши повну загальну освіту (12 класів), можна буде навчатись на професійних програмах, які розроблять за участю роботодавців. Буде впроваджено короткострокові курси з перепідготовки жителів країни, які вже давно закінчили школу, але хочуть отримати професійну освіту. Для цього буде враховано вакансії на трудовому ринку країни.

Міністр також анонсує запровадження механізмів визнання неформальної освіти у Грузії. Це означає, що і роботодавці братимуть участь у здійсненні професійних програм, впровадження програм обміну досвідом, міжнародних програм.

У рамках реформи буде зроблено акцент на навчання підприємництву та інноваційним технологіям, вивченню та розвитку технічних, цифрових, підприємницьких та творчих навичок.

Грузія – країна Закавказзя, в якій діє Болонська система освіти, як у школах, так і ЗВО. У Грузії є державні та приватні школи. Природньо, пріоритетними є приватні школи, але через високу вартість навчання перевагу мають державні школи.

В Грузії освіта розвивається швидкими темпами. І ми сподіваємося, що незабаром наші дипломи будуть визнані у Європейських країнах.

FEATURES OF TEACHING ADULTS A SECOND FOREIGN LANGUAGE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Panov S.F. Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Foreign Languages Department of the Natural Sciences Faculty of the Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov

Zapara V.M. Lecturer of the Foreign Languages Department of the Natural Sciences Faculty of the Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov

After the end the Second World War, teaching the German language was widespread on the territory of Ukraine for a long time and had its own socio-cultural traditions. Over the past two decades, German, like French, Spanish, Italian, has been increasingly replaced by English as a first foreign language (1FL). The German language acquired the status of a second foreign language (2FL). The concept of "German as a foreign language after English" (Deutsch als Fremdsprache nach Englisch DaFmE) emerged in the 1980s.

The displacement of English is the most common case among the languages studied in non-linguistic universities. However, with the organization of bilingual education, the German language is increasingly acquiring the status of a second foreign language (2FL). The German language is in demand in the labor market today. About 130 million people speak German as their mother tongue or second language. German is the most widely spoken language in the European Union and an official language in seven countries. There are 7.5 million people in 42 countries who belong to the German-speaking minority. The Germanist Ulrich Ammon estimated that 15.4 million people around the world are currently studying German as a foreign language, 90% are schoolchildren, 10% are adults [1].

Currently, the range of communicative situations in technology, science, economics, trade is expanding, and the knowledge of several foreign languages is of great social and economic importance. This allows us to meet the ever-increasing communication needs of modern man. The main goal of teaching a foreign language for adults should be related to the formation of a "multicultural linguistic personality that has professional competence" [2].

As part of the multilingual teaching of a foreign language, the concept of "trilingual learning" (Tertiärsprachendidaktik) was introduced. Currently, the term "trilingual education" is interpreted in different ways. In most cases, we are talking about the second 2FL after the native language UL and the first foreign language 1FL. At the same time, this term is used as a generalized concept for all potentially possible foreign languages. In this regard, the attitudes of the German teacher have changed:

a) mastering 2FL as a foreign language is directly related to the extent to which the teacher will be able to compare both languages in order to identify similarities and differences in language systems,

b) the formation of a linguistic outlook among students, which allows for interlingual comparison, designed not only to reduce the time spent on mastering the language, but also to create prerequisites for learning an increasing number of languages [3, 4].

The study of any foreign language is impossible without an analysis of its structure, system word formation, lexical and grammatical base of the language. Concepts can serve as the goal and means of teaching a second foreign language. Trilingual education allows you to study concepts in a comparative aspect, which positively affects the quality of proficiency in your native and two foreign languages [5].

Practice shows that the German language as a second foreign language is beginning to be included in the mandatory list of subjects studied and is being introduced in all types of educational institutions. The announcement in Ukraine of 2017/18 as the year of the German language was an important step in the development of international relations in the field of science, culture and the relevance of learning a second foreign language.

The start of learning German as a 2FL and its duration may vary depending on the chosen course levels from A1 to C2. Due to the presence of such diverse factors that are difficult to take into account simultaneously, it is necessary to formulate conceptual provisions when considering the most general patterns of learning using the German language as an example.

Dietmar Resler is of the opinion that teaching German as a second foreign language should be based mainly on the similarities between these languages: the mutual influence of cultures and languages, speech borrowings, grammatical structures. Meeting with the German language should have a mandatory "social intercultural aspect", which can later be successfully used in future professional activities [6].

Salife Traore believes that at the heart of teaching foreign languages, mastering grammar is of paramount importance so that students "not only know a foreign language, but can also use it competently." The author considers grammar and communication as the main components that develop the student's speech capabilities [7].

Gerhard Stickel, on the contrary, is of the opinion that the teaching of German as a second foreign language should be based on "contrasts with other languages". At the same time, the main emphasis is on "difficult moments": grammar, morphology, syntax, which can be clearly seen when compared with English texts. It is repeatedly emphasized here that excellent mastering of the grammar and vocabulary of the German language is unsuccessful without "external and internal motivation of the student" [8].

Scientific studies based on psychological and pedagogical experiments have shown that the problems of multilingual education are very complex and significant problems in the case of learning German on the basis of English, in the conditions of contact of the three languages of the native SL, 1FL and 2FL give rise to two patterns:

- a) interference situations occur,
- b) there are also great opportunities for the positive transfer of languages.

Thus, English and German languages are very close in origin and development. They have common roots, as they belong to the West Germanic family of Indo-European languages and the Anglo-Saxon group. Their proximity is confirmed by a large number of related words, that is, words that are more or less similar, as well as some similarities in grammar.

In Ukraine, the concept of multilingual education is gaining more and more popularity. Traditional educational programs are based on two foreign languages with a clear preference for the first or "main" foreign language.

Ukrainian State University named after M.P. Drahomanov is no exception. With a multilingual approach, the concept of teaching a foreign language changes, since it involves the joint study of not only languages, but also different cultures,

which contributes to the formation of a multicultural multilingual personality, both the lecturer and the student.

Thus, multilingual education seems to be one of the the most promising areas in modern foreign language education.

References

1. <https://www.deutschland.de/ru/topic/kultura/nemeckii-azyk-neozidannyye-cifry-i-fakty>
2. Козлова Н. В. Методика использования интерактивных приемов в обучении немецкому языку студентов языковых вузов: диссертация ... к. п. н. - Санкт-Петербург, 2008. 213 с.
3. Hufeisen, B., Marx, N., 2005. Auf dem Wege von einer allgemeinen Mehrsprachigkeitsdidaktik zu einer spezifischen DaFnE-Didaktik. Fremdsprachen Lehren und Lernen, 34, 146-151.
4. Hufeisen, B., 2011. Mehrsprachigkeitsdidaktik // A. Bogner, K. Ehlich, L.M. Eichinger, A. Kelletat, F. Andrea, F., H.J. Krumm, W. Michel, E. Reuter, A. Wierlacher & B. Dengel (Hrsg.), Mehrsprachigkeitsdidaktik. Jahrbuch Deutsch als Fremdsprache S. 75-82..(Band 36, 2010. München: iudicium).
5. Василенко С. С.Методика формирования концептной компетенции студентов-лингвистов (немецкий язык) как второй иностранный язык после английского: автореферат диссертации... к.п.н. -Санкт-Петербург, 2015. 26 с
6. Rösler D. Fremdsprachenerlernen in einem deutsch-sprachigen und nicht deutschsprachigen Land. DaF. 2005. №2. P.75–80.
7. Traore S. Quo vadis, Grammatikunterricht? DaF. 2005. №2. P. 102–109.
8. Stickel G. Deutsch von aussen. DaF. 2005. №3. P. 115–117.

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНИХ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ) НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Баркар В.І., в.о.директора ДНЗ «Білицький професійний ліцей», Донецька

На початку ХХІ ст. сучасна система української професійної (професійно-технічної) освіти настійно орієнтує вітчизняних педагогів на активне впровадження до навчального процесу численних інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій.

Безумовно, освітяни покликані своєчасно реагувати на сучасні новітні досягнення у галузі педагогіки, сприяти активному включенню як викладачів, так і здобувачів освіти до суспільно-виробничих відносин, не тільки мати основні уявлення про новітні освітні технології, а й гарантувати постійну релевантність рівня освіти вимогам науково-технічного прогресу.

Інформатизація освіти пов'язана не лише із забезпеченням навчальних закладів засобами комп'ютерної техніки та її підключенням до мережі Інтернету. Її слід розглядати як інтегративний процес зміни змісту, підходів, методів, засобів і організаційних форм навчання, впровадження моделей відкритої освіти з необмеженим доступом усіх учасників педагогічного процесу до навчальних матеріалів.

Під час здійснення модернізації освітньої діяльності в контексті європейських вимог великого значення набуває підготовка у різних галузях суспільного життя кваліфікованих кадрів, які добре володіють практичними навичками та вміннями користування ІКТ.

На початку ХХІ ст. провідними напрямками підготовки майбутніх фахівців П(ПТ)О у вітчизняних навчальних закладах із використанням ІКТ визнано такі:

- впровадження до навчального процесу сучасних інноваційних технологій навчання;
- реалізація моделі так званого змішаного навчання, що базується на широкому використанні в освітньому процесі численних ІКТ;
- активне застосування під час набуття знань найсучасніших технологій інтерактивного навчання із залученням сервісів мережі Інтернет, зокрема

інтелект-карти, блога, вікі, електронної пошти тощо;

- розробка та використання упродовж оволодіння знаннями електронних засобів навчання;

- впровадження до процесу самостійної позааудиторної роботи студентів технологій дистанційного навчання (ДН).

Характерною ознакою будь-якої сучасної освітньої технології є визначення найраціональніших способів досягнення навчальної мети.

Серед сучасних інноваційних навчальних технологій насамперед виокремлюють *дистанційне навчання*. Це технологія, що базується на принципах відкритого навчання, широко використовує комп'ютерні освітні програми різного призначення та створює за допомогою сучасних телекомунікацій необхідне інформаційне середовище для подання навчального матеріалу та спілкування.

Характерними ознаками дистанційного навчання постають його гнучкість, модульність, паралельність, наявність великої аудиторії, економічність, технологічність, соціальна рівність, інтернаціональність, нова роль викладача, позитивний вплив на учня, висока якість знань тощо.

Але поряд із перевагами існують і негативні аспекти дистанційного навчання:

- відсутність безпосереднього спілкування викладача і учня, а звідси – неможливість забезпечити індивідуальний підхід у навчанні й вихованні;

- недостатній рівень самодисциплінованості, свідомості і самостійності окремих учнів-дистанційників;

- відсутність необхідного технічного устаткування для постійного доступу до джерел інформації;

- відсутність практичних занять і постійного контролю [6, 130].

Одним із сучасних напрямів викладання у П(ПТ)НЗ, що базується на широкому впровадженні до навчального процесу ІКТ, є *змішане навчання* (англ. *blended learning*). Серед найтипівіших визначень змішаного навчання у

науковій літературі можна вирізнити поєднання мережних і традиційних режимів роботи, електронного інформаційно-навчального середовища з традиційним, комбінація різноманітних підходів до викладання, синтез різноманітних інформаційних технологій, дистанційного та традиційного навчання, е-навчання і традиційного навчання [11, 128 – 133].

Впровадження змішаного навчання у П(ПТ)НЗ має великі перспективи у процесі підготовки майбутніх фахівців, оскільки передбачає комплексне використання власне тих традиційних і комп'ютерно орієнтованих методів, засобів та форм навчання, що є мотивованими і доцільними за певних освітніх умов. Звідси найголовнішою перевагою комплексного використання традиційних і комп'ютерно-орієнтованих засобів та форм навчання є те, що воно позбавлене недоліків традиційного навчання, у якому ІКТ використовуються лише як надбудова, і електронного навчання, якому іноді бракує прямого, безпосереднього контакту і спілкування з викладачем та іншими студентами. Аудиторна і самостійна робота студентів у процесі організації такого навчання абсолютно врівноважені та взаємопов'язані, а впровадження електронних засобів та використання мережі Інтернет постає його обов'язковим елементом.

Ще однією цікавою інноваційною інформаційно-комунікаційною технологією в освітній діяльності вищої школи є *інтелект-карти*. Гнучкість інтелект-карт полягає у тому, що з їх допомогою можна розглядати будь-яку тему або проблемне питання – групою чи індивідуально.

Карти знань найдоцільніше застосовувати у освітньому процесі, оскільки викладачі можуть їх застосовувати до будь-яких видів завдань, що активізують творче мислення студентів.

Інтелект-карти у педагогічній практиці дають змогу опиратися на опорні схеми; розвивати пам'ять, нагадати потрібні факти, слова й образи; генерувати відповідні ідеї; спонукати як викладача, так і здобувача освіти до пошуку шляхів правильного розв'язання завдання; увиразнити концепції

діаграми; проаналізувати необхідні результати або події; структурувати навчальну роботу; підсумовувати інформацію; організувати взаємодію учнів у груповій роботі чи рольових іграх тощо; вдосконалити навчальний процес [9].

Особливої актуальності в останні десятиліття у зв'язку з удосконаленням комп'ютерної техніки та програмного забезпечення набуло використання так званих *хмарних технологій*. “Хмарні технології” включають такі різновиди: а) “приватна хмара” (англ. private cloud) – інфраструктура, призначена для використання однією установою (серед її користувачів – співробітники (викладачі) та учні цієї установи); б) “публічна хмара” (англ. public cloud) – сукупність технологій, призначена для вільного застосування широким загалом і “перебуває у власності” будь-якого навчального закладу; в) “гібридна хмара” (англ. hybrid cloud) – це комбінація з кількох різних “хмарних” інфраструктур, які є різними об'єктами, проте тісно пов'язані між собою засобами передачі даних.

За допомогою “хмарних технологій” можна створити віртуальне навчальне середовище, в якому учень отримає вільний доступ до необхідних навчальних матеріалів, при цьому зможе відразу почати роботу над завданням у спеціалізованих програмі чи пакеті. Водночас викладач має можливість контролювати роботу здобувачів освіти, перевіряти виконані завдання, допомагати порадами тощо. Можна також створювати віртуальні навчальні аудиторії, в яких проводити on-line заходи: лекції, семінари, лабораторні роботи, конференції та ін.

Висновки. Аналізуючи зазначені інновації в освітній діяльності педагога, можемо дійти висновку, що застосування сучасних інноваційних технологій (дистанційного та змішаного навчання, інтелект-карти, “хмарних технологій” та ін.) допоможе підвищити якість підготовки спеціалістів) у вітчизняних освітніх закладах професійної освіти та забезпечить мобільність викладачів і здобувачів освіти. Сучасні інноваційні комп'ютерні технології постійно акумулюються, удосконалюються, набувають широкого розголосу,

виникають усе нові, забезпечуючи поступ у професійній діяльності сучасного педагогатретього тисячоліття.

Список використаних джерел

1. Атанов Г.О. Діяльнісний підхід у навчанні. Донецьк : ЕАИ-прес, 2001. 160 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. К. : Академвидав, 2004. 352 с.
3. Лотюк Ю.Г. Хмарні технології у навчальному процесі ВНЗ. Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ : зб. наукових праць. Рівне : РВЦ МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2013. Вип. 1 (9). 239 с.
4. Морзе Н.В. Педагогічні аспекти використання хмарних обчислень / Н.В. Морзе, О.Г. Кузьмінська. Інформаційні технології в освіті. 2011. № 9. С. 20 – 29.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНТЕРАКТИВНОМУ НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ У ЗВО

Бугай В.В., студент другого курсу, денної форми навчання сп. Цифрові технології факультету гуманітарно-природничої освіти і соціальних технологій

*науковий керівник: канд. педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти
Танана С.М. Університету Григорія Сковороди у Переяславі (м. Переяслав,
Україна)*

В умовах європейської інтеграції та адаптації вітчизняної освітньої системи до стандартів Євросоюзу посилюється відповідальність закладів вищої освіти України за результати освітньої діяльності. Нові реалії сучасності, інтеграція молодого демократичної держави у світовий освітній простір

вимагають створення нової системи освіти, якій притаманні, з одного боку, особливості національного характеру, а з іншого, – відповідність міжнародним критеріям і вимогам. На перший план виступають завдання перегляду змісту, форм і методів навчання, орієнтації вищої освіти на особистість студента, запровадження інноваційних педагогічних технологій навчання, які забезпечували би високу якість підготовки випускників вищої школи [1, с. 88].

Поява інтерактивних дошок, графопроєкторів, мультимедійних проєкторів, комп'ютерної техніки, сучасних засобів відтворення цифрових носіїв, розвиток глобальної мережі Інтернет, використання її в навчальних закладах сприяли прискореному наповненню освітніх Інтернет-ресурсів, актуалізували весь арсенал засобів навчання у ЗВО. Розвиток мультимедіа, використання мультимедійних продуктів у навчальному процесі привели до необхідності розвитку технологій, що сприяють підвищенню якості підготовки фахівців, відповідаючи власним вимогам ринку праці.

У процесі проведення навчальних занять останнім часом значна увага приділяється вибору індивідуальних прийомів, форм і засобів подачі навчального матеріалу. Особлива увага приділяється інтерактивним методикам та засобам навчання. Інтерактивні засоби навчання – це засоби організації активної взаємодії студентів і викладачів у навчальному процесі з метою досягнення визначених дидактичних результатів [2, с. 47].

На сьогодні значна увага приділяється методам інтерактивного навчання із застосуванням комп'ютерних програм, що реалізують діяльнісний підхід до навчання. Засобами реалізації такого підходу слугують комплекси програмно-апаратних засобів (комп'ютер, мультимедійний проєктор, сенсорна дошка, Веб-камера, графічний планшет тощо), за допомогою яких здійснюється навчально-пізнавальна діяльність студентів у ЗВО.

Інтерактивні дошки, комп'ютери та інформаційні технології – це зручні інструменти, які при розумному використанні здатні привнести в заняття елементи новизни, підвищити інтерес студентів до набуття знань, полегшити викладачу завдання підготовки до занять. За умови систематичного

використання мультимедійних навчальних програм у навчальному процесі в поєднанні з традиційними методами навчання та педагогічними інноваціями значно підвищується ефективність навчання студентів з різнорівневої підготовкою. Організація навчання, в якому використовуються ІКТ та інтерактивні дошки дозволяють якісно готувати фахівців у ЗВО.

Комплекс апаратних засобів, необхідних для забезпечення інтерактивного навчання, як правило, складається з комп'ютера, інтерактивної дошки, мультимедійного проектора та пристроїв зв'язку (Веб-камера, система передачі даних, адаптер тощо). До складу комплексу може також входити пристрій тактильного введення даних (інтерактивний безпроводний планшет; інтерактивний рідинокристалічний дисплей (інтерактивна графічна панель), об'єднуючий в собі функції монітора і цифрового планшета; система інтерактивного опитування – пульти, безпроводні мікрофонні системи) і система звукового супроводу [3].

Викладач, стоячи біля інтерактивної дошки, може задавати свої запитання, а студенти за допомогою інтерактивних безпроводних планшетів можуть відповідати на запитання викладача, ставити свої запитання, брати участь в процесі обговорення. Таким чином, між викладачем і студентами виникає інтерактивний діалог, що значно підвищує рівень сприйняття і розуміння матеріалів заняття. Якщо студент працює біля дошки, то викладач може вільно переміщатися по аудиторії і вносити корективи за допомогою безпроводного планшета.

Для контролю знань зручно використовувати безпроводні пульти. Під час заняття викладач ставить запитання, а студенти відповідають на них простим натисненням на кнопки пульта. Результати опитування зберігаються і відображаються в режимі реального часу. Після закінчення заняття результати опитування можна експортувати в MS Excel або інший програмний продукт і проводити аналіз.

Використання безпроводних мікрофонних систем дозволяє студентам чути викладача, що сприяє концентрації уваги на занятті, підвищує ефективність процесу навчання.

Всі компоненти, які входять до складу комплексу апаратних засобів можуть працювати як єдине ціле, так і незалежно один від одного. Навчальні заклади можуть підібрати собі будь-який комплект відповідно до освітніх завдань які необхідно вирішити.

Досить ефективним є новий технічний засіб з використанням інформаційних технологій – це інтерактивні дошки, які в майбутньому можуть поступово витіснити традиційні дошки на основі крейди та маркерів.

Інтерактивні дошки інтегрують у собі чотири компоненти:

- комп'ютер;
- мультимедійний проектор;
- програмне забезпечення;
- власне дошка.

Як свідчить досвід впровадження інтерактивних дошок з мультипроєктором у провідних університетах світу під час проведення теоретичних та практичних занять їх можна використовувати наступним чином:

- для відображення візуальної інформації. В цьому випадку дошка фактично перетворюється в звичайний екран, на якому відтворюються відеоматеріали, слайди, презентацій тощо;
- для заміни класичної дошки з крейдою. Сучасні інтерактивні дошки мають спеціалізоване програмне забезпечення, яке надає можливість використовувати їх як класичні дошки, але з застосуванням сучасних технологій (кольорові електронні маркери та стирачки, заготовки стандартних фігур, інструменти для підсвічування та виділення фрагментів зображення тощо). Як правило, таке програмне забезпечення надає можливість збереження всього, що було написано на дошці з можливістю подальшого повторного відтворення;
- для відображення інтерактивних матеріалів, які передбачають зворотний зв'язок (мають елементи управління з використанням сенсорів дошки).

Найефективнішим застосуванням дошки є її використання з поєднанням двох попередніх способів та спеціально розробленого програмного забезпечення.

За умови впровадження інтерактивних дошок у навчальний процес необхідно знати технічні можливості комп'ютера, добре орієнтуватися в комп'ютерних програмах та програмному забезпеченні інтерактивних дошок, володіти методикою застосування їх у навчальному процесі. Це потребує попередньої підготовки викладачів. Недосвідчені викладачі у більшості випадків використовують інтерактивну дошку або як проектор, або як традиційну крейдову дошку, користуючись електронним маркером як крейдою, часто навіть без збереження виконаної роботи [5].

Але інтерактивне заняття – це не лише презентація в традиційному розумінні, де можна було просто застосувати проектор. В процесі використання інтерактивної дошки потрібно працювати з навчальним матеріалом, наприклад, щось викреслювати, компоувати, демонструвати роботу одного студента всім іншим в аудиторії, демонструвати Веб-сайти через інтерактивну дошку всім слухачам, використовувати групові форми роботи, здійснювати спільну роботу з документами, таблицями або зображеннями, керувати комп'ютером без використання самого комп'ютера.

Саме тому, важливим завданням будь-якого ЗВО є підготовка і перепідготовка професорсько-викладацького складу, і навіть, підготовка викладачів нової формації, які володітимуть новими технологіями, ефективно, доцільно поєднують систему традиційного навчання з інноваційними. Використання ІКТ в освіті надає можливість освітянам не лише зробити вивчення навчального матеріалу більш наочним і проблемно-орієнтованим, а й сприятиме зв'язку між окремими дисциплінами та галузями. При цьому важливим залишається належне тематичне наповнення навчального матеріалу, його спрямованості та призначення.

Сучасні методи навчання потребують відповідних засобів їх реалізації, саме тому обов'язковою складовою навчального середовища є сучасні інтерактивні засоби навчання. Використання їх у процесі навчання дозволяє

значно підвищити рівень взаємодії між викладачем і студентом. Однак, педагогічно доцільним, дидактично обґрунтованим є застосування сучасних засобів навчання тільки тоді, коли викладач знає особливості засобу навчання, має навички управління цим засобом [4, с. 21].

Отже, в сучасному інформаційному суспільстві головною діючою особою при проведенні аудиторних занять залишається викладач, який володіє сучасними активними методиками, а всі засоби інформаційно-комунікаційних технологій є тільки допомогою в його діяльності.

Список використаних джерел

1. Ніколаєнко С. М. Сучасні засади формування професійно-педагогічних знань у студентів: дидактично-методичний аспект: монографія. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2004. 244 с.
2. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології: навчальний посібник / Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Київ: Просвіта, 2005. 368 с.
3. Танана С.М. Інноваційна система управління якістю сфери обслуговування як обов'язкова складова розвитку туризму // Економічний вісник університету: зб. наук. праць ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” Вип.33/2. Переяслав-Хмельницький: ПП ФОП Домбровська Я.М., 2017. С. 88-93.
4. Lozovetska V. Methodological approaches to the formation of career of future specialists // Scientific journal of Institute's professional education NAPS of Ukraine. Prof. Education: Collection of sciences works: Is. 8. Kyiv: «Polygraph Service», 2014. P. 21-28.
5. Tanana S. Using of interactive methods as a guarantee of effectiveness of professional preparation of future teachers-philologists // Проф.освіта: методологія, теорія та технології: зб. наук. праць. Київ: Пед. думка, 2015. Вип. 1. С. 172–180.

**ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГО-
ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

*Вайнтрауб М.А., доктор пед. наук, професор кафедри теорії і методики
професійної підготовки університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Умови війни вимагають формування психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників, що забезпечує комфортне та безпечне освітнє середовище.

Враховуючи умови воєнного стану, педагогам слід дотримуватись додакових безпечних умов навчання. Серед них слід пам'ятати про небезпечне розташування інструментів, приладів та іншого обладнання в майстернях, лабораторіях та аудиторіях. Під час повітряної тривоги всі педагогічні працівники мають володіти компетентностями щодо виконання правил безпечної поведінки в умовах надзвичайних ситуацій; різних шляхів евакуації суб'єктів освітнього процесу. У випадку руйнування навчального закладу студенти, учні або слухачі мають бути проінформовані щодо можливостей і правильної поведінки при наданні медичної допомоги під час травмування або погіршення стану людини тощо.

З урахуванням екстрених і планових відключень світла під час пошкодження інфраструктури України, зокрема енергосистеми, з'явилась необхідність формувати у педагогів ефективне використання енергоресурсів під час освітнього процесу, знаходити нові підходи, методи, форми професійної діяльності, спрямованої на ефективне енергоспоживання.

У зв'язку з цим постала проблема скорочення споживання водних ресурсів, теплопостачання. Під час виробничої практики слід намагатись ефективно використовувати технології, матеріали, сировину. Проблема ефективного використання ресурсів має частіше входити в зміст професійної підготовки працівників на усіх етапах освітнього процесу.

В умовах війни педагогічні працівники мають володіти психологічними компетентностями. Доречно вказати, що педагоги мають собі і суб'єктам навчання допомогти у випадку стресу. У цьому аспекті, зарекомендували себе, наприклад, дихальні та тілесні вправи, що допомагають заспокоїтись, зняти напругу.

Вимушена ізоляція студентів, учнів та слухачів під час війни вимагає засвоєння цифрових освітніх ресурсів у навчальному процесі, інформатизацію навчальної та позанавчальної видів діяльності, впровадження дистанційних форм навчання. Головне завдання педагога – застосувати у процесі навчальної діяльності сучасні інформаційні та телекомунікаційні технології.

Серед перспективних підходів з найменшими матеріальними та часовими витратами, а також безпекою під час війни зарекомендував себе підхід з використанням віртуальної присутності, що реалізується за допомогою інтернет-конференцій, форумів, технологій (наприклад, teams, zoom, skype), соціальних соціальних мережів; модульне навчальне середовище на основі платформи «Moodle»; програмні ресурси, що забезпечували голосовий ефект та відеозв'язок через інтернет (Skype, Google Hangouts, Zoom Video Communications та в електронному освітньому середовищі на платформах «Moodle», «Teames»).

Як показала практика роботи в університеті Григорія Сковороди в Переяславі на кафедрі теорії та методики професійної підготовки використання платформи «Moodle» має свої переваги й особливості. На цій платформі можна забезпечити ґрунтовне пояснення теорії і практики навчальних курсів. Викладачі додатково розміщують самостійні, практичні і лабораторні роботи з дисципліни, тести для опрацювання навчального матеріалу і самооцінювання з можливістю взаємозв'язку зі студентом (учнем або слухачем).

Що стосується зустрічі педагога зі студентом (або іншим суб'єктом навчання) наодинці, зокрема, під час індивідуальної консультації, то не має обмеження в часі у базовій версії Zoom. Цей сервіс придатний також без обмеження в часі при проведенні відеоконференції без учасників (така, на якій

присутній лише організатор). Цю можливість можна використовувати і для запису асинхронних вебінарів.

В мережі інтернету взаємодія всіх учасників здійснюється в режимі реального часу з використанням загального сервісу (вебінари, Skype, чат, відеотрансляції тощо). Серед технологій заслуговують увагу інтерактивні Smart-технології, майстер-клас, портфоліо; педагогічні програмні засоби; колективні методи, портфоліо; серед засобів – електронні каталоги, ментальні карти, інформаційно-аналітичні системи; серед форм – дистанційна (індивідуальна й групова робота), вебінари, семінари, workshop (коли навчання проходить у підготовленій майстерні з готовими до роботи моделями); тренінги тощо. Велике значення слід приділити увазі і міжнародному освітньому простору. Так, науково-педагогічний персонал кафедри теорії та методики професійної підготовки активно поєднує викладацьку роботу із науковою діяльністю, що сприяє підвищенню рівня ефективності навчального процесу, удосконаленню змісту навчання із урахуванням сучасного стану і тенденцій розвитку освіти, педагогічної творчої діяльності, впровадженню передових форм навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців професійної освіти, покращенню методики викладання спецдисциплін.

Список використаних джерел

1. Вайнтрауб М.А. Сучасні технології формування якісної підготовки майбутніх фахівців. *Гуманіт. вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди» : наук.-теорет. зб.* 2010. Вип. 19. С. 24–29.

2. Вайнтрауб М.А. Організація ефективного використання ІКТ у закладах вищої освіти України під час пандемії. *Наукові записки / Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. Серія: Педагогічні науки.* Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2021. Вип. 196. С. 14 – 17.

3. Вайнтрауб М.А. Професійна підготовка викладача вищої школи в контексті інтернаціоналізації освітнього простору. *Науковий вісник Львівської*

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Воробйова О. А., *майстер виробничого навчання II категорії ДНЗ*

«Деражнянський центр професійної освіти»

Рівень професійної компетентності педагога — це його знання, вміння, особистий досвід. Бути компетентним означає бути здатним мобілізувати в певній ситуації отримані знання й досвід. Професійну компетентність потрібно постійно розвивати й удосконалювати. Поняття професійної компетентності педагога виражає єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснювати педагогічну діяльність і характеризує його професіоналізм. Педагогічний професіоналізм, педагогічна компетентність — розглядаються в контексті безперервної педагогічної освіти й педагогічної діяльності, вимог до педагога і його підготовки.

Професійна компетентність вчителя обумовлює його педагогічну майстерність. На думку А.С. Макаренка, педагогічна майстерність – це знання особливостей педагогічного процесу, уміння його побудувати і привести у рух.

За глибоким переконанням А. С. Макаренка, оволодіти педагогічною майстерністю може кожен педагог за умови цілеспрямованої роботи над собою. Вона формується на основі практичного досвіду. Проте не кожний досвід стає джерелом професійної майстерності. Таким джерелом є лише педагогічна діяльність, осмислена з точки зору й суті, цілей і технологій; сплав особистісно-ділових якостей і професійної компетентності педагога. [1, 65-67]

Аналіз світових тенденцій у галузі професійно-педагогічної освіти засвідчує зростання вимог до педагогічного професіоналізму і особистих якостей педагога. На думку вчених, основними проблемами, з якими зустрічатимуться педагоги у цьому тисячолітті, є:

- постійне ускладнення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів;
- самостійна постановка і вирішення творчих і дослідницьких завдань; - ускладнення проблем виховання;
- безперервне оволодіння прогресивними технологіями навчання і виховання, новими досягненнями вітчизняного і зарубіжного досвіду;
- робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі.

Таким чином, можна зробити висновок, що все це може здійснювати лише педагог з високою професійною компетентністю, розвиненими творчими, дослідницькими здібностями, високим рівнем інтелігентності, духовно-морального потенціалу, конкурентноздатності, ерудованості, здібностей до безперервної освіти. [2, 41-45]

В сучасних умовах для **активізації педагогічного процесу** важливе місце відводиться самоосвіті педагогів. Роль самоосвіти, на мій погляд, важлива не тільки тому, що в межах різних форм роботи з кадрами не можливо дати (і засвоїти) масу знань, яка постійно збільшується, та змінюється. Є й інші та більш вагомні причини. По-перше, будь-яка навчальна діяльність включає елемент самостійної роботи в тому розумінні, що засвоює людина навчальний матеріал завжди сама. По-друге, самоосвіта передбачає найбільше різноманіття форм діяльності тих, хто навчається, отже, забезпечує найбільш високий рівень засвоєння матеріалу. По-третє, лише самостійна робота сприяє виникненню та засвоєнню знань.

Самоосвіта не тільки допомагає педагогу успішно набувати навичок та вмій професійної діяльності, вона формує потребу до постійного самовдосконалення, розширення кругозору. В умовах сьогодення це дуже важливо, адже наука і практика постійно розвиваються. Тому кожний фахівець повинен йти з ними «в ногу». Не займаючись постійно самоосвітою, можна швидко відстати, професійно застаріти, стати гальмом власного розвитку.

Самоосвітня діяльність у поєднанні з стимулюючими факторами призводить до творчого зростання педагога. [3, 81-83]

Про сформованість професійної компетентності свідчить високий рівень володіння теоретичним матеріалом, новітніми технологіями, досконале засвоєння термінології та категорій педагогіки, дидактики, психології, володіння культурою мовлення тощо. Навчальний процес посилюється використанням активних і інтерактивних методів навчання, направлених на розвиток творчого мислення, формування відчуття самостійності, рішучості, відповідальності, вміння адаптуватися у життєвих ситуаціях, самостійно критично мислити, бути комунікабельним, вміння працювати в колективі .

Прискорення темпу життя, великий потік знань, що впливає на сучасних учнів, потребує від них вміння швидко знаходити необхідне рішення, використовуючи для цього пошукові методи, користуючись великою кількістю різноманітних джерел інформації. В зв'язку з цим виникає нагальна потреба використання комп'ютерної техніки під час вивчення багатьох дисциплін, зокрема бухгалтерського обліку, фінансів, статистики, економіки. При викладанні бухгалтерського обліку найбільше використовую у навчально-виховному процесі такі елементи інформаційно - комунікаційних технологій: мультимедіа (презентації, відео, проекти), тренінги, ситуаційні задачі, електронні посібники, індивідуальні роздаткові матеріали, майстер-класи, брейн-ринги, конференції, програми тестування, кейс-методи, круглі столи, електронні навчальні видання, освітній ресурс Інтернету.

З метою підвищення інтересу до вивчення предметів економічного циклу, до вміння обґрунтовувати свої думки і організації колективної діяльності здобувачів освіти, постійно урізноманітнюю навчальний процес. На уроках бухгалтерського обліку детально вивчаємо кожну тему, зокрема з'ясовуємо порядок обліку, документальне відображення, зміст господарських операцій, заповнюємо таблиці з зазначенням дебету і кредиту рахунків.

Застосування мультимедійних засобів на заняттях дозволяє підвищити не тільки інтерес до майбутньої спеціальності, але і успішність по дисципліні.

Навчальні комп'ютерні програми і електронні підручники дають можливість кожному учню незалежно від рівня його підготовки брати активну участь у навчальному процесі, здійснювати самоконтроль. У своїй педагогічній діяльності використовую власний блог, на якому розміщую потрібну для вивчення учнями інформацію, створені електронні підручники, робочі зошити.

Створюю такі ситуації на заняттях, щоб учні були постійно в пошуку і знаходили відповіді на різні питання, адже на таких заняттях вони більш активні, творчість викладача збуджує в них бажання випробовувати й власні сили в творчій діяльності. Стимулює творчий розвиток здобувачів освіти і різноманіття форм роботи: відвідування та проведення майстер класів, участь у екскурсіях, проведення власних економічних досліджень, підготовка й проведення свят, творчі зустрічі з випускниками нашого закладу.

Психолого-педагогічна компетентність педагога передбачає вміння розуміти можливості та потреби кожної дитини, організовувати навчально-виховну діяльність грамотно й послідовно, орієнтуючись на особистість дитини, створювати для кожного учня психологічні умови, в яких би він почувався впевнено, міг проявляти і розвивати всі свої можливості.

Такі форми роботи цікаві для педагогів, вони вносять в освітній процес свіжі думки, нові ідеї, сприяють згуртуванню колективу, мають значні переваги перед традиційними формами роботи, їхня оригінальність, новизна викликають інтерес, використання ігрових методів допомагає зняти суб'єктивні бар'єри в спілкуванні (побоювання помилитися, прийняти неправильне рішення тощо). Традиційне навчання більше орієнтоване на правильну відповідь, і за своєю сутністю є формою передачі інформації та засвоєння знань. Натомість інтерактивні форми орієнтовані на запитання і пошук відповіді. Вони охоплюють весь потенціал людини: рівень та обсяг її компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, взаємодії.

Отже, досягти потрібного рівня підготовки педагогів можливо за умов використання сучасних технологій, побудованих на інтерактивних формах

роботи, що розвивають творчі й дослідницькі навички. Знання, набуті в досвіді, є власним надбанням людини, і надалі їх легко застосовувати на практиці.

Розвиток особистості педагога нерозривно пов'язано з його прагненням до самостійного поповнення своїх знань, підвищення професійної компетентності. Рівень кваліфікації та педагогічної майстерності у кожного педагога свій, тому кожен самостійно обирає форму методичної роботи, засіб удосконалення педагогічної техніки і технології, що значно підвищить зацікавленість учнів.

Список використаних джерел

1. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О. І. Пометун // Рідна школа. – К. : Фенікс, 2005. – № 1. – С. 65-69.

2. Дівінська Н.О. Професійна компетентність викладача як умова ефективної організації дослідницької діяльності студентів // Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України. – 2016. - № 1 (90). – С. 41 - 45.

3. Савченко О.П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі [Електронний ресурс] О.П. Савченко // Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. – 2010. – №3.

4. Стаднійчук І. П. Компоненти компетентнісної моделі професійної підготовки студентів в коледжах / І. П. Стаднійчук // Актуальні питання сучасної педагогіки та психології: наукові дискусії : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (26–27 вересня 2014 року). – Львів: Громадська організація «Львівська педагогічна спільнота», 2014. – С. 81- 83.

ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИМОГ

*Гаврутенко Л.А., к.п.н., викладач Відокремленого структурного підрозділу
«Фаховий коледж інженерії, управління та землевпорядкування Національного
авіаційного університету»*

Розвиток освіти відбувається в контексті загального процесу трансформації різних сторін суспільного життя, у тісному взаємозв'язку з перебудовою в інших сферах, одночасно виступаючи для них джерелом забезпечення необхідним кадровим ресурсом. Процес розвитку економічної освіти є методологічною базою освітянської діяльності в умовах формування суспільства, знань і соціально орієнтованої економіки та визначає шляхи розв'язання нагальних проблем у сфері економічної освіти через розуміння її сутності, змісту і структури.

Фахова підготовка здобувачів освіти економічного профілю на сучасному етапі розвитку України визначається завданнями переходу до демократичної і правової держави, ринкової економіки, необхідності наближення й до світових тенденцій економічного і суспільного розвитку. Основними завданнями процесу підготовки здобувачів освіти є формування:

- інформаційної культури майбутнього фахівця;
- вмінь, навичок та компетентностей застосовувати засоби і методи обробки й аналізу інформації під час професійної діяльності;
- вмінь та компетентностей використовувати новітні інформаційні технології;
- розуміння навколишнього світу як відкритої інформаційної системи ;
- вмінь, навичок та компетентностей швидко орієнтуватися у професійному просторі та адаптуватися до змін в останньому;
- вмінь, навичок та компетентностей самостійно навчатися і розвиватися протягом усього періоду трудової діяльності.

Академік Н. Ничкало також вважає, що «професійна освіта повинна стати безперервним процесом розвитку особистості, формуванням готовності до прийняття рішень щодо подальших дій» [1]. Виконання цих завдань передбачає перегляд головної мети освіти, яка повинна стати метою розвитку людини як творчої, інтелектуальної, духовної та гуманної особистості, її здібностей та формування професійних умінь і навичок.

Головними компонентами фахової підготовки є її зміст і організаційно-освітні технології забезпечення. Вони мають свої особливості у різних складових економічної освіти: загальноекономічній та професійно-економічній. Так, загальноекономічна освіта охоплює комплекс соціально-економічних знань, умінь і навичок для забезпечення розвитку фахової підготовки і свідомості як особи, так і суспільства загалом, а особливості змісту професійно-економічної освіти обумовлюються вимогами до її кінцевого результату – формування гармонійної, різнобічно розвиненої особистості, для якої професійні знання, уміння, навички і їх постійне оновлення становлять основу самореалізації в економічній сфері суспільства.

Отже, головною парадигмою економічної освіти є розуміння того, що розвиток економічної сфери суспільства значною мірою зумовлений характером життєдіяльності людини, її світоглядом, соціально відповідальною поведінкою. Тому фахова підготовка сучасних здобувачів освіти економічного профілю передбачає розвиток політичних, культурних та інших суспільних процесів.

Таким чином, професійна економічна освіта здобувачів освіти спрямована на опанування спеціальними фаховими знаннями про економічні закономірності та отримання практичних умінь і навичок для застосування їх у майбутній професійній діяльності. Перед системою професійної підготовки нині висувається низка важливих завдань, серед яких пріоритетною є модернізація професійної освіти, що включає: оновлення змісту, що найбільш повно відображає потреби сучасної держави, суспільства, виробництва і конкретної особистості; вдосконалення ресурсного забезпечення, пов'язаного з

підвищенням економічної ефективності діяльності навчальних закладів; забезпечення безперервного поліпшення якості освітніх послуг тощо. Вона реалізується через формування загальних уявлень про економіку, її елементи і перетворюючу роль виробничої діяльності, набуття професійних знань щодо наслідків економічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Ничкало Н. Г. Професійно-технічній освіті – державну підтримку та науково-педагогічне забезпечення / Нелля Григорівна Ничкало // Нові технології навчання : наук. – метод. зб. Вип. 15 – К. : ІСДО, 1995 – С. 11.

ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНАЖЕРІВ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА ЗП(ПТ)О

Геревенко А. М., *старший викладач кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

Йти в ногу з часом – завдання не просте, особливо у нашому стрімкому світі. Постійно потрібно шукати інструменти для покращення знань, вмінь та навичок для кожного педагогічного працівника, який буде відповідати потребам та вимогам сьогодення. Завдяки поширенню комп'ютерів, розвитку інформатики, ми бачимо, що зросли різноманітності промислового застосування цифрових технологій, а також з'явилися нові можливості і в галузі професійного навчання та підвищення кваліфікації.

Професійній освіті потрібно динамічно слідувати за розвитком потреб промисловості для того, щоб можна було говорити про актуальне професійне навчання та підготовку конкурентоспроможного кваліфікованого робітника, який буде відповідати вимогам сьогодення. Актуальним варіантом, є

використання віртуальної реальності під час підвищення кваліфікації в закладах вищої неперервної професійної освіти для педагогічних працівників з метою отримання нового практичного досвіду, пропаганди цього методу навчання та подальшого впровадження в освітньому процесі.

Якщо поглибитися та проаналізувати всі варіанти тренажерів віртуальної реальності, ми можемо побачити на інтелектуальній карті 1, що вони мають велику кількість переваг та можливостей у дуже широкому діапазоні сфер для застосування.

Інтелектуальна карта 1. Віртуальні тренажери

Віртуальна реальність (VR, *virtual reality*, *VR*, *штучна реальність*)—це створений технічними засобами світ, який передається людині через його відчуття: зір, слух, дотик та інші. Віртуальна реальність—ілюзія дійсності, створювана за допомогою комп’ютерних систем, які забезпечують зорові, звукові та інші відчуття [1].

На сучасних виробництвах, перед виконанням відповідальних робіт, кваліфікованих робітників навчають та тестують на тренажерах віртуальної реальності для швидкої адаптації, отримання досвіду та розуміння всіх технологічних операцій та встановлення певних режимів.

Закладам вищої неперервної освіти потрібно постійно розвивати свій вектор у напрямку віртуальної реальності для покращення освітнього процесу під час підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О з метою підвищення ефективності освітнього процесу в закладах професійної освіти та

подальшої співпраці з працедавцями. Але для цього потрібно залучення додаткових коштів з метою придбання тренажерів віртуальної реальності.

Сучасні ринок інновації показав, що для професійної освіти сьогодні розроблено та запропоновано велика кількість віртуальних симуляторів різних галузей, які вже встановлені та ефективно використовуються в освітньому процесі, а саме:

Fronius Virtual Welding – дає початківцям змогу вивчати зварювальні процеси крок за кроком за допомогою індивідуальних вправ, щоб поступово розвинути технічні навички та правильного вибору параметрів. Завдяки тренажеру Virtual Welding замовники отримують не лише навчених оптимальним чином працівників, а й заощаджують значну кількість матеріалів і ресурсів. Користувачам пропонується комплексна дидактична програма, що складається з практичних занять на симуляторі, теоретичних матеріалів, а також тестів для перевірки

набутих знань. Крім того, інструктор може створювати плани занять і навчальні курси та адаптувати програму для будь-яких цільових аудиторій [2].

Apolo WeldTrainer—це зварювальний тренажер, розроблений для викладачів зварювальної справи. Застосування датчиків руху реального часу та інших передових технологій уможлиблює під час використання тренажера потрапляння користувача до зварювального цеху, де він зможе в режимі реального часу віртуально практикувати координацію рухів при зварюванні, що набагато ефективніше, ніж виконання даних завдань у реальності [3].

VRTEX® 360 - це найкраща у своєму роді система навчання зварюванню у середовищі віртуальної реальності. Вона є повнофункціональною гнучкою платформою для легкого і захоплюючого навчання. VRTEX® ідеально

підходить для навчальних занять на початковому та просунутому рівні, тестування кандидатів на вакансії, а також підвищення кваліфікації інструкторів у навчальних закладах чи на підприємствах [4].

SimSpray художника та полірування-симулятор покриття-є системою професійної підготовки, заснованої на віртуальній реальності, яка уможливорює для освітніх закладів збільшення ефективності програм, що навчають фарбуванню, поліруванню та нанесенню покриття. Вірний вибір матеріалів та правильне налаштування робочих інструментів є важливими початковими кроками, перш ніж здобувач освіти почне практикувати певні вправи. Для збільшення необхідності виконання підготовчих завдань під час використання SimSpray обов'язкове правильне налаштування перед тим, як учень почне фарбування [5].

Тренажер абразивної обробки SimSpray Abrasive Blasting - тренажер, який навчає абразивної та піскоструминної обробки. Завдяки ігровому методу практика очищення поверхні за допомогою абразивного методу вже стає легкодоступною для закладів освіти, а також для будівельних компаній, що займаються очищенням поверхонь, стає гарантованим поповнення добре підготовлених кадрів, а також тренажер надає можливість екологічно чистої, ефективної підготовки та перепідготовки/перепрофілювання працівників та безробітних [6].

Тренажер-автонавантажувач Apolo FL Trainer-розроблений для підготовки нових водіїв та підвищення кваліфікації досвідчених водіїв автонавантажувачів [7].

Тренажер «Башений кран»-величезний пристрій, вміщений в єдиному стільці! За допомогою тренажера «Баштовий кран» користувачі зможуть ознайомитися з усіма подробицями експлуатації баштового крана навіть на 100-метровій висоті, і все це без будь-якого ризику аварії! Готуйте професійних фахівців та мінімізуйте ризики [8].

Підсумовуючи хочу сказати, що підвищувати кваліфікацію педагогічним працівникам за допомогою симуляторів віртуальної реальності, це надасть

можливість професійній освіті вийти на новий рівень ефективної, інноваційної освіти з подальшою економією коштів на матеріали та швидкого адаптування користувача до простих та складних технологічних процесів з кожної професії. Тому, закладам вищої неперервної професійної освіти, потрібно розвивати напрямки віртуальної реальності, а саме покращувати матеріально-технічну базу, створювати електронні навчальні курси і методичні рекомендації щодо пояснення та методики впровадження віртуальних тренажерів в навчально-виробничий процес ЗП(ПТ)О.

Список використаних джерел

1. Віртуальна реальність: принципи роботи та переваги для навчання. – URL: <https://teach-hub.com/virtualna-realnist/>. (дата звернення: 15.12.2022).
2. Fronius Virtual Welding. – URL: <https://www.fronius.com/uk-ua/ukraine/zvaryvalni-tekhnohohiyi/produkty/symulyatory-zvaryvannya/virtual-welding>. (дата звернення: 15.12.2022).
3. Apolo WeldTrainer welding simulator. – URL: <https://learnvirtual.eu/en/42-apolo-weldtrainer-welding-simulator>. (дата звернення: 15.12.2022).
4. VRTEX® 360. – URL: <https://promotions.lincolnelectriceurope.com/vrtex-compact-virtual-training/>. (дата звернення: 15.12.2022).
5. SimSpray художника та полірування-симулятор покриття. – URL: <https://learnvirtual.eu/en/44-simspray-the-painting-simulator>. (дата звернення: 15.12.2022).
6. Тренажер абразивної обробки SimSpray Abrasive Blasting. – URL: <https://learnvirtual.eu/en/45-simspray-abrasive-blasting-simulator>. (дата звернення: 15.12.2022).
7. Тренажер-автонавантажувач Apolo FL Trainer .– URL: <https://learnvirtual.eu/ru/155-apolo-fl-trainer>. (дата звернення: 15.12.2022).
8. Тренажер «Башений кран» . – URL: <https://learnvirtual.eu/en/51-tower-crane-simulator>. (дата звернення: 15.12.2022).

9. Геревенко А.М. Використання тренажерів віртуальної реальності в галузі професійної (професійно-технічної) освіти. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=08J_YnBi8x8&list=PL-OveNb3D-pP4zAtgHqyCYQ_4wITFiG-D&index=1. (дата звернення: 15.12.2022).

ЗАСТОСУВАННЯ МНЕМОНІЧНОГО ПРИЙОМУ ФЛЕШ-КАРТОК ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Головко Д.Ю., *викладачка хімії та біології Державного навчального закладу «Білицький професійний ліцей»*

Актуальним питанням в освіті завжди було вивчення та ефективно запам'ятовування навчального матеріалу. Здобувачі професійної (професійно-технічної) освіти впродовж свого навчання вимушені засвоювати матеріал не лише спеціальних дисциплін, а й програму загальноосвітніх предметів для здобуття повної загальної середньої освіти. Це змушує викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) застосовувати нові методи та прийоми, які допоможуть здобувачам якісно та ефективно запам'ятати велику кількість інформації.

Дослідження із сприйняття людиною інформації довели, що краще засвоюється та сприймається вона у візуальній формі: схематично, графічно, ілюстровано тощо. Це підштовхує освітян до активного впровадження візуальних технологій в навчанні [4, 5]. В еру діджиталізації та інтенсифікації навчального процесу з'явилася потреба у пошуку та впровадженні нових візуальних методів.

В ХХ столітті вчений та журналіст з Німеччини С.Лайтнер запропонував метод запам'ятовування та повторення з використанням флеш-карток. Пізніше цей метод назвали системою Лайтнера. В її основі полягає систематичне повторення за інтервальним принципом [2].

Флеш-картка – це картка, яка містить інформацію з обох боків: з одного боку – інформація, з іншого – відповідь та додатковий ілюстративний матеріал [1].

Вони можуть бути текстовими або комбінованими. Комбіновані флеш-картки можуть містити з одного боку текст, а з іншого – зображення, відео, аудіо на вибір (рис.1).

Рисунок 1. Комбінована флеш-картка з хімії [3]

Донедавна флеш-картки використовували для вивчення іноземної мови, але наразі вони застосовуються для засвоєння та повторення матеріалу багатьох освітніх дисциплін: хімія (формули сполук), історія (дати подій), українська мова (фразеологізми), математика (тригонометричні функції) тощо.

Принцип використання флеш-карток полягає у вивченні, повторенні та перевірці навчального матеріалу через певні проміжки часу.

Алгоритм використання таких карток доволі легкий. Викладач може створити набори флеш-карток, виокремивши основну інформацію: дати, визначення, процеси, реакції тощо. При роботі з окремою групою карток інформація поділяється на добре засвоєнну, малознайому, складну для засвоєння та незнайому. Порядок опрацювання карток здобувач освіти може обирати сам у відповідності до своїх потреб, але зосередженість має бути на найбільш складній інформації.

В ЗП(ПТ)О можна урізноманітнити використання вже підготовлених викладачем карток та дати завдання здобувачам самостійно підготувати їх до уроку, на якому вони поділяться ними один з одним. Таке завдання буде стимулювати їх до самостійної систематизації навчального матеріалу, розвиватиме творчі здібності, надасть навчанням пошукового характеру.

Головне у роботі з флеш-картками дотримуватись правил:

- 1) підбирати флеш-картки відповідно до мети уроку та завдань, які мають вирішитися: усунути прогалини в знаннях, полегшити сприйняття важкої інформації тощо;
- 2) використовувати різноманітні комбінації карток;
- 3) виділяти обмежений час для роботи з флеш-картками;
- 4) систематичне опрацювання карток.

Використовувати цей прийом можна й при підготовці до зовнішнього незалежного оцінювання, державної кваліфікаційної атестації для систематизації та узагальнення знань.

Нині в книжкових магазинах можна придбати вже готові друківані та яскраві флеш-картки, але розвиток комп'ютерних технологій дає можливість створювати та використовувати флеш-картки із застосуванням хмарних технологій. Це дозволяє бути мобільним у вивченні і повторенні інформації та не бути загнаним в часові рамки.

Отже, флеш-картки можуть підвищити мотивацію, успішність, розвинути пізнавальний інтерес. Це сприятиме покращенню якості надання освітніх послуг, роблячи процес навчання креативним, доступним та цікавим.

Список використаних джерел

1. Дітківська М.В, Хмелівська С.І. Сучасний погляд на навчальні можливості флеш-карток. *Інноваційні технології мовної підготовки студентів ЗВО* : зб. матеріалів VII Всеукр. науково-практ. вебінару з міжнар. участю, м. Житомир, 24 берез. 2021 р. ЖДУ імені Івана Франка, 2021. С. 27–29.

2. Лопіна Н. А. Роль візуалізації за допомогою інтерактивних флеш-карток у вивченні дисципліни «внутрішня медицина». *Актуальні питання вищої медичної освіти в Україні (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку)* : матеріали XV Всеукр. науково-практ. конф. з міжнар. участю, м. Тернопіль, 17–18 трав. 2018 р. ТДМУ, 2018. С. 187–188.
3. Набір флеш-карток "Хімія" з 3D візуалізацією. *ELIZLABS*. URL: <https://elizlabs.com.ua/nab-r-flesh-kartok-h-m-ya-z-3d-v-zual-zac-у> (дата звернення: 13.12.2022).
4. Семініхіна О.В., Друшляк М.Г. Візуалізація знань як актуальний запит інформаційного суспільства до сфери освіти. *Використання інноваційних технологій в процесі підготовки фахівців* : Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Вінниця, 3–4 квіт. 2016 р. С. 156–160.
5. Черній М. Карти знань як засіб збільшення ефективності засвоєння навчального матеріалу учнями та їх застосування за допомогою вебсервісів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6 (ч.1). С. 87–94.

РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Горобченко Л.В., майстер виробничого навчання з професії «Кухар; Кондитер» Державного навчального закладу «Білицький професійний ліцей».

Згідно з річним планом роботи методичної комісії кулінарного профілю ДНЗ «Білицького професійного ліцею» та з метою з'ясування рівня готовності майстрів виробничого навчання до інноваційної діяльності задля подальшого професійного розвитку в навчальному закладі відбулася методична секція на тему «Готовність викладачів та майстрів виробничого навчання до інноваційної діяльності».

Конкуренція на сучасному ринку праці, вимагає від майбутнього кухаря, кондитера не лише глибоких теоретичних знань, практичних вмінь та навичок, а й швидкої модернізації, креативності, постійного оновлення власного досвіду у виробничій сфері. Саме тому наша методична комісія вважає головним у своїй діяльності здійснювати підготовку фахівців, які зможуть працювати на сучасних виробництвах та виконувати завдання з використанням нової техніки, сировини, інноваційних способів обробки, приготування та подачі страв.

Інтенсивне зростання мережі підприємств ресторанного господарства різних форм власності, впровадження страв європейських кухонь і нових технологій виробництва вимагає підготовки висококваліфікованого робітника зовсім іншого рівня.

Сьогодні вимагає від майстрів виробничого навчання йти в ногу з розвитком новітніх технологій, використанням сучасного обладнання, яке все більше і більше надходить на підприємства різних галузей виробництва. Для цього була оновлена матеріально-технічна база нашого навчального закладу яка дає можливість практично знайомити учнів з новими видами сучасного обладнання.

Учні нашого навчального закладу мають можливість знайомляться з сучасним обладнанням, працювати на ньому, отримувати додаткові знання, щоб застосовувати їх на практиці.

У роки виробничого навчання – це важливий засіб зв'язку теорії з практикою, який дає змогу закріпити теоретичні знання з питань технології приготування страв та організації виробництва, сприяє формуванню професійних компетентностей учнів, самостійності під час практичного опрацювання навчальної програми.

Щоб зацікавити і зосередити увагу здобувачів освіти на вивченні теми майстер виробничого навчання приміняє різні інтерактивні методи:

- елементи кейс-методу (робота малими групами), де учні презентують нові технології приготування, наприклад, кондитерських виробів, надають матеріали у вигляді презентацій;

- вправа «Загадковий конверт» (індивідуальна форма роботи). Кожен учень отримує конверт, в якому пропонується набір інгредієнтів, за складом яких треба запропонувати, який кондитерський виріб можна з них приготувати.

При утрудненні учні отримують на допомогу, технологічну карту, що і стане завданням для практичного відпрацювання на поточному інструктажі.

- «Втрачена ланка»(парна форма роботи). Здобувачам освіти пропонуються технологічні схеми послідовності приготування тістечок, де є клітини незаповнені. Внесення відповідної інформації сприяє складанню послідовності технологічного процесу.

Основним мотивом виконання таких завдань є усвідомлення здобувачами освіти практичної значимості знань, навиків і умінь, якими вони повинні оволодіти на занятті.

Після закінчення опитування майстер підводить короткий підсумок, вказує на глибину засвоєння знань, відмічає активних учнів, оцінює їх підготовку до самостійного виконання практичних робіт. Особлива увага звертається на дотримання правил техніки безпеки, правил санітарії і гігієни.

Учні отримують завдання по приготуванню страв, знайомляться з інструкційно-технологічними картками, визначають послідовність своєї роботи.

Кондитерські вироби - це та страва, що дає простір для кондитера в застосуванні сучасних методів та прийомів, використанні декількох технологій як у приготуванні так і у подачі таких страв. Наприклад, оформлення страви живими квітами; оформлення квітами із цукрової пасти; фламбування; прикраси з шоколаду; нанесення малюнку на поверхню столового посуду. Тому важливим акцентом, перед практичною роботою, є загострення уваги учнів на використанні сучасних виробничих технологій та нетрадиційних варіантів їх подачі. Доцільним також можна запропонувати готові зразки кондитерських виробів з сучасним оформленням.

«Техніка нанесення малюнків на столовий посуд»

Мета роботи:

1. Навчитися наносити різні малюнки на поверхню столового посуду;

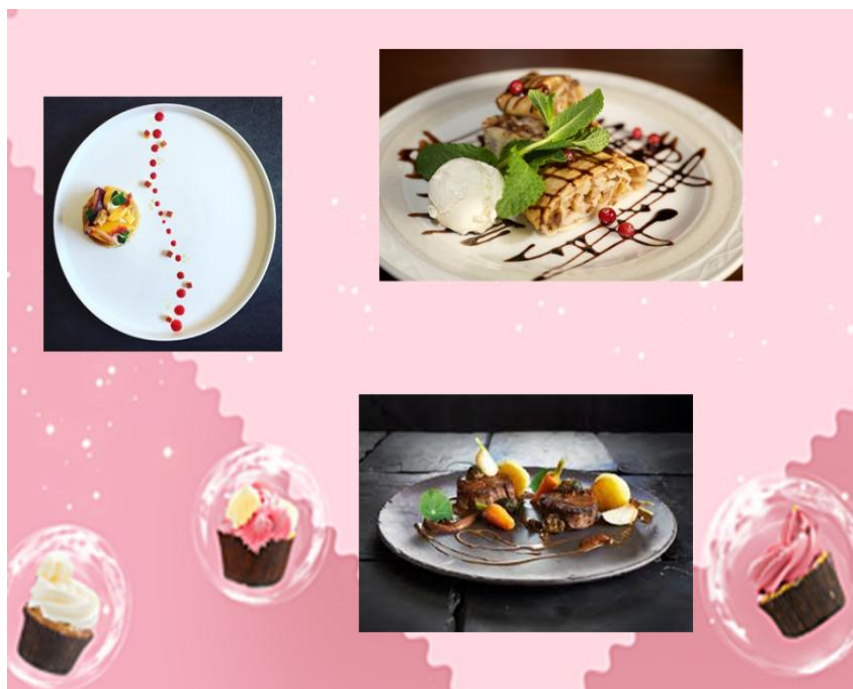
2. Скласти композицію на основі отриманого малюнку та кулінарної страви (кондитерського виробу).

Устаткування, інструменти, інвентар, посуд: стіл виробничий, ванна мийна, ємкість, шприц для харчових цілей, столовий посуд.

Існує такий прийом оформлення, як дрессинг. Але щоб візерунки соусом (павутинка, розлучення, крапельки) нагадували саме візерунки, а не мали неапетитні потоки, мало володіти художнім смаком. Велике значення має консистенція соусу: занадто рідкий може розтектися, надто густий – «лягти» неестетичною гіркою. Ще один секрет: найкраще дрессингувати вільний простір тарілки, а не саму страву.

Декорування тарілок для кулінарних страв. Для прикрашання тарілки необхідно взяти резервуар з тонким отвором, заправлений рослинним маслом та будь-які види сухих спецій, їх суміші, сухі приправи, мелену каву, цукрову пудру, підфарбований цукровий пісок та ін. Малюнок може бути простим, складним, одноколірним, багатобарвним. На чисту тарілку наносять рослинним маслом бажаний малюнок, посипають, наприклад, куркумою, і виявляють малюнок, злегка струшуючи тарілку з боку в бік або злегка постукуючи долонею по ребру тарілки. Потім здуваємо надлишки приправи. При помірному нанесенні приправи іноді видаляти залишки не доводиться. Дуже важливо, щоб тарілка для малювання була ідеально чистою, якщо вам не сподобався малюнок, то тарілку необхідно вимити з миючим засобом, насухо протерти чистою тканиною або серветкою, підсушити. Важливо використовувати спеції певного помелу, дуже дрібні змащують малюнок, а дуже великі – погано прилипають.

Одноколірні малюнки дуже прості у виконанні. Щоб отримати багатобарвний малюнок виконуємо частину малюнка маслом, наносимо спеції, «проявляємо», потім виконуємо наступну частину малюнка маслом, посипаємо спеціями, «проявляємо», намагаючись не потрапляти спеціями на попередню частину малюнка. Малювати можна на різних предметах сервірування: соусниках, фужерах та інше. На будь-якій страві можна написати привітання для своїх гостей або близьких.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ НА ГУМАНІСТИЧНИХ ЗАСАДАХ

**Горобченко М.Г., майстер виробничого навчання груп гірничого профілю в
Державному навчальному закладі «Білицький професійний ліцей»**

Провідна ідея гуманізації освіти – розвиток активно-творчих можливостей людини, її інтелектуально-моральної волі. Вона обумовлює мету як загальної, так і професійної освіти, а її реалізація вимагає умов для розвитку й збагачення пізнавального, емоційно-вольового і морального потенціалу особистості.

Гуманізація – це процес створення умов для самореалізації, самовизначення здобувачів освіти, орієнтація освітнього процесу у професійно-технічних навчальних закладах насамперед на процеси формування особистості у всій багатогранній повноті її інтелектуального, культурного, психологічного і соціального розвитку.

Кінцевою метою професійно-технічної освіти, яка заснована на принципах гуманізації повинно стати виховання не лише фахівця, а насамперед суспільно активної свідомої особистості.

У процесі гуманізації освіти духовність постає інструментом розвитку особистості та виховання сучасної молоді на засадах людяності, співпереживання, толерантного відношення до оточуючих.

У процесі гуманізації освіти завдання педагога – виховувати навчаючи.

Наступним напрямом процесу гуманізації освіти в Україні є визначення траєкторії особистої гуманної педагогіки кожного педагога.

Наступним напрямом процесу гуманізації освіти є прагнення педагога до рівноправного спілкування зі своїми здобувачами освіти.

Не менш важливим напрямом процесу гуманізації сучасної освіти в Україні, можна назвати індивідуалізацію навчання.

Наступний напрям гуманізації освіти - перетворення взаємодії педагога й здобувачів освітим у процесі навчання на засіб їхнього творчого саморозвитку.

Складові гуманізації освітнього процесу:

- національна спрямованість виховного процесу;
- пріоритетність громадянського виховання;
- превентивна педагогіка;
- дитиноцентризм;
- самоствердження особистості за умов педагогічної підтримки;
- творча спрямованість виховного процесу.

Заклад освіти був і завжди залишається центром виховання в людині майбутнього громадянина дзеркальної чистоти, високої духовності, доброти і чуйності, радості пізнання, доброзичливості і людяності.

Вимоги до педагога (за В.О. Сухомлинським):

- любов до власної справи;
- вимога високої кваліфікації;
- вимога творчого підходу педагога до навчання і виховання;
- вимога високих моральних якостей.

Основні напрями гуманізації виховання.

Гуманізація виховання – це внесення в виховний процес головних засад: людинолюбства, співпереживання та урівноваження усіх її учасників.

Існує п'ять основних напрямків, якими повинен керуватись педагог у забезпеченні гуманізації виховання:

1. Підтримувати процес створення особистості у кожному вихованці.
2. Допомогати здобувачеві освіти пізнати свій внутрішній світ.
3. У кожному виховному процесі педагог повинен враховувати індивідуальність.
4. Із усіх слабких сторін здобувача освіти робити його переваги.
5. Виховувати в здобувачеві освіти відповідальність за свої вчинки і вчинки друзів як колективу.

Дотримуючись основних принципів та закономірностей гуманності педагогам вдасться виростити націю впевнених, обізнаних, світолюбивих та гідних громадян.

Модернізація змісту гуманістичного виховання, його форм та методів, виховних технологій на основі впровадження інноваційних педагогічних технологій та новітніх досягнень вітчизняної психолого-педагогічної науки і практики:

- Метою виховної діяльності різних закладів освіти є виховання і розвиток творчого потенціалу та соціальної активності особистості, формування її системи гуманістичних цінностей.

- Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні.

- Метою виховання є становлення громадянина України, патріота своєї країни, готового самовіддано розбудувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову і соціальну державу, здатного виявляти національну гідність, знати свої обов'язки і права, цивілізовано відстоювати їх, сприяти громадянському миру і злагоді в суспільстві, поводитися компетентно, бути конкурентноспроможним, успішно самореалізуватися в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал, носій культури.

Мета гуманістичного виховання конкретизується через систему таких виховних завдань:

- забезпечення сприятливих умов для самореалізації особистості відповідно до її інтересів та суспільних вимог;
- реалізація індивідуального підходу до особистості, відмова від уніфікації в процесі виховання, від орієнтації на «усередненого» вихованця;
- сприяння набуттю здобувачам освіти соціального досвіду, успадкуванню ними духовних надбань українського народу;
- виховання національної свідомості, любові до рідної землі, родини, свого народу, держави;
- формування мовної культури, оволодіння і вживання української мови як духовного коду нації;
- забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, старших за себе, турбота про молодших і хворих;
- виховання правової культури, поваги до Конституції України, законів України, державної символіки;
- культивування кращих рис українського менталітету: працелюбності, свободи, зв'язку із природою, поваги до жінки, толерантності;
- формування почуття господаря: господарської відповідальності, підприємливості, ініціативності, свідомого ставлення до життя в умовах ринкових відносин;

- охорона й зміцнення фізичного, психічного та духовного здоров'я;
- забезпечення базової культури, розвиток естетичних потреб і почуттів;
- формування екологічної культури, гармонізація відносин особистості з природою;
- спонукання зростаючої особистості до протидії проявам аморальності, правопорушенням, бездуховності, антигромадській діяльності.

Основні принципи гуманістичного виховання:

- принцип національної спрямованості виховання;
- принцип культуровідповідності;
- принцип гуманізації виховного процесу;
- принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії;
- принцип цілісності;
- акмеологічний принцип;
- принцип особистісної орієнтації;
- принцип життєвої смислотворчої самодіяльності;
- принцип полікультурності;
- принцип технологізації;
- принцип соціальної відповідності;
- принцип превентивності.

Технологія виховного процесу є послідовним розгортанням педагогічної діяльності та спілкування, спрямованих на досягнення конкретної виховної мети у педагогічній системі та її підструктурах.

Складовими виховних технологій є *форми організації* (індивідуальні, групові, колективні), *методи* як способи впливу на дітей та молодь, *прийоми та засоби* виховання. Виховні технології ґрунтуються не на механізмах зовнішнього підкріплення (заохочення, покарання тощо), а на рефлексивно-вольових механізмах (співпереживання, позитивне емоційне оцінювання), які апелюють, насамперед, до самосвідомості та творчого ставлення вихованців до суспільних норм і цінностей.

До найбільш ефективних належить інтерактивні технології, за допомогою яких педагог у ході спілкування з вихованцем, інтерпретує життєві події, впливає на конструювання ним своїх особистісних дій, сприяє активізації діяльності вихованця, вправляє його у самоконтролі та саморегуляції.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Гуманізація виховного процесу / І.Д. Бех // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008.

2. Гончаренко С.У. Гуманізація освіти // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008.

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА

УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Денисенко О. Г., *викладач - методист, практичний психолог, ордена «Знак Пошани» вищого професійного училища №75 (с. Олександрівка, Дніпропетровська область)*

Виховна робота завжди була невід’ємною складовою освітнього процесу, а зараз, в умовах військової агресії РФ проти України, її важливість складно переоцінити. Усе, що відбувається зараз – виклик для навчального закладу, для викладачів та здобувачів освіти. Звісно, постає питання: як саме працювати просто зараз, як розставити акценти?

Найважливішими напрямками виховної роботи зараз мають стати: психологічна та емоційна підтримка здобувачів освіти; навчання правил поведінки в умовах воєнного стану (під час повітряних тривог, поводження з вибухонебезпечними предметами, перша медична допомога тощо); адаптація та підтримка здобувачів освіти -ВПО; розвиток критичного мислення та медіаграмотності; національно-патріотичне виховання.

Зараз підлітки найбільше потребують підтримки та розуміння, академічні успіхи та оцінки відходять на другий план. Той факт, що здобувачі освіти, на жаль, поступово вимушено звикають до нових реалій, не означає, що вони можуть обійтися без підтримки дорослих. Вони як ніколи її потребують. Їм потрібна наша впевненість у тому, що все буде добре, наша стійкість та віра в перемогу навіть у важкі часи невизначеності.

До того ж тепер викладач додатково стає ще й справжнім психологом! Аби впоратися із цим непростим завданням, використовуює додаткові матеріали: методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій»; лист МОН від 29 березня 2022 року «Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні»; Telegram-канал «Підтримай дитину»; стаття «Підтримка учнів в умовах війни: 5 порад учителям»; стаття «Як працювати з учнями, які зазнали психологічних травм»; стаття «Психологічна та емоційна підтримка школярів у воєнний час: ідеї та поради»; інтернет-конференція «Психолого-педагогічні засади роботи в кризових умовах».

Проводять години спілкування у форматі онлайн-тренінгів, спрямованих на стабілізацію психологічного та емоційного стану здобувачів освіти прийомом, які допоможуть їм швидко опанувати себе у критичних ситуаціях (і, звісно, практикую спочатку їх сама!) [1].

- ❖ стаття «5 вправ для підвищення емоційної стійкості учнів»;
- ❖ стаття «Розвиваємо навички керування емоціями: 6 дієвих вправ»;

стаття «Саморегуляція психоемоційного стану: дієві прийоми».

Також пояснюють здобувачам освіти, що всі ми реагуємо на стрес по-різному, тож інколи поведінка навіть рідних може не відповідати нашим очікуванням, а про поведінку сторонніх людей годі й говорити.

Нова реальність диктує нові правила життя. Тепер одне з найважливіших завдань – навчити підлітків правилам безпеки, які допоможуть зберігти життя. Вони мають знати:

- які заборони та обмеження діють під час воєнного стану;

- що таке «тривожна валіза», як її зібрати, що туди покласти;
- як діяти під час повітряних тривог (що робити, якщо сигнал застав удома / на вулиці / в магазині тощо);
- як поводитися під час обстрілів;
- що робити у випадку виявлення вибухонебезпечних предметів;
- як надавати першу домедичну допомогу.

Під час підготовки тематичних онлайн-виховних годин користуюся наступними матеріалами: брошура «У разі надзвичайної ситуації або війни»; стаття «Правила поводження з вибухонебезпечними предметами: як провести виховну годину»; поради від ДСНС «Дії населення в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру»; поради від проєкту ВзаємоДія.

Аби здобувачі освіти швидше запам'ятали ці важливі правила, проводяться опитування у форматі онлайн-тестів, разом створюють тематичні плакати та буклети. І обов'язково спілкуюся із батьками підлітків: вони теж мають розуміти, наскільки важливо навчити підлітків базових правил, та зі свого боку стежили за цим. Особливо за умови дистанційного навчання.

Звісно, дуже важливо, аби здобувачі освіти з числа внутрішньо переміщених осіб змогли потоваришувати з однокласниками, хоч як би вони не навчалися – онлайн чи офлайн. Контакт із однолітками в будь-якому випадку чинить позитивний вплив та допомагає оговтатися від стресу. Але не менш важливо провести правильну підготовчу роботу з групою, аби здобувачі освіти зі свого боку теж допомогли новеньким.

Під час роботи педагогу допомагають наступні матеріали:

- стаття «У нас з'явився учень-ВПО: як познайомити дитину із класом»;
- стаття «Як працювати з учнями, які зазнали психологічних травм»;
- стаття «Три поради для протидії дискримінації та булінгу в школах в умовах воєнного стану»;
- стаття «Дистанційний тимбілдинг: 5 завдань для згуртування класу».

Про те, наскільки важливо критично мислити в будь-якій ситуації та володіти навичками медіаграмотності, говорили завжди. І тепер, в умовах війни, викладач, як ніколи добре бачить всі наслідки активної роботи ворожої пропаганди. Вона приймає різні форми, інколи найнеочікуваніші, але ми маємо бути готові. І маємо навчити здобувачів освіти теж бачити фейки та пропаганду, адже нерідко вона спрямована саме на молоде покоління, на яке легше вплинути.

Тож саме час працювати! Проводити тематичні онлайн-виховні години, в межах яких підлітки виконуватимуть вправи, покликані розвивати критичне мислення та медіаграмотність – це можуть бути онлайн-тренінги, здобувачам освіти такий формат точно сподобається. Пропонуємо їм створити тематичні онлайн-проекти та проводитися онлайн- заняття, під час яких здобувачі освіти розглядають популярні фейки, вчать ся шукати першоджерела та проводити верифікацію інформації.

У цьому педагогу допомагають наступні матеріали: статті, присвячені різноманітним прийомам для розвитку критичного мислення (їх можна використовувати під час годин спілкування чи навіть безпосередньо під час уроків); відеоматеріали (вебінари, інтернет-конференції), присвячені критичному мисленню в освітньому процесі; статті, в яких я знайшла прийоми для розвитку медіаграмотності; відеоматеріали (вебінари, інтернет-конференції), присвячені медіаграмотності в освітньому процесі; матеріали від національного проєкту з медіаграмотності «Фільтр» [2].

Педагог вчить здобувачів освіти довіряти лише офіційним джерелам та завжди перепроверити інформацію, особливо перш ніж поширювати її. Ми ж не хочемо перетворитися на ще один інструмент ворога в інформаційній війні?

Тепер, в умовах повномасштабної війни, яку розв'язала рф проти України, вже ні в кого не викликає сумнівів той факт, що зараз ми маємо приділити особливу увагу національно-патріотичному вихованню. Саме тому надзвичайно важливо: проводити заходи національно-патріотичної спрямованості, займатися волонтерською діяльністю, розповідати підліткам про

українську культуру. влаштовувати онлайн-акції пам'яті, проводити онлайн-години спілкування, присвячені війни рф проти України, створювати навчальні онлайн-проекти, присвячені борцям за незалежність та свободу нашої країни, організувати зустрічі із ветеранами АТО, ООС та війни рф проти України. Я говорю із підлітками щиро та відверто, це допомагає їм зрозуміти важливі речі.

Під час роботи також користуюся наступними матеріалами: Концепція національно-патріотичного виховання; заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання; стаття «Реалізація Концепції національно-патріотичного виховання: основні заходи та цікаві моменти»; стаття «Розвиваємо громадянську компетентність школярів: неординарні ідеї та корисні лайфхаки»; інтернет-конференція «Формування громадянської компетентності на різних уроках»; стаття «Сучасне патріотичне виховання в Україні та світі»; вебінар «Як/чи українським школярам сьогодні вивчати історію країни-агресора».

Також щоденно проводиться загальнонаціональна хвилина мовчання за співвітчизниками, загиблими внаслідок збройної агресії російської федерації проти України.

Список використаних джерел

1. Кацинська Л. Класний керівник: проблеми, досвід, перспективи / Л.Кацинська, Т.Дем'янюк. – Рівне, 1997
2. Кацинська Л.П. Виховний процес в сучасній школі: методичний посібник / Л.П.Кацинська. – Рівне, 1997
3. Книга класного керівника: Довідково-методичне видання / С.В. Кириленко, Н.І. Косарева. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ

Жалдак Данило Дмитрович, студент третього курсу денної форми

*навчання факультету української та іноземної філології сп. Переклад
Університету Григорія Сковороди у Переяславі (м. Переяслав, Україна)*

*Науковий керівник: **Світлана ТАНАНА**, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземної філології, перекладу, методики навчання*

Університету Григорія Сковороди у Переяславі

Заклади вищої освіти України, які готують майбутніх фахівців, на сучасному етапі не можуть залишитись осторонь прискороного, випереджувального, інноваційного розвитку освіти і науки. Вища освіта покликана давати системні знання про професійну сферу діяльності, її специфіку, має формувати особистісні якості фахівця. З цією метою необхідно задіяти весь комплекс новітніх технологій, які безпосередньо мають сприяти розв'язанню даної проблеми.

Питання новітніх технологій викладання іноземної мови в умовах удосконалення вищої освіти, особливо актуальне на сучасному етапі розвитку суспільства. Ґрунтовні знання студентів з іноземної мови здобуваються під час їх професійного навчання. Обмежена кількість випускників із високим рівнем професійної підготовки пояснюється, перш за все, недостатнім впровадженням у навчальний процес інноваційних технологій, форм і методів викладання іноземної мови в умовах удосконалення вищої освіти.

Саме тому, на сьогодні, назріла одна з найголовніших потреб в системі освіти – це інтеграція інформаційних технологій в навчальний процес.

На сьогодні виділяють дві групи мультимедійних технологій, які можуть активно використовуватись в процесі навчання іноземній мові:

- засоби синхронної комунікації (synchronous communication tools);
- засоби асинхронної комунікації (asynchronous communication tools).

Засоби синхронної комунікації – це Інтернет засоби, які надають можливість спілкуватись в режимі реального часу (чат, відео чат і аудіо чат)країн.

Інтеграція ресурсів мережі Інтернет в навчальний процес надає змогу

більш ефективно вирішувати цілу низку дидактичних завдань: прикладами яких можуть бути *Skype*, *Yahoo Messenger*, *Internet Relay Chat (IRC Інтернет посиденьки)*, *ICQ* та *Instant Messenger*.

Користувачі даних синхронних засобів комунікації мають ряд можливостей:

- встановлення миттєвого голосового зв'язку із абонентом (місцезнаходження значення не має);
- спілкування шляхом письмового чату;
- створення списку друзів і подальше спілкування із ними в індивідуальному режимі;
- організація конференцій – аудіо-конференцій, або за наявності веб-камери, відео-конференцій (*Skype*, *Yahoo Messenger*, *CUSEE Me* та *MS NetMeeting*).

Хоча дані засоби Інтернет комунікації в Україні з'явилися нещодавно, в світовій практиці навчання іноземної мови вже накопичено певний досвід їх використання в навчальному процесі. Дафна Гонзалес, професор університету Саймона Болівара в Каракасі, Венесуела, виокремлює 5 видів педагогічного чату:

- чат на вільну тему (*free topic chat*); основне завдання – це практика говоріння, аудіювання та письма мовою, яка вивчається;
- чат, спрямований на вирішення певної навчального завдання (*collaborative task-oriented chat*);

чат-семінар або чат-презентація (*academic seminar or presentation chat*);

- чат, спрямований на відпрацювання певного матеріалу або діїнаприклад, чат-інтерв'ю;
- оцінювальний чат (*evaluation chat*), спрямований на контроль і оцінку ступеня засвоєння того чи іншого матеріалу.

Засоби асинхронної комунікації – це Інтернет засоби, які дозволяють обмінюватися інформацією із певною часовою затримкою (форуми, електронна та відео пошта, сайти, блоги, вікі і т.п.).

Ерон Кемпбелл виділяє 3 типи блогів, які можуть використовуватись у навчанні мовних дисциплін:

- *The tutor blog*: підтримується викладачем, наприклад <http://juliayats.blogspot.com/>;
- *The class blog*: підтримується спільними зусиллями викладача та студентів;
- *The learner blog*: підтримується студентами особисто.

Шляхом використання таких мультимедійних засобів комунікації як *ChinSwing* (<http://www.chinSwing.com>), *Gabmail* (<http://www.freegabmail.com>) і *Vaestro* (<http://www.vaestro.com>) можна організовувати форуми на англійській мові для студентів як нашої країни так і інших країн із студентами англомовних країн

- формувати і вдосконалювати навички читання, шляхом безпосереднього використання матеріалів мережі різного рівня складності;
- вдосконалювати навички аудіювання на основі автентичних звукових текстів мережі Інтернет;
- вдосконалювати навички писемного мовлення а також навички говоріння;
- збільшувати словниковий запас, як активний так і пасивний, лексику сучасної англійської мови;
- знайомити студентів із такими мовними реаліями як мовний етикет, особливості мовної поведінки різних народів в умовах спілкування, особливості культури, традицій країни, мова якої вивчається;
- формувати стійку мотивацію іншомовної діяльності студентів на уроці на основі систематичного використання автентичних матеріалів і застосування принципу зв'язку із життям.

Інтернет технології покликані сприяти розвитку індивідуальних освітніх здібностей студентів: в більшій мірі адаптувати зміст навчального матеріалу

згідно індивідуальних особливостей, рівню знань та вмінь студентів.

Список використаної літератури

1. Глушок Л. М. Застосування інтерактивних методів при викладанні англійської мови у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії *Педагогічний дискурс*. 2010. Серпень. С. 56–59.
2. Зубенко О. В., Медведєва С.О. Інтерактивні технології навчання при вивченні іноземних мов в технічному ВНЗ. Вінницький національний технічний університет (м. Вінниця, Україна), 2010. 235с
3. Стрикун О.С. Навчання іноземній мові шляхом використання мультимедійних технологій. URL: <http://www.rusnauka.com/> (дата звернення: 06.03.2020)
4. Словникова стаття. Інформаційно-комунікаційні технології URL: <http://uk.wikipedia.org/> (дата звернення: 06.03.2020)
5. Яценко Ю.С. Интеграция информационно-коммуникационных технологий в процесс обучения иностранным языкам. *Преподаватель высшей школы в XXI веке*. Международная научно-практическая Интернет-конференция. 30 марта 2007 г. URL <http://www.t21.rgups.ru/> (дата обращения: 04.03.2020)

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Іванченко О.З., к.б.н, доцент кафедри медичної фізики, біофізики і вищої математики Запорізького державного медичного університету

Мельнікова О.З., к.б.н, доцент кафедри медичної фізики, біофізики і вищої математики Запорізького державного медичного університету

Проблема ролі викладача в сучасному процесі навчання, а також визначення ключових завдань і функцій педагога в сучасних умовах є досить актуальною. Свідчення тому, велика кількість наукових робіт і досліджень з цього питання в Україні і за кордоном [2]. Якість освіти починається з викладача. Оцінити ефективність педагога кількісно складно, але можливо, якщо враховувати наступні важливі фактори: **«персональність** (основні особистісні характеристики педагога: доброта, дбайливість, активність, передбачуваність, мудрість, стабільність, раціональність, ентузіазм, творчість, харизматичність, почуття гумору, турботу про успіхи учнів тощо); **фаховість** (наскільки викладач добре розбирається у своїй дисципліні, наскільки гарно підготовлює заняття, має можливість викладати кілька дисциплін); **відносини зі студентами** (наскільки гармонійні у викладача відносини зі студентами, як викладач розвиває потенціал студентів), **професійна компетентність** (наскільки викладач відданий праці, дотримується етичних стандартів, чесний і справедливий); **викладацький стиль** (наскільки викладач зданий добре та просто пояснювати складний матеріал, змінювати стиль викладання за потреби, використовувати різні стратегії навчання, ефективно використовувати навчальне обладнання, заохочувати задавати питання, дискусії, розвивати почуття відповідальності серед студентів тощо), **стиль управління аудиторією** (акцентує увагу на підтримці студентів на виконанні завдань, моделюванні позитивної поведінки, дотриманні дисципліни, створенні безпечного освітнього середовища)» [2].

Вирішення проблеми ролі викладача в сучасній освіті набуває особливого значення у зв'язку з повномасштабним вторгненням російських військ в Україну. Від початку війни і дотепер частина території країни потерпає від активних бойових дій, а деякі області знаходяться під тимчасовою окупацією. Такої жорстокої катастрофи наша країна ще не зазнавала [3]. Для оптимальної організації навчання та визначення засобів проведення занять необхідно було врахувати важливі наслідки ворожої агресії у освітній галузі. По-перше, війна викликала потужну міграцію людей. Серед вимушених

переселенців певна частка людей були і є студентами і викладачами закладів вищої освіти (ЗВО). По-друге, в наслідок ворожої агресії було зруйновано велика кількість будівель університетів, шкіл, що визнано важким ударом по освітній системі нашої країни. Вже відомо, що на території активних бойових дій або на тимчасово окупованих територіях є втрати студентів та викладачів, щодо кількості котрих на сьогоднішній день немає повної, достовірної, офіційно підтвердженої інформації. До переліку негативних наслідків широкомасштабної війни, які виникли в сфері навчання, без сумніву, можна віднести зміни психологічного стану людей, зумовлені постійним відчуттям страху, який посилюють звуки повітряної тривоги, вибухів, обстрілів і залпів артилерії. Багато людей переживають виснаження, спустошення, втому, відчувають тривогу й паніку. В таких надскладних умовах особливої уваги потребує організація вищої медичної освіти, оскільки надання громадянам нашої країни якісної медичної допомоги є одним з пріоритетів держави в усі часи, що вимагає високого рівня підготовки відповідних фахівців. Певні напрацювання щодо організації освітнього процесу в незвичайних критичних умовах були отримані і застосовувались під час переміщення деяких українських ЗВО у 2014 році і, звісно, в період пандемії COVID-19. Однак цей досвід виявився недостатнім, тому ще одною багатовекторною задачею викладачів було оновити процес навчання з урахуванням воєнного стану в країні. В Запорізькому державному медичному університеті на початку воєнних дій ретельної уваги адміністрації ЗВО, в першу чергу, потребувало створення безпечних умов життя для вітчизняних студентів, які перебували на території студентського містечка (облаштування укриттів, бомбосховищ, надання психологічної підтримки тим, кому вона була необхідна тощо) та іноземних студентів (організація евакуації до країн, звідки до ЗДМУ прибули на навчання студенти-іноземці). В середині березня було відновлене навчання студентів в університеті. Початку занять передувала велика робота професорсько-викладацького складу, а саме: адміністрації закладу, навчального відділу, деканатів, кафедр для забезпечення оптимальної організації навчального

процесу з урахуванням всіх можливих наслідків ворожої агресії. Був застосований безцінний досвід онлайн навчання, напрацьований кафедрами університету в період пандемії короно вірусної інфекції і дозволяв здійснювати якісний і безперервний освітній процес. Всі його учасники вже були готові до переходу на дистанційне навчання, яке в ЗДМУ відбувається за допомогою програми Microsoft® Teams. Заняття проводились в синхронному режимі, тобто в реальному часі, за розкладом навчального відділу, з використанням камер, мікрофонів та інших технічних засобів, з повною візуалізацією навчального процесу. Але, на жаль під час війни, велика кількість студентів потрапила в небезпечні умови або в такі, коли не завжди був Інтернет, світло, і тому долучитися до заняття в синхронному режимі у студентів іноді не було змоги. Окрім того, потрібно обов'язково було врахувати питання безпеки учасників освітнього процесу. Усі студенти і викладачі були попереджені, що під час сирени необхідно бути в безпечному місті, в укриттях і бомбосховищах. У вказаних умовах, заняття могло перериватися декілька разів. Тому єдиним правильним рішенням для продовження навчального процесу усіма учасниками стало використання асинхронного режиму навчання, що означало можливість самостійного опанування матеріалів студентами з кожної дисципліни за можливістю, в зручний час. Викладачі кафедр під час проведення занять записували їх, а потім розміщували відео на сторінці відповідних команд у Teams. Таким чином був сформований «банк» навчальних фільмів, яким студенти могли користуватися для опрацювання тем з дисциплін у зручний для них час. Те ж саме стосувалось і виконання завдань. Викладачі готували необхідні навчальні матеріали, завдання для відпрацювання знань і практичних навичок, тестові вправи, виконання яких відтерміновано у часі. Окрім того, якщо була необхідність в особистому спілкуванні, наприклад, викладача і представників деканату зі студентом, або, навпаки, коли у студента виникала потреба комунікації з іншими студентами та з педагогами, це завжди можливо було зробити за допомогою відеозв'язку «один на один» або в груповому чаті, в якому здійснювалось спілкування за допомогою миттєвих повідомлень. Треба

відзначити, що візуалізація спілкування (звісно, за можливістю) на заняттях або, навіть, просто з одногрупниками, тобто з людьми, які опинилися в таких самих складних умовах, з викладачами, до яких у разі потреби можна звернутися за допомогою, стало важливим фактором для підтримки відчуття благополуччя молодих людей. Перспектива зустрічі з одногрупниками, тобто чітко визначений час заняття, стимулює студента до правильної організації робочого і особистого часу. В одно час, студенти розуміють, що в разі потреби (небезпека, відключення Інтернету, світла і т.ін), можна навчатися асинхронно і отримати знання в повному обсязі. Використовуючи синхронний і асинхронний формати проведення занять і завдяки злагодженій роботі всього колективу університету, усіх учасників навчального процесу вдалося відновити навчальний процес на високому рівні, про що свідчать продемонстровані студентами високі результати під час заліково-екзаменаційної сесії та підсумкової Атестації. Треба також відзначити, що майстерність і професіоналізм майбутніх лікарів базуються на професійних компетенціях, які містять не тільки теоретичні знання, а ще й практичні вміння та комунікативні навички. В такий непростий час з ініціативи ректорату університету вдалося організувати новий проект - Літню школу із закріплення практичних навичок, яка проходила на базі Міжкафедрального тренінгового центру. Студенти, які бажали і мали можливості, виходячи з умов воєнного стану, удосконалити та відшліфувати свою практичну підготовку з невідкладних станів у клініці внутрішніх хвороб, хірургії, акушерства та гінекології, педіатрії, неврології зробили під час навчання в Літній школі із закріплення практичних навичок. Їх відпрацювання проводилось в невеликих групах, 10-12 студентів, під керівництвом досвідчених викладачів. Унікальність проекту полягала ще й тому, що у рамках співпраці між двома університетами реалізовано принцип академічної мобільності для студентів Харківського національного медичного університету.

Треба відзначити, що безпрецедентна ситуація, яка виникла в нашій країні внаслідок агресії Росії, змусила мобілізувати всі сили нашого суспільства

в різних напрямках життя. Це стосується і економіки, і охорони здоров'я, і, звісно, освіти. Завдяки знанням, вмінням молоді нашої держави, доведеться відбудувати Україну. Тому дуже важливими питаннями є збереження освітніх процесів на самому високому рівні і залучення молодих людей до навчання саме в Україні. На сьогодні багато Європейських ЗВО простягнули руку допомоги нашій молоді і запропонували освіту в країнах Балтії, Польщі, Чехії і інших. До речі, це стосується і молодих науковців, а також викладачів. Зрозуміло, що наша країна, особливо певні регіони, зараз дуже небезпечні для життя, але якщо студент обирає навчання в Україні, то воно повинно бути самої вищої якості і безпеки. Провідна роль в створенні оптимальних умов для розвитку потенціалу майбутніх спеціалістів належить саме викладачам, які повинні враховувати сучасні тенденції розвитку вищої освіти, фахової області. В Запорізькому державному медичному університеті є повне розуміння важливості якісної діяльності для перемоги та подальшої розбудови нашої країни в цілому та, зокрема, освітнього простору.

Використана література

1. Кульбашна Я. Нові завдання і функції сучасного викладача закладу вищої медичної освіти у підготовці компетентного лікаря /Я. Кульбашна, О. Ткачук, В. Захарова // Освітнологічний дискурс. – 2018. – № 1-2. – С. 20-21. Режим доступу: <https://journals.indexcopernicus.com/>
2. Ставицкий А. Роль викладача-лідера у сучасному університеті : навчальний посібник / А. Ставицький. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 40 с. Режим доступу: <https://ihed.org.ua/>
3. Освіта і війна в Україні (24 лютого-1 квітня 2022) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cedos.org.ua/researches/osvita-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-1-kvitnya-2022/>

УДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНИХ МОДЕЛЕЙ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Коваленко Т.М., викладач інформатики в Державному навчальному закладі
«Білицький професійний ліцей».

Вирішення нових завдань, що постали перед системою освіти в Україні вимагає вироблення адекватної організаційної структури системи освіти, яка забезпечувала перехід від принципу « освіта на все життя» до принципу « освіта впродовж життя».

Традиційна передача знань та засвоєння досвіду, накопиченого людством, уже не достатні. Важливого значення набуває вміння самостійно здобувати знання, працювати з інформацією, аналізувати її, бачити й розв'язувати проблеми інтелектуального й морального розвитку особистості.

Такі можливості і дає дистанційна освіта. Основою дистанційного навчання є цілеспрямована та контрольована праця того, хто навчається, в зручному для нього місці, в зручний для нього час, за індивідуальним розкладом, користуючись при цьому комплектом спеціальних засобів навчання та маючи узгоджену можливість контакту з викладачем (сервіси електронної платформи, телефон, електронна пошта, а також очно).

Якісна освіта – один із найпотужніших перевірених засобів сталого розвитку. Україна підтримала Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року», реалізуючи Ціль 4: «Забезпечити всеохоплюючу та справедливу якісну освіту, заохочувати можливості навчання протягом усього життя для всіх». Один із кроків на шляху до цієї мети – суттєве збільшення кількості кваліфікованих учителів.

Ухвалення законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» суттєво розширило можливості навчання впродовж життя і підвищення кваліфікації та свободи їх вибору, оскільки внесло кардинальні зміни у сферу

підвищення педагогічної кваліфікації. Новації набули чинності з 1 січня 2020 року.

Разом зі свободою вибору та розширенням можливостей, яких усі так чекали, учительство й адміністрація навчальних закладів отримали чимало запитань та неабияку відповідальність за ухвалення рішень. Тепер винятково на рівні закладу освіти визначають, де й коли професійно зростатимуть педагогічні працівники.

Відповідно до частини шостої статті 18 Закону підвищення кваліфікації - це набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань. Саме тому надзвичайно важливим є те, щоб обрані педагогічним працівником будь-які форми і види підвищення кваліфікації реально призводили до набуття нових та/або вдосконалення наявних компетентностей (знань, вмінь, навичок тощо).

В окремому випадку підвищення кваліфікації педагогічного працівника відбувається завдяки онлайн платформам, курсам. Я хочу розповісти про деякі такі платформи.

Prometheus

<https://prometheus.org.ua/>

Про платформу: одна з найбільших українських освітніх платформ масових відкритих онлайн - курсів. На ній розміщуються курси як від українських спеціалістів, так і переклади іноземних освітніх програм.

Які курси там можна знайти: з програмування, англійської, маркетингу, побудови онлайн - бізнесу, агрономії, дизайну, економіки, управління персоналом, письменності, управління громадами, антикризових комунікацій.

Також є курси для підвищення кваліфікації медиків, вчителів і новачків на державних посадах. Звичайно, це далеко не весь перелік курсів, які можна знайти на платформі.

EdEra

<https://www.ed-era.com/>

Про платформу: ще одна українська студія онлайн освіти. Команда платформи створює онлайн - курси, спецпроекти, інтерактивні підручники та освітні блоги.

Які курси там можна знайти: на платформі є багато курсів для вчителів і матеріалів для учнів, які готуються до ЗНО.

Також можна знайти курси по медицині, захисту прав, історії України, англійській мові, підприємництву, програмуванню, української мови та літератури, біології, математиці.

WiseCow

<https://wisecow.com.ua/>

Про платформу: це український відео лекторій, де зібрані короткі ролики по 10 хвилин. Ролики розповідають про українську культуру та історію.

Які курси там можна знайти: наразі відео лекторій пропонує лекції 9-ти тематик – це література, кіно, мистецтво, історія, журналістика, мода, міста і соціум.

У кожному з розділів планується по 10 курсів. Кожен курс вміщує 10 відео та 10 додаткових матеріалів. Розділ "Міста", на відміну від інших, містить не ролики, а цікаві культурні ініціативи кожної з областей України.

Українська команда Google

<https://learndigital.withgoogle.com/digitalworkshop-ua/courses>

Про платформу: команда регулярно запускає онлайн - курси для підприємців в рамках проєкту Google Digital Workshop. Наразі доступно 19 курсів.

Які курси там можна знайти: основи програмування, мистецтва публічних виступів, онлайн - маркетингу. Є короткі курси на кілька годин або ж довгострокові на кілька днів.

Більшість курсів зберігаються у форматі відео на YouTube-каналі. Є курс цифрового маркетингу, по закінченню якого надається сертифікат. Курс складається з 26 модулів, створених тренерами Google. Сертифікат допоможе покращити резюме.

ВУМ online

<https://vumonline.ua/>

Про платформу: це освітня ініціатива, яка поширює ідеї та сприяє розвитку громадянського суспільства в Україні.

Які курси там можна знайти: більшість курсів пов'язані з персональним розвитком, підприємництвом, розумінням побудови та діяльності відкритого суспільства і його формування в Україні.

На платформі є курси з правової грамотності, проєктного менеджменту, креативного мислення, батьківства, фінансів і інших тематик.

EduHub

<https://eduhub.in.ua/courses>

Про платформу: це соціальний інноваційний проєкт від освітньої агенції Київської міської державної адміністрації. Партнерами Освітнього Хабу міста Києва є Асоціація інноваційної та цифрової освіти, соціальний проєкт з вивчення іноземних мов "Lingva.Skills", телеканал ICTV, 24 канал, ТРК Київ.

Які курси там можна знайти: з продажів і комунікацій, управління людьми, екології, ораторського мистецтва, критичного мислення, маркетингу, розвитку пам'яті та багато інших.

Є спеціалізовані курси "Школа HR", "Управління містом", "Профорієнтація для школярів", "Організація івентів", "Школа експортерів".

Impactorium

<https://impactorium.org/uk/>

Про платформу: це платформа онлайн - освіти зі сталого розвитку. На ній розміщені короткі онлайн майстер-класи, блоги, трансляції конференцій.

Які курси там можна знайти: "Фінансова грамотність", "Нефінансова звітність", "Skills Lab: успішна кар'єра" та "Корпоративна соціальна відповідальність".

Coursera

<https://www.coursera.org/>

Про платформу: мабуть, одна з найвідоміших освітніх платформ. Більше інформації там зможуть знайти ті, хто володіє англійською мовою. Проте, на платформі є курси, перекладені на українську мову або ж мають субтитри.

Які курси там можна знайти: з розвитку бізнесу, комп'ютерних технологій, особистого розвитку, вивчення різних мов, а також багато інших освітніх програм.

Після проходження деяких курсів платформа видає сертифікати. Сертифікат допоможе покращити резюме та показати роботодавцю, що ви завжди готові вчитися новому.

TED

https://www.ted.com/update_browser

Про платформу: ще одна відома англomовна платформа, де багато митців і спеціалістів із різних сфер діляться своїми думками. Більшість контенту подається англійською мовою. Але багато відео перекладені українською та російською. Здебільшого переклад можна знайти у субтитрах.

Які лекції там можна знайти: наука, мистецтво, дизайн, політика, культура, бізнес, глобальні проблеми, технології та розваги.

Список використаних джерел

1 <https://eukraine.org.ua/ua/news/top-12-osvitnih-majdanchikiv-z-bezkoshtovnimi-onlajn-kursami>

2 https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/71473/

3 https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+PPK101+2020_T1/about

4 Борбіт А.В., Мазуркевич І.В., Костінська О.Л. Методичний посібник «Підвищення кваліфікації педагогічних кадрів за дистанційною формою навчання» Біла Церква КНЗ КОР «КОПОПК» 2018р.

НАСЛІДКИ ВПЛИВУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ

*Коцур Н.І., д.і.н., професор кафедри медико-біологічних дисциплін і валеології
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

У сучасних умовах військових подій в Україні слід особливу увагу акцентувати на психічному здоров'ї нації. Адже розв'язана росією війна негативно впливає на свідомість українців.

Термін «психічне здоров'я» введений у науковий обіг Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) ще в 1979 році. За визначенням ВООЗ, *психічне здоров'я* – це стан душевного благополуччя, що характеризується відсутністю хворобливих психічних проявів та забезпечує адекватну до умов дійсності регуляцію поведінки та діяльності.

Проблема психічного здоров'я людини особливо актуалізувалася в період широкомасштабної російсько-української війни, яка розпочалася 24 лютого 2022 року. Війна забирає тисячі людських життів, руйнує здоров'я, розлучає людей, змушує їх емігрувати, залишати роботу, домівки. В окупованих регіонах країни люди зазнають насильства, тортури, перебувають в полоні, втрачають близьких та рідних. Всі ці факти безумовно впливають на психічний стан людини. Так, за даними Міністерства охорони здоров'я України близько 15 млн. українців будуть потребувати психологічної допомоги упродовж ще 5-7 років після завершення війни [1].

Виступаючи на розширеному засіданні Міжвідомчої координаційної ради з питань охорони психічного здоров'я та надання психологічної допомоги особам, які постраждали внаслідок агресії росії, Прем'єр-міністр Денис Шмигаль зазначив: «Психологічне відновлення кожної людини — це відновлення всієї України. Тому нам слід зараз фокусуватися на психологічному здоров'ї нації. Держава буде ініціатором, драйвером та координатором створення нової системи надання послуг у сфері психічного здоров'я. Послуг, які будуть надаватися своєчасно, оперативно, ефективно, без бюрократії». Він підкреслив, що понад 70 % українців перебувають в стані стресу, а майже половина потребує психологічної допомоги. За словами Прем'єр міністра, агресивні терористичні дії росії призводять до катастрофічних наслідків. І це не лише руйнування промисловості та інфраструктури, але й

травмування свідомості українців. Він також наголосив на тому, що держава має допомогти українським військовим, які повертатимуться з фронту, адаптуватися до мирного життя, а також тим, хто втратив близьких, пережив полон, окупацію, насильство; підтримати дітей, людей старшого віку [5].

Про вплив російсько-української війни на психічне здоров'я населення України наголошує також Міністр охорони здоров'я Віктор Ляшко. Зокрема, у своєму виступі зазначає: «З кожним днем кількість людей, які відчуватимуть наслідки для свого психічного здоров'я, зростатиме. Навіть на тих, хто зміг стійко пережити перші місяці війни, чекає ментальне виснаження, адже звикання до постійного перебування в умовах війни також може мати негативний вплив на психічне здоров'я. Перебуваючи в осередку подій, люди зазнають безпосередніх психічних травм, стаючи свідками насильства. Ті, хто покинув країну чи переїхав до більш безпечних регіонів, не здатні повністю дистанціюватися від подій, що стосуються близьких людей чи рідних домівок» [3].

У зв'язку з вищезазначеними фактами, в Україні за ініціативою першої леді України Олени Зеленської стартувала Національна програма психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. Проект реалізується на базі Міністерства охорони здоров'я. Мета проекту полягає в наданні психологічної допомоги всім, хто має порушення психічного здоров'я внаслідок війни, незважаючи на місце їх перебування. Виконання зазначеної програми відбувається завдяки міжнародній підтримці громадянам України подолати стрес, наслідки посттравматичних станів (ПТСР) та запобігти розвитку нервово-психічних розладів. Як зазначає перші леді, програма охоплює усі проекти та напрацювання, організує їх у комплексний та злагоджений механізм. На її реалізацію вже розроблена оперативна «дорожня карта». Це результат спільної роботи державного сектору, агенцій ООН, міжнародних та українських організацій у координації з ВООЗ [2].

Про наслідки впливу російсько-української війни на психічне здоров'я українців свідчать дані ВООЗ. Зокрема, в районах, постраждалих від конфлікту,

вже нині кожна п'ята людина живе з певною формою психічного порушення. Крім того, в українців, які постраждали внаслідок війни ще з 2014 року, найчастіше спостерігаються такі нервово-психічні порушення: посттравматичний стресовий розлад (32 %), депресія (22 %), тривожність (17 %) тощо [1].

В Україні дослідження психологічного стану населення в умовах широкомасштабної війни почали вперше проводити науковці Інституту соціальної та політичної психології НАПН України наприкінці липня – початку серпня 2022 року. Результати дослідження було оприлюднено 12 вересня на прес-конференції в Interfax Благодійний фонд адаптації до мирного життя «Майнді» та компанії Kantar Україна, що є експертом у сфері маркетингових даних та аналітики. Дослідження було здійснене методом онлайн опитування на онлайн-панелі Kantar Україна і охопило осіб віком 18-55 років в містах України з населенням понад 50 тис. У дослідженні було використано методологічні аспекти наукових розробок Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

До психологічних наслідків війни науковці відносять: довготривалу шкоду психоемоційному благополуччю і працездатності особистості, розлади соціальної адаптації і поведінки, поширення конфліктогенних явищ у громадах, посилення відцентрових тенденцій у суспільстві в цілому. У зв'язку з цим в умовах війни був проведений аналіз психологічного стану населення з метою допомогти визначити проблемні місця, що дозволить надалі підтримати населення під час військових дій і повоєнного відновлення України.

На основі проведеного Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України дослідження було зроблено такі висновки:

- *суб'єктивна оцінка психологічного благополуччя українців є досить високою – 6,7 балів із 9 можливих. Такий показник характерний для всіх демографічних груп і регіонів. В цілому відчуття психологічного благополуччя приходилося на складову самооцінки (позитивне ставлення респондентів до самих себе). Водночас такі інструментальні складові благополуччя, як*

здатність до саморегуляції емоцій та опанування складними емоційними станами (емоційна складова) або здатність справлятися з життєвими викликами (складова життєстійкості) мали гірші показники. Все це свідчить про те, що фаза психологічної мобілізації в суспільстві у зв'язку з війною ще триває, але ресурсів для її подальшого підтримання може бракувати;

- серед вимушено переміщених осіб, які продовжують перебувати в евакуації, суб'єктивна оцінка психологічного благополуччя є нижчою, ніж серед тих, хто не був переміщений, або вже повернувся додому;

- серед опитаних - 40% зазнали загрози власному життю або були безпосередніми свідками таких загроз у зв'язку з перебуванням у зоні бойових дій, або під обстрілами;

- понад 41% громадян мають родичів або близьких, які перебували чи перебувають у зоні бойових дій, у тому числі 16% втратили когось із близьких та рідних;

- 6 % респондентів перебували в окупації, зазнали безпосередньої загрози насильства або були свідками таких загроз;

- 5 % респондентів (кожен двадцятий) зазнали гіперкумулятивної травматизації (самі переживали або були свідками усіх зазначених типів військових подій (обстріли, загроза життю близьких, окупація або полон). Лише 9% громадян заявили, що у жодний спосіб не стикалися з жодною травмівною подією за період повномасштабної війни;

- понад 90% опитаних мали прояви хоча б одного з симптомів посттравматичного стресового розладу, а 57% громадян перебувають в зоні ризику розвитку ПТСР [4].

Таким чином, широкомасштабна російсько-українська війна спричиняє серйозні наслідки психічному здоров'ю та психологічному благополуччю більшості населення. Протидія цим загрозам та подолання їх деструктивних наслідків потребує організації національної системи заходів зі збереження та відновлення психічного здоров'я українців.

Список використаних джерел

1. В Україні запрацює національна програма психічного здоров'я [Електроний ресурс]. Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2022/07/21/v-ukrayini-zapraczyuye-nacziionalna-programa-psyhichnogo-zdorovya/>
2. В Україні запустять Нацпрограму психічного здоров'я для подолання травм, завданих війною [Електроний ресурс]. Режим доступу: <https://suspilne.media/252098-v-ukraini-zapustat-nacprogramu-psihihnogo-zdorova-dla-podolanna-travm-zavdanih-vijnou/>
3. Міністр освіти взяв участь у засіданні робочої групи щодо національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки ініційованою першою леді України [Електроний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/ministr-osviti-vzyav-uchast-u-zasidanni-robochoyi-grupi-shodo-nacionalnoyi-programi-psihihnogo-zdorovya-ta-psihosocialnoyi-pidtrimki-inicijovanoyi-pershoyu-ledi-ukrayini>
4. Прес-реліз – Дослідження психологічного стану населення в умовах повномасштабної війни [Електроний ресурс]. Режим доступу: <https://ispp.org.ua/2022/09/13/doslidzhennya-psixologichnogo-stanu-naselennya-v-umovax-povnomasshtabnoii-vijni/>
5. Шмигаль: зараз потрібно сфокусуватися на психічному здоров'ї нації [Електроний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3630455-smigal-zaraz-fokusuvatisa-na-psihihologicnomu-zdorovi-nacii.html>

ФОРМУВАННЯ У ГРОМОДЯН КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Курепін В.М., *к.е.н., доцент кафедри методики професійного навчання
Миколаївського національного аграрного університету*

Вплив на життєдіяльність соціуму та його соціальної поведінки, стабілізації безпекових ситуацій здійснює освіта дорослих. Без перебільшення

можна стверджувати, що освіта дорослих з питань цивільної безпеки в умовах агресії та масштабних бойових дій на території України стала нагальною потребою сучасності. В Україні, сучасній цивілізованій демократичній державі, інтереси і потреби кожного громадянина є предметом турботи держави і суспільства [1]. Для створення найкращих умов для саморозвитку і самореалізації кожної людини сьогодні потрібно формувати у громадян компетентності з питань цивільної безпеки.

Серед превентивних заходів запобігання надзвичайним ситуаціям (НС), особливо воєнного характеру, одним із головних є навчання всіх без винятку громадян України діям щодо запобігання та реагування на виклики сьогодення: бомбардування та ракетно-артилерійські обстріли значної території держави, де проживає достатня кількість населення; проблеми з водопостачанням, електрикою, знищенням об'єктів критичної інфраструктури населених пунктів тощо.

Створення системи формування у громадян компетентностей з питань цивільної безпеки як «...динамічної комбінації знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення...» [2] у сфері визначення небезпек та адекватного реагування на них, створення безпечного середовища проживання має запобігти можливій катастрофі від нових глобальних загроз.

Освіта дорослих з питань цивільного захисту є обов'язковою вимогою законодавства України. Вимоги Кодексу цивільного захисту України (КЦЗ) щодо завдань і обов'язків суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту викладені у статті № 20. Ця стаття наголошує про обов'язкове навчання працівників з питань цивільного захисту (ЦЗ), зокрема правилам техногенної та пожежної безпеки та проведення об'єктових тренувань і навчань з питань ЦЗ. Навчання правилам поведінки у надзвичайних ситуаціях є гарантією збереження їх життя та здоров'я [3]. Як зазначено у законодавчій базі України, цивільний захист - це функція держави із захисту населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій.

Його завдання - запобігти таким ситуаціям, ліквідувати їхні наслідки та надати допомогу потерпілим.

Освіта дорослих щодо формування у громадян компетентностей з питань цивільної безпеки забезпечує набуття безпекових знань, умінь і навичок з метою розвитку особистої та колективної безпеки під час виникнення надзвичайних ситуацій, особливо воєнного характеру, про яку, на жаль в останні роки було забуто. Вона може суттєво допомогти окремим особам і країні в цілому адаптуватися до таких змін та реалій сьогодення [4].

Навчання у сфері цивільного захисту здійснюється в Інституті державного управління у сфері цивільного захисту та навчально-методичних центрах безпеки життєдіяльності та цивільного захисту областей та м. Києва на підставі вимог Постанови КМУ від 26.06.2013 № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях». Документ визначає структуру, види, форми та механізм навчання населення з питань цивільного захисту та діям у надзвичайних ситуаціях.

Правова основа ЦЗ (Конституція України, Кодекс цивільного захисту України, інші закони України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України) передбачає проведення навчання та перевірку знань з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях за місцем роботи. Таке навчання є обов'язковим і періодичним, повинно проходити у разі прийняття працівників на роботу та періодично із року в рік.

На підприємствах, в установах та організаціях із чисельністю працівників 50 і менше осіб навчання може здійснюватися шляхом проведення інструктажів за програмою загальної підготовки працівників, які проводяться особами з питань цивільного захисту, призначеними в межах штатної чисельності суб'єкта господарювання.

Програми підготовки працівників до дій під час надзвичайних ситуацій розробляють та затверджують на основі програм та організаційно-методичних вказівок з підготовки населення до дій під час НС [5], які розробляють та затверджують державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС),

територіальні держадміністрації, органи місцевого самоврядування. Програми підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях поділяються на види:

- програма загальної підготовки працівників - передбачає вивчення та відпрацювання дій, які містяться у планах реагування на НС під час виникнення умов загрози і настання НС, передбачається оволодіння навичками домедичної допомоги постраждалим та використання засобів індивідуального захисту (ЗІЗ);

- програма спецпідготовки співробітників (особи спеціалізованих служб і формувань ЦЗ) - передбачає ознайомлення з навичками користування спеціальною технікою та іншого майна служб і формувань об'єктів господарювання; вивчення порядку приведення їх у готовність; проведення рятувних та інших невідкладних робіт;

- програма додаткової підготовки з техногенної безпеки працівників об'єктів підвищеної небезпеки - передбачає поглиблення знань працівників з питань техногенної безпеки, джерел небезпеки, які за певних обставин можуть спричинити виникнення надзвичайної ситуації;

- програма пожежно-технічного мінімуму для співробітників, зайнятих на роботах із підвищеною пожежною небезпекою - передбачає підвищення рівня загальних пожежно-технічних знань, вивчення правил пожежної безпеки з урахуванням особливостей виробництва, ознайомлення з діями у разі виникнення пожежі, оволодіння навичками використання засобів пожежогасіння;

- програма прискореної підготовки працівників до дій в особливий період - передбачає навчання способам захисту від наслідків НС, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період.

Однією із складових навчального процесу є практична підготовка під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань ЦЗ [6]. Щороку керівництво підприємств та організацій погоджує графіки проведення цих навчань і тренувань із територіальними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та місцевими органами ДСНС. Під час

такої підготовки перевіряється готовність підприємств, установ та організацій до реалізації планів реагування на надзвичайні ситуації, локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, цивільного захисту на особливий період.

Отже, необхідність проведення навчання дорослих щодо питань цивільного захисту була актуальною на кожному етапі становлення та розвитку українського суспільства. Воно потрібне задля успішної ліквідації аварій, природних явищ, а в умовах сьогодення для протистояння воєнної агресії, зменшення їх наслідків. Освіта впродовж життя сприяє сталому розвитку суспільства, покращує стан здоров'я населення, дає змогу визначити рівень готовності дорослого населення до вирішення завдань цивільного захисту, сприяє розвитку у нього творчого мислення та умінь орієнтуватися в умовах надзвичайних ситуацій, формує практичні знання з організації системи цивільного захисту.

Список використаних джерел

1. Іваненко В. С. Державна політика щодо кадрового забезпечення агропромислового комплексу: пріоритети та напрями // Актуальні проблеми, пріоритетні напрями та стратегії розвитку України : тези доповідей III міжнародної наук.-практ. онлайн-конференції, м. Київ, 13 жовтня 2021 року / редкол. О.С. Волошкіна та ін. Київ : ІТТА, 2021. С. 1076-1081. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10108>.

2. Курепін В.М. Підвищення рівня підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеню «Магістр» з дисципліни «Цивільний захист» // Актуальні питання техногенної та цивільної безпеки України : матеріали II Всеукраїнської наукової конференції, м. Миколаїв, 18 – 19 вересня 2020 р. - м. Миколаїв : Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, 2020р., - С. 172-175. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7946>.

3. Курепін В. М., Горбунова К. М. Комплексна безпека підприємств, як складова системи управління // Актуальні питання техногенної та цивільної безпеки України : матеріали I Всеукраїнської наукової конференції професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв, 21-22 вересня 2018 р.- Миколаїв : Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, 2018. – С. 21 – 23.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6414>.

4. Іваненко В. С. Методичні засади формування кадрової політики підприємства з питань охорони праці // Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві : матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 24 листопада 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 174-177.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10505>.

5. Буга Р. Р. Реформування місцевого самоврядування з питань захисту населення і територій від негативних наслідків надзвичайних ситуацій, як гарантована безпека людині // Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Миколаїв, 23-24 червня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 14-17.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9819>.

6. Іваненко В. С. Органи управління в конфліктних і надзвичайних ситуаціях // Глобальні цілі сталого розвитку – безпека світу, соціально-економічні та екологічні прояви, можливості активізації партнерства : тези доповідей - здобувачів вищої освіти денної й заочної форм навчання за результатами щорічного тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 12 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 29-31.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8203>.

ІНКЛЮЗІЯ ЯК ОСОБЛИВА ФІЛОСОФІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ: ПЕРСПЕКТИВИ, ІННОВАЦІЇ, РІШЕННЯ

Кучерак І.В., доцентка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін, Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидат педагогічних наук

Особливою філософією змісту освіти, новою тенденцією, визнанням індивідуальних потреб і забезпеченням ефективних умов для розвитку потенціалу та побудови індивідуальної стратегії розвитку кожного учня – саме такою постає інклюзія у сучасному розумінні. Проте щоразу ключовим аспектом буде унеможливлення ситуації, коли особа, незалежно від соціального статусу, наявних здібностей, порушень психофізичного розвитку чи під впливом інших чинників, опиняється поза суспільними стосунками, на узбіччі освітнього процесу[5].

Інклюзія постає у якості тенденції, що має місце у загальноосвітніх масштабах впродовж останніх декількох десятиліть. Проте, для України певною мірою вона і досі залишається новинкою. Наша держава все ще перебуває на стартовому етапі впровадження потенціалу інклюзивного навчання, хоча декілька важливих кроків, насамперед, щодо оновлення нормативно-правового забезпечення, уже зроблено.

Про наявність цілої низки проблем, які значною мірою уповільнюють розвиток інклюзивного навчання, зокрема, у сфері професійної освіти, зазначається на законодавчому рівні, зокрема, ситуацію охарактеризовано як критичну. У документі[7] зазначено ключові проблеми, що тісно пов'язані із впровадженням інклюзивного навчання. Мова йде про відсутність належного забезпечення «інформаційної, архітектурної та транспортної доступності до освітнього процесу» [7] у закладах професійної освіти.

Ситуація значно ускладнюється через перманентне збільшення складності порушень та загальної чисельності осіб із інвалідністю. Для прикладу, за офіційними даними Державної служби статистики України, станом на 1 січня

2019 року чисельність осіб з інвалідністю становила 2659,7 тис. або 6,3 % від загальної чисельності населення країни. Лише з початку 2019 р. кількість людей з інвалідністю зростає на 91,2 тис. осіб, в тому числі дітей – на 10,5 тис. осіб. Зважаючи на війну в Україні, із 24 лютого 2022 року чисельність осіб із інвалідністю значно збільшиться[5].

Забезпечення інклюзивного навчання на належному рівні – це завжди неперервні пошуки відповідей на складні питання, вирішення яких потребує, насамперед, комплексної підготовки педагогічних працівників до створення інклюзивного освітнього середовища та ефективної командної взаємодії.

Незважаючи на те, що кожен має право на освіту, для осіб із особливими освітніми потребами, зокрема, із інвалідністю, це право не завжди втілюється. Причина тому – ціла низка обставин, поміж яких, насамперед, невідповідність освітнього середовища певним нормам і вимогам.

Вирішенням такої ситуації є зміна стереотипів. За умов інклюзивного навчання не учень адаптується до умов навчання, а заклад освіти змінюється, беручи до уваги сильні і слабкі сторони здобувача освіти. Тільки так можна вибудувати індивідуальну траєкторію розвитку та досягти успіху, реалізувавши потенціал кожної особистості та забезпечивши формування професійних компетентностей.

В інклюзивному навчанні основна увага концентрується на здатності закладів освіти розуміти освітні потреби і права кожного учня та враховувати означене в освітньому процесі. При цьому кожна дитина розглядається як особистість, яка, зважаючи на певні особливості, зокрема, наявність чи відсутність порушень психофізичного розвитку, навчається по-різному. Таким чином, вдається уникнути нав'язування ярликів та стигматизації учнів. Натомість пріоритетним постає створення відповідного гнучкого освітнього середовища[9].

В основі інклюзивного навчання – усвідомлення того, що усі учні можуть навчатися, підтримка різного рівня потрібна кожному. При цьому потрібно максимально мінімізувати усі наявні перепони для навчання[3], надаючи рівні

можливості для кожного та забезпечуючи максимальну гнучкість щодо задоволення різноманітних потреб людини[1].

Впровадження інклюзивного навчання в освітній процес закладів професійної освіти потребує готовності педагогічних працівників оперативно реагувати на ситуацію та приймати стрімкі рішення, враховуючи індивідуальні особливості та характер психофізичного порушення. Це потребує наявності певної автономії та володіння скоординованим, кооперативним стилем роботи [4, с.26].

Інклюзія – це те, що на часі, те, що відображає сучасний стан розвитку суспільства, його ключові цінності та потреби. Тому за нею майбутнє.

Список використаних джерел

1. Inclusion in secondary vocational education: Handbook on working with special educational needs students / [autor Ardijana Isahi-PaloshiЉ Liduska Vasileska, MA, dr. spec. Lepa Trpceska, VETR Goran Spasovski, VETR Radmila Stojkovska Aleksova, MA, special education teacher (defectologist) David Crabtree – UK expert]. – Skopje. British council Macedonia, 2014. - 72p: URL: https://www.britishcouncil.mk/sites/default/files/inclusion_in_secondary_vocational_education_handbook_eng.pdf
2. Inclusive Learning Children with disabilities and difficulties in learning: Topic Guide September 2014 Catherine Howgego, Susie Miles & Juliette Myers. URL: <https://www.heart-resources.org/wp-content/uploads/2014/09/Inclusive-Learning-Topic-Guide.pdf>
3. McConkey, Roy. Understanding and responding to children's needs in inclusive classrooms: a guide for teachers. 116p. 2000. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000124394>
4. REACHING OUT TO ALL LEARNERS: a resource pack for supporting inclusion and equity in education // new version of the Inclusive Education Resource Pack, The UNESCO International Bureau of Education (UNESCO-IBE). – 2022). URL:

http://www.ibe.unesco.org/sites/default/files/resources/unesco_bie_2021_web_inclusive_education_resrouce_pack.pdf

5. Кучерак І.В. Інклюзивне навчання у закладах професійної освіти: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2022. 70с.
6. Обґрунтовані засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі: метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Харків. «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1jL-1FbDMFum-c0t_veuJ2vN_rqvdh9fl/view
7. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної(професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки (9 грудня 2021, №1619-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1619-2021-p#Text>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Кривобок А.С., викладачка кафедри педагогіки, психології та менеджменту
*Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО
«Університет менеджменту освіти» НАПН України*

Сутністю професійного самовизначення особистості є знаходження особистісних смислів в професійній діяльності. Професійне самовизначення школяра – це виокремлення себе щодо прийнятих в суспільстві критеріїв, принципів і норм професійної діяльності. Правильний вибір професії старшокласниками важливий не тільки з позиції визначення індивідуальних життєвих планів на майбутнє, але й з точки зору розвитку суспільства в цілому.

Соціально-економічні зміни, що відбулися в українському суспільстві, а також новітні досягнення психолого-педагогічної науки потребують перегляду

та переосмислення підходів до вирішення проблеми професійного самовизначення школярів, зокрема – пошуку факторів впливу, форм та методів активізації цього процесу. Значний вклад в розробку проблеми професійного самовизначення внесли такі вчені, як Є. О. Климов, Р.С. Немов, М.С. Пряжніков, П. Шавір та інші.

На професійне самовизначення старшокласників впливає безліч факторів. У підлітковому віці важливе місце займає спілкування, тому можна припустити, що одним із чинників професійного самовизначення старшокласників є їхнє положення в групі однолітків, або соціометричний статус. Вклад у вивчення соціометрії внесли вчені І.П. Волков, Е.С. Кузьмін, Я. Морено, В.О. Ядов та інші.

У сучасних вітчизняних дослідженнях проблема професійного самовизначення частіше вивчається та висвітлюється з точки зору формування готовності до вибору професій конкретного вузького напрямку: готовність до професійного самовизначення у сфері технічної діяльності (В. Мачуський), формування готовності до вибору професії у сфері інженерно-технічних професій (О. Губенко, Н. Ковтуненко) та професій у сфері економіки та підприємництва (А. Калінська), готовність до вибору професії в умовах МНВК (О. Мельник) тощо [4].

У зарубіжній психології також існує безліч напрямків і теорій професійного самовизначення. Представники структурних теорій (С. Аксельрод, Е. Гінзберг, В. Гінзбург Д. Міллер. Дж. Сьюпер, Д. Херм і ін.) в основному зосереджують свою увагу на професійному розвитку на різних етапах життя, пропонують схеми професійного самовизначення. Розробники мотиваційних теорій (В. Врум. А. Маслоу, Ф. Херуберг, Е. Роу і ін.) акцентують увагу на суб'єктивних особистісних факторах професійного самовизначення, підкреслюють активність самовизначається суб'єкта. Теорії індивідуальності (К. Роджерс, Дж. Сьюпер, Л. Тайлер, Д. Тідеман, Д. Холланд та ін.) розкривають професійне самовизначення як процес реалізації «Я-концепції», вивчаючи вплив саморозуміння на професійний розвиток [4].

Сучасна психолого-педагогічна література містить досить великий теоретичний та практичний матеріал стосовно проблеми готовності людей до різних видів діяльності, багато досліджень стосовно змісту та структури готовності. Проте готовність до професійного самовизначення на етапі навчання в старших класах закладів загальної середньої освіти вивчена недостатньо.

На думку В. Мачуського, готовність учнів старших класів до вибору професії є інтегральним особистісним утворенням, що включає в себе стійке прагнення до певної професійної діяльності (виконання професійних завдань), наявність відповідних знань, вмінь та навичок та комплексу індивідуальних психофізіологічних характеристик, які зумовлюють успішну професійну діяльність. Готовність до професійного самовизначення В. Мачуського включає когнітивний, мотиваційний, практично-оперантний, психологічний, креативний та самооцінковий компоненти [1].

О. Тополь під професійним самовизначенням розуміла консолідоване особистісне утворення, яке включає спрямованість на певну професійну діяльність (мотиви, інтереси, потреби), професійну самосвідомість (здатність до саморегуляції, саморозвитку та самоосвіти), професійнооперантну підструктуру (наявність спеціальних знань, умінь, навичок), комплекс індивідуальнотипологічних особливостей і професійно-важливих якостей, що забезпечують ефективне та успішне виконання конкретної професійної діяльності [2].

Слід відмітити, що у радянський період у більшості досліджень українських науковців різні аспекти проблеми професійного самовизначення особистості розглядалися, переважно, в контексті здійснення профорієнтаційної та профконсультативної роботи з школярами (Б.О.Федоришин). Цікавою у цьому аспекті є позиція науковців щодо механізмів становлення особистості як суб'єкта професійного самовизначення. У працях Г.О.Балла, П.С.Перепелиці, В. В. Рибалки вказується на те, що важливим для людини є сформованість у неї активної профорієнтаційної позиції, у котрій через специфічну

профінформаційну діяльність вона перетворює себе, формує себе як суб'єкта професійного самовизначення [5].

Таке традиційне бачення професійного самовизначення, як вікового новоутворення продовжується у сучасних дослідженнях, де його розглядають як проблему підліткового віку (А.Войтко, В.Худін), як центральне психічне новоутворення ранньої юності (К.Варнавських, М.Піддячий, О.Туриніна, Р.Пасічняк), як активну діяльність старшокласника спрямовану на самореалізацію, центральною ланкою якої є вибір професії (О.Вітковська, О.Павлютенков).

У сучасній українській психологічній науці професійне самовизначення трактується як процес розвитку суб'єкта праці на різних етапах його професійного розвитку. У цьому руслі досліджуються такі проблеми: особливості формування готовності студентів до професійно-управлінського самовизначення (О.Щотка), професійне самовизначення студентів подвійних спеціальностей (Л.Долинська, О.Гриньова), професійного самовизначення майбутніх психологів (У.Мороховська), вчених, викладачів, учителів, правоохоронців (Н.Варнавських, М.Вечірко, О.Кисла, Г.Кожухар, Г.Мошкова, О.Пряжнікова, А.Перепелиця) [5].

Отже, особливістю сучасних вітчизняних досліджень професійного самовизначення є увага дослідників до проблеми його взаємозв'язку з особистісним, життєвим, соціальним і іншими видами самовизначення, впливу на професійне самовизначення особистості оточуючого середовища та її активної життєвої позиції. У сучасному розумінні професійне самовизначення розглядається українськими науковцями як процес формування особистістю ставлення до професійної діяльності та до себе як до суб'єкта майбутньої професійної діяльності, а також спосіб його реалізації через довготривалий процес узгодження внутрішньо-особистісних цілей, нахилів, здібностей з об'єктивними можливостями їх реалізації та умовами, які створюють конкретні види діяльності та соціально-професійні потреби [3].

Аналізуючи перелічені вище підходи до визначення професійного самовизначення в трактуваннях українських вчених, слід зазначити, що науковці пов'язують професійне самовизначення людини з її особистісним самовизначенням, з її самореалізацією у різних сферах життя, з самоактуалізацією, самотрансценденцією, самопізнанням. Можна зробити висновок, що сучасна психологічна наука накопичила багатий досвід у сфері теорії професійного самовизначення.

Список використаних джерел

1. Мачуський В.В. Формування готовності старшокласників до професійного самовизначення у сфері технічної діяльності в позашкільних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. Київ, 2001. 16 с.

2. Тополь О.В. Формування готовності старшокласників до вибору професій сфери підприємницької діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. Київ, 1997. 22 с.

3. Максименко С.Д. Прогнозування розвитку особистості як наукова проблема /С. Д. Максименко // Наук. Вісник Миколаївського держ. пед. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського; серія «Психологічні науки». – Миколаїв: ТОВ «Фірма «Іліон», 2010. Т. 2, вип. 5. С. 3 – 19.

4. Чечко І.І. Професійне самовизначення старшокласників як передумова успішної професійної самореалізації та кар'єрного розвитку / Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія. № 3. 2020

5. Оліховська Л.П. Теоретичні основи професійного самовизначення: психологічний аспект / Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота.». 2016. Випуск 2

ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Кролівець Н.І., викладач кафедри теорії та методики професійної
підготовки, Університет Григорія Сковороди в Переяславі*

Будь-яка професія пред'являє до фахівця певні вимоги, на підставі яких виділяються професійні якості, вміння та навички, якими він повинен володіти.

Професійні якості майбутнього фахівця – це його індивідуальні особливості, що сприяють формуванню в людини позитивного ставлення до своєї професії та людям, з якими вона працює, прагнення особистісного зростання, професійного вдосконалення.

Професійні якості – це характеристики фахівця, які дозволяють оцінити його готовність до професійної діяльності не на основі формальної кваліфікації або приватних та вузько предметних якостей, а зробити це з ширшого погляду – з погляду найважливіших вимог, об'єктивно пропонованих його майбутньою професією.

Професійні якості є індивідуальними якостями суб'єкта діяльності, що впливають на ефективність діяльності та успішність її освоєння.

У вітчизняній науці існують різні розуміння професійних якостей, але найближче для нас є поняття професійних якостей яке дають С. Бадюл [2] та В. Буряк [5].

Так, Н. Гапоненко вважає, що «професійні якості – це індивідуальні властивості суб'єкта діяльності, які необхідні та достатні для її реалізації на нормативно заданому рівні та значимо і позитивно корелюють з результативними параметрами: якістю, продуктивністю, надійністю» [9].

К. Гнезділова під професійними якостями розуміє «індивідуальні якості суб'єкта діяльності, що впливають на ефективність діяльності та успішність її освоєння» [14, с. 150].

Професійні якості учнів закладів професійно-технічного навчання – це інноваційне мислення, розвиток якого значною мірою визначає ступінь розвитку інших його якостей, необхідні здійснення інноваційної діяльності; воно включає усвідомлення визначальної ролі технічних інновацій у суспільному розвитку, знання професійних засад інноваційної діяльності, розуміння конкурентного характер розвитку техніки.

Під професійно важливими якостями розуміють відносно стійкі якості особистості, що виникають та вдосконалюються в процесі особистісного розвитку при освоєнні та здійсненні професійної діяльності, що сприяють ефективному виконанню діяльності та її поглибленому освоєнню.

Під професійно важливими якостями ми розуміємо індивідуально-психологічні особливості особистості учня, що впливають на успішність освоєння та ефективність виконання ним у майбутньому обраної професійної діяльності.

С. Бадюл, досліджуючи професійні якості, дійшов висновку, що це – «здатність до ефективного виконання професійної діяльності, яка визначається вимогами посади, що базується на фундаментальній науковій освіті та емоційно-ціннісному ставленні до професійної діяльності. Вона передбачає володіння професійно значущими установками та особистісними якостями, теоретичними знаннями, професійними вміннями та навичками» [2, с. 123].

Професійні якості майбутнього фахівця, дотримання ним морально-етичних норм поведінки у професійній діяльності є одним із показників оцінки професійної компетентності, забезпечують його соціальну адаптованість, здатність до саморегуляції та багаторівневої рефлексії.

Таким чином, формування компетентностей, віднесених до того чи іншого навчального курсу, служить для учня «східцями», або «цеглинками» для процесу розвитку його професійних якостей загалом.

Дослідження даного питання базується на визначенні компетентності, яка визначається як «синтез особистісних якостей, професійних знань та досвід їх використання».

Отож, можна говорити про те, що компетентність майбутнього фахівця є сукупністю певних властивостей людини саме з високим рівнем професійної підготовленості та яка здатна до діяльності, в якій майбутній фахівець максимально проявляє свої професійні та особистісні якості.

Зазначаючи, що професійно значущі особисті якості становлять стрижневий блок професійного розвитку, дослідники роблять спроби виділити і класифікувати найважливіші їх із погляду їхньої ефективності для професійної діяльності.

В. Буряк [5] як професійно значущі визначає ті особисті якості, які становлять психологічний портрет ідеального вчителя, образ його «Я». До них вона відносить моральні риси особистості вчителя, які впливають на педагогічну взаємодію з учнями, шанобливе ставлення до вихованців.

На думку дослідника, подібними якостями є ввічливість, гуманність, доброзичливість, доброта, щирість, любов до дітей, чуйність, порядність, правдивість, самокритичність, скромність, справедливість, тактовність, чуйність та ін [1, с. 21].

Як зазначає В. Буряк [5], професійні якості умовно поділяються на дві групи. У першу групу, пов'язану з професійною самосвідомістю та включену нами до його структури, входять: мотиви, цілі, а також інтереси, необхідні професійної праці.

По-друге – включені різні здібності: професійні, загальнолюдські, спеціальні, загально-професійні, спеціально професійні, професійний тип мислення. Все це – інтегральні якості, що зумовлюють успішність будь-якої, у тому числі юридичної діяльності [28, с. 90].

При визначенні порядку базової компетентності, відповідно до основних цілей професійно-педагогічної освіти, сутністю соціального та особистісного досвіду, в процесі організації професійної діяльності в соціальному суспільстві практичні вміння поділяються на такі види компетентності:

1. Всебічна компетентність. Це з ціннісними орієнтаціями школяра, його здатністю відчувати й розуміти соціальне буття, знаходити самостійний спосіб

життя, усвідомлювати своєї ролі і у соціальному суспільстві, ставити чітку мету у створенні дій у прийнятті рішень, якостей, що з світоглядом, він забезпечує механізм самовизначення учня у навчальних та інших ситуаціях.

2. Соціокультурна компетентність. Це обсяг знань та діяльнісного досвіду, які необхідно глибоко засвоїти учню, особливості національної та загальнолюдської культур, духовно-моральні засади життя людини та людини, культурні засади сімейних та суспільних традицій, роль науки. і релігії у житті, їх впливом геть матеріальне існування, життя і відпочинок, знання у тому, наприклад, як ефективно організувати вільний час.

3. Навчальна компетентність. Це сукупність якостей самостійного мислення, що складається з елементів логічної, методичної та соціальної діяльності учня, пов'язаної з конкретними об'єктами, що вивчаються, що включає в себе знання та вміння цілепокладання, планування діяльності, аналізу її змісту, рефлексії, особистісної оцінки. активності. По відношенню до об'єктів, що вивчаються, учні набувають творчих навичок, тобто отримання знань безпосередньо з існування, способи дії та евристичні способи вирішення завдань у нестандартних ситуаціях.

4. Компетентність отримання інформації. За допомогою аудіо-відеозасобів та інформаційних технологій формуються навички самостійного дослідження, аналізу та відбору необхідної інформації, її модифікації, зберігання та передачі.

5. Комунікативна компетентність. Він включає взаємодію зі учнями, їх прийоми, оволодіння мовою, що має пріоритетне значення в процесі спілкування, навички роботи в групах, організацію та проведення різних духовно-просвітницьких заходів у колективі [53, с. 90-95].

Таким чином, професійно значуща особистісна якість учня ЗПТО – це інтегративна властивість його особистості, що розвинулася, що виявляється у вирішенні протиріччя між мораллю і правом в опорі на совість при прийнятті професійних рішень. Необхідною умовою набуття учнем професійно важливих якостей є наявність у нього певного набору якостей, проте різні компетенції

роблять різний внесок у формування професійно важливих якостей. Тим не менш, набір певних якостей зазвичай забезпечує формування тих чи інших професійних якостей. Ця обставина дозволяє нам стверджувати, що компетентнісний підхід створює сприятливі умови для розвитку професійних якостей, а ступінь розвитку таких якостей може бути визначено з урахуванням набору засвоєних ним якостей.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми професійної освіти: навчально-методичний посібник / укл. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 352 с.

2. Бадюл С. С. Усвідомлення значимості професійно-педагогічних цінностей як умова їх успішного формування // *Актуальные вопросы совершенствования подготовки конкурентоспособных специалистов в новых социально-экономических условиях: сб. мат. Междунар. науч.- метод. конф.* Севастополь, 2013. С. 123–126

5. Буряк В. Розвиток професійно-педагогічних якостей у системі безперервної освіти // *Вища школа*. 2015. № 2. С. 50-57.

9. Гапоненко Н. Професійні якості фахівця: передумови, мета, сутність. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/236705-Текст%20статті-543557-1-10-20210713.pdf>.

14. Гнезділова К. М. Формування особистісних якостей майбутнього фахівця // *Вища школа України в умовах глобалізації та інтеграції: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (27-28 березня)*. Черкаси: Вид-во ЧНУ, 2018. С. 150–152.

28. Лозовецька В.Т. Професійна компетентність. Енциклопедія освіти. Акад. пед.наук України ; голов. ред. В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

53. Формування професійних умінь та навичок. URL: https://stud.com.ua/64966/psihologiya/formuvannya_profesiynih_umin_navichok

ФОРМУВАННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Левченко І. М., д. іст. н., професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної підготовки Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Оптимальна відповідність спеціаліста процесу ділової взаємодії забезпечується рівнем сформованості його компетентності у діловому спілкуванні.

Розуміючи значущість компетентності у діловому спілкуванні для успішності професійної діяльності фахівця, вирішенням проблеми її формування ми зайнялися понад п'ятнадцять років тому. Вченими накопичено досить багатий досвід та вироблено технологію формування компетентності у діловому спілкуванні, яка використовується в різних вузах та загальноосвітніх шкіл країни. Технологія носить універсальний характер і в адаптованому варіанті може застосовуватися для підготовки фахівців будь-якої професійної сфери.

Підготовку спеціаліста до оптимальної реалізації процесу ділового спілкування ми розглядаємо як процес формування у них знань про цілісний процес ділового спілкування, умінь ділового спілкування, комунікативної рефлексії та ціннісного ставлення до ділового спілкування та його учасників.

Саме ці компоненти, на нашу думку, складають компетентність у діловому спілкуванні. Ці компоненти визначають напрями педагогічного впливу під час комунікативної підготовки студентів вузу.

У зв'язку з цим виникає необхідність обґрунтування системи, яка б дала можливість студенту за роки навчання освоїти на належному рівні всі аспекти спілкування, зробити їх особистісно значущими для себе, щоб у майбутньому перенести їх у свою професійну діяльність.

Проведене нами теоретичне та дослідно-експериментальне дослідження проблеми формування компетентності у діловому спілкуванні студентів вузу дозволило виявити його основні орієнтири [2]:

- підготовка студентів вузу до ділового спілкування має бути орієнтована на тенденції суспільного розвитку, вітчизняний та зарубіжний досвід у галузі ділового спілкування та підготовки до нього;

- підготовка до ділового спілкування кожного студента здійснюється за індивідуальної траєкторії, під час реалізації якої майбутній фахівець постає як суб'єкт своєї діяльності;

- підготовка студентів до ділового спілкування може бути представлена у вигляді системної моделі, що складається із сукупності взаємопов'язаних між собою компонентів;

- змістовною основою підготовки студентів вузу до ділового спілкування мають виступити інтегровані знання різних предметних галузей, що розглядають аспекти ділового спілкування;

- процесуальна сторона підготовки студентів вузу до ділового спілкування має бути орієнтована на активізацію мисленнєвої діяльності студентів, їх соціальної позиції, досвіду міжособистісної взаємодії, самостійності, на формування мотивів та особистісних смислів, ціннісного ставлення до ділового спілкування та його учасників, звернення до чуттєво-наочних образів у навчанні, що диктує включення до підготовки студентів до ділового спілкування інтенсивних методів навчання, самостійної роботи студентів, аудіовізуальних засобів, а також форм роботи, що імітують ділове спілкування у професійній сфері діяльності.

Маючи дані орієнтири, ми з урахуванням системного підходу розробили модель формування компетентності у діловому спілкуванні студента закладу вищої освіти, що включає компоненти: цільовий, змістовний, процесуальний та експертно-оцінний [1].

Цільовий компонент відображає суспільні потреби у підготовці фахівців до спілкування та регламентацію її федеральним державним освітнім стандартом.

Змістовий компонент включає знання про спілкування, що адекватно відображають процес спілкування, що реально протікає у професійній сфері діяльності. *Процесуальний компонент* – технологію формування компетентності у діловому спілкуванні. *Експертнооцінний компонент* включає діагностичний комплекс як основу для визначення індивідуальної траєкторії навчання та рівня сформованості компетентності у діловому спілкуванні, як результату комунікативної підготовки майбутнього спеціаліста.

Не зупиняючись докладно, хотілося б відзначити, що багато предметних галузей знань, що вивчаються студентами у ЗВО, зачіпають різні аспекти ділового спілкування, хоча жодна з них не ставить за мету підготовку фахівця до нього.

Те, що різні аспекти фрагментарно входять до ряду дисциплін (філософію, соціологію, культурологію, етику, естетику, педагогіку, економіку, менеджмент, психологію і т. д.), є важливим позитивним моментом, оскільки це дозволяє студентам пов'язати проблематику ділового спілкування із соціальними конкретно-історичними закономірностями, побачити його у контексті історичних, соціально-економічних, соціально-психологічних, аксіологічних та педагогічних явищ сучасності [3].

Негативним же моментом є те, що знання цих дисциплін існує окремо одне від одного, немає спадкоємності у вивченні елементів ділового спілкування при переході від однієї дисципліни до іншої та жодна з цих дисциплін не формує досвід ділового спілкування.

Звернення до дисциплін варіативної частини навчального плану, які є базовими для формування спеціаліста, показує, що жодна з цих дисциплін, як і загальноосвітні дисципліни, не ставить своєю метою підготовку студентів до ділового спілкування.

У той же час вони важливі для вирішення проблеми формування компетентності у діловому спілкуванні, оскільки готують студентів до реалізації професійної мети діяльності, що диктують цілі ділового спілкування.

Центральне місце у формуванні компетентності студентів ЗВО діловому спілкуванні має займати окрема навчальна дисципліна чи дисципліни. Це ставить питання щодо конструювання даного об'єкта навчальної діяльності студентів. Конструювання змісту навчального предмета являє собою науково обґрунтовану діяльність щодо відбору, структурування, систематизації елементів змісту, що виконується за конкретними дидактичними правилами.

Такий підхід зводить до мінімуму інтуїтивний експромт під час побудови змісту навчального предмета. Нормативним документом, що регламентує зміст навчання та доцільні методи організації його засвоєння студентами, з'явилася розроблена нами програма навчальної дисципліни «Психологія ділового спілкування у професійній діяльності».

Вона ґрунтується на сучасних теоретичних та методичних матеріалах – як вітчизняних, так і зарубіжних. Звернення до закордонного досвіду підготовки фахівців до ділового спілкування сприяє забезпеченню сумісності підготовки спеціаліста до процесу з тими знаннями, що поширені за кордоном, тобто здійснюється орієнтація на світовий рівень.

Програма курсу розкриває основну проблематику ділового спілкування та дає цілісну характеристику його основ як системи знань, необхідних сучасному фахівцю для свідомого застосування у практичній діяльності.

Зазначена тема буде в подальшому розвиватися у наукових роботах студентів та викладачів, а дослідна робота довела ефективність та дієвість включення до педагогічного процесу технології визначення та реалізації індивідуальної траєкторії навчання студентів, що сприяє формуванню та вдосконаленню компетентності майбутніх фахівців у діловому спілкуванні.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Формування особистості вчителя в сучасних умовах / Політичний менеджмент. 2005. № 1. С. 58-59.

2. Барбіна Є.С. Педагогічна майстерність як чинник інтеграції професійної підготовки майбутнього вчителя / Педагогіка та психологія. 1996. №3–4. С.133–141.

3. Борисова О.М. Про роль професійної діяльності в розвитку особистості / Психологічне формування і розвиток особистості / Під ред. Л.І. Анциферової. Львів: Освіта, 2002. 146 с.

ЗМІСТ ФАХОВОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Литвин А.Ф., к. п. н, доцент кафедри теорії та методики професійної підготовки, Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Сучасні перетворення ринкової економіки в Україні, її інтеграція у світовий та європейський економічний простір значною мірою залежить від рівня освіченості та кваліфікації робітників, а отже, від розвитку професійно-технічної освіти.

Водночас одним із проблемних питань сучасної освіти є вдосконалення системи традиційного професійно-технічного навчання, яка має забезпечити здобуття громадянами професії відповідно до їх покликань, інтересів, здібностей, перепідготовки, підвищення професійної кваліфікації; сприяти саморозвитку людини; забезпечити професійну адаптацію фахівця в умовах трансформації суспільного устрою, формування його професійної мобільності та конкурентоспроможності. Вирішення цих завдань привертає увагу до проблеми формування професійних інтересів учнів, дослідження якої дасть можливість активізувати учнів під час навчання та у позанавчальній діяльності, підвищити якість підготовки майбутніх фахівців, сприяти самостійності та розвитку творчих здібностей учнів закладів професійно-технічної освіти а отже, забезпечити їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Нині, професійно-технічна освіта (ПТО) є складовою системи освіти України. Професійно-технічна освіта спрямована на формування у громадян професійних знань, умінь, навичок, розвиток духовності, культури, відповідного технічного, технологічного і економічного мислення з метою створення умов для їхньої професійної діяльності та компетентності [3].

Система професійно-технічної освіти складається з закладів професійно-технічної освіти незалежно від форм власності та підпорядкування, навчально-методичних, наукових, навчально-виробничих, навчально-комерційних, видавничо-поліграфічних, культурно-освітніх, фізкультурно-оздоровчих, обчислювальних та інших підприємств, установ, організацій та органів управління ними, що здійснюють або забезпечують підготовку кваліфікованих робітників [1, с. 31].

Мета професійно-технічної освіти – надання громадянам професії з урахуванням їхніх покликань, інтересів, здібностей відповідно до поточних і перспективних потреб економіки країни в кваліфікованих і конкурентоспроможних на ринку праці робітників. При цьому враховується розвиток науки і техніки та завдання підвищення культурного рівня робітників.

Для визначення змісту головної мети й завдань ПТО слід розкрити зміст поняття «кваліфікований робітник». Система підготовки кваліфікованих робітників має забезпечити їхній високий освітній та культурний рівень, професійну мобільність, творчу активність і самостійність, а також високу професійну стійкість.

Науково-технічний розвиток потребує від робітників високого рівня загальної освіти, спеціальних технічних знань, умінь і навичок, а також високої професійної підготовки. Показниками їхньої кваліфікації є рівень засвоєння усієї системи професійних знань, умінь та навичок. Ці показники визначаються на підставі аналізу змісту праці й враховуються у професійно-кваліфікаційних характеристиках. Формування таких робітників може розглядатися як *перший* рівень професійної підготовки.

На *другому* рівні перед закладами професійно-технічної освіти постає завдання підготовки робітників широкого профілю, здатних до різнобічної трудової діяльності. В цьому разі змінюється зміст поняття «кваліфікації», оскільки вона визначається принципово іншими критеріями і зростанням складності трудової діяльності.

Теоретично і практично можливим є й *третій рівень* підготовки, головним показником якого є не просто пристосування робітника до виконання певних робітничих функцій, оволодіння професійною майстерністю, а й професійна мобільність. Вивчення професійної діяльності робітників і закономірностей розвитку матеріального виробництва в цілому свідчить про наявність спільних рис у змісті праці на основі науково-технічної спільності технологічних процесів, уніфікації та стандартизації продукції, що виробляється, техніки, що використовується, енергетичних джерел тощо. Широта профілю робітника ґрунтується на універсалізмі в галузі обробки різноманітних предметів праці або у сфері обслуговування складних агрегатів і машин. Тому кваліфікація робітника нового типу на третьому ступені має визначатися залежно від різнобічності його трудових здібностей.

Проблема змісту освіти з-поміж багатьох педагогічних проблем є найважливішою. Людству на будь-якому етапі його розвитку доводилося розв'язувати питання: чому навчати підростаюче покоління. Лише після цього виникають проблеми – як навчати, за допомогою чого вчити. Нині істотних змін зазнала система професійно-технічної освіти України. З'являються навчальні заклади нових типів: у ЗПТО за двома ступенями навчання – «Кваліфікований робітник» і «Молодший спеціаліст».

Зміст освіти у ЗПТО визначається за трьома рівнями: початковий, середній і вищий.

Початкова професійна освіта надає можливість здобувати робітничу кваліфікацію з однієї або кількох нескладних професій. Вона здійснюється в закладах загальної середньої освіти I–III ступеня, безпосередньо на виробництві.

Середня професійна освіта передбачає підготовку кваліфікованих робітників за однією професією або групи складних професій. Здійснюється вона на базі знань в закладах загальної середньої освіти II ступеня. Крім того, у молоді є можливість здобути разом з професією і повну середню освіту.

Вища професійна освіта формує професійну робітничу кваліфікацію з складних професій і кваліфікацію молодших спеціалістів, які потребують фундаментальних теоретичних знань і розвинутого технологічного мислення. Вона здійснюється на базі змісту в закладах загальної середньої освіти III ступеня та закладів професійно-технічної освіти.

Однією з особливостей навчально-виховного процесу в сучасних умовах є те, що навчальні заклади мають право самостійно обирати форми і методи його організації, а інженерно-педагогічні працівники – самостійно визначати засоби і методи навчання та виховання з урахуванням концептуальних положень загальної педагогіки та методики навчання.

Аналіз концепції та інших нормативних документів, присвячених функціонуванню ЗПТО, свідчать про те, що вся навчально-виховна і виробнича діяльність учнів спрямовується на формування в них високої професійної майстерності, відповідального ставлення до наслідків своєї праці, потреби активної участі в охороні навколишнього середовища.

Загальна структура змісту освіти в ЗПТО (наявність у навчальних планах трьох циклів дисциплін – загальноосвітнього, загальнотехнічного і професійного) визначається насамперед, трьома головними групами потреб суспільства. До них відносяться такі:

1. Загальні вимоги соціального розвитку, створення матеріально-технічної бази, яка забезпечувала б необхідні передумови для різнобічного та гармонійного розвитку особистості, зумовлюють необхідність обов'язкової середньої освіти. Це підтверджується Законом «Про освіту» повна загальна середня освіта в Україні є обов'язковою і може отримуватись у різних типах закладів освіти».

2. Об'єктивні закономірності розвитку сучасної промисловості зумовлюють необхідність ознайомлення учнів з основами сучасного виробництва, політехнічної освіти (у тому числі загальнотехнічної).

3. Існування різноманітних професій, що потребують висококваліфікованої праці, висуває питання про професійну (спеціальну освіту).

Цілі професійно-технічної освіти продиктовані вимогами соціального та науково-технічного процесу, розвитком культури, суспільних відносин. Їхнє вивчення можливе лише на підставі прогнозування розвитку народного господарства, освіти та педагогічної науки.

Головними завданнями професійно-технічної освіти є такі цілі навчання:

1. *Забезпечення високого рівня загальної, загальнотехнічної і професійної (спеціальної) освіти учнів ЗПТО.* Зрозуміло, що від зміни з часом змісту діяльності та функцій робітника в суспільному та культурному житті, виробничій діяльності, змінюватимуться характер, обсяг та співвідношення головних компонентів освіти та елементів кваліфікації робітника, що характеризують його знання, уміння та навички, досвід творчої діяльності.

2. *Підвищення професійно-технічного рівня майбутніх робітників.* Поняття «культурно-технічний рівень» містить два взаємопов'язані аспекти: професійно-технічний і культурний рівень робітника.

3. *Виховання учнів ЗПТО у процесі оволодіння професією,* що передбачає побудову навчально-виховного процесу на засадах демократизації і гуманізації стосунків між педагогами та учнями, а також учнівського самоврядування і співуправління з урахуванням інтересів, нахилів і здібностей підлітків [2].

Отже, проблема формування професійних інтересів учнів закладів професійно-технічної освіти потребує подальшого теоретичного та практичного дослідження.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р. С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах: монографія; за ред. С. У. Гончаренка. Київ: Вища шк., 1998. 229 с.
2. Гуревич Р.С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі на наукових дослідженнях: навчальний посібник [для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти]. Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2004. 365 с.
3. Кадемія М. Ю. Формування професійних знань учнів профтехучилищ засобами мережних комунікацій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Київ, 2004. 20 с.

ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОЗБУДОВИ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Максименко І.О., *методист комунального закладу «Чернігівський центр професійно-технічної освіти» Чернігівської обласної ради*

Початок ХХІ століття характеризується дуже швидкими і глибокими трансформаціями всіх сторін суспільного життя. Змінюються і взаємозв'язки та взаємовпливи між освітніми та іншими суспільними інституціями, які відповідають за соціально-економічний та культурний розвиток сучасних країн. Цивілізовані суспільства усвідомлено прагнуть організувати освітній процес так, щоб якомога більша частка їхньої спільноти отримала з часом статус всебічно розвинених особистостей. Саме всебічно розвинена особистість, яка усвідомлено і оптимально віднайшла своє місце в суспільній ієрархії та діяльністю якої задоволене суспільство, спроможна активно впливати на висхідний позитивний розвиток сучасних країн.

Сучасна освіта повинна готувати людину, котра здатна жити в надзвичайно глобалізованому і динамічно змінному світі, сприймати його змінність як суттєву складову власного способу життя.

Саме тому основна увага у педагогічних колективах має приділятися питанням подолання консерватизму в підходах до навчально-виховної діяльності та існуючих стереотипів педагогічної праці і процесу мислення в учасників освітнього процесу. Тобто освіта покликана навчити майбутнього громадянина на основі отриманих знань критично і творчо мислити, використовувати знання як у професійній, так і в суспільно-політичній діяльності. Творчо сформована особистість стає активним суб'єктом суспільних відносин [1,2].

Сучасна освіта, окрім надання знань, має прищепити молодій людині здатність самостійно засвоювати знання, оволодівати потрібною інформацією та творчо осмислювати її. Тобто освіта покликана навчити майбутнього громадянина на основі отриманих знань критично і творчо мислити, використовувати знання як у професійній, так і в суспільно-політичній діяльності. Освіта наповнює людину духовністю, змушує її замислюватися над сутністю і цінностями свого існування. Саме вона окреслює для неї основні контури світу справжньої, а не масової культури, в яку вписані дійсні цінності, саме вона говорить їй про те, що добро і краса не менш важливі для життя, чим добробут і технічні пріоритети сучасного життя. Тільки освіта формує особистість - відповідального творця власного життя і громадянина країни. Сьогодні такою може бути лише освіта інноваційна. В свою чергу, лише освічена, творча людина може бути здатною до змін, до інновацій, і, що головне, до системного інноваційного мислення, усвідомлених і цілеспрямованих дій. Тільки творчо сформована особистість стає активним суб'єктом суспільних відносин [5-7].

І саме тому процес навчання, виховання та розвитку всебічно розвиненої особистості сьогодні розглядають як єдиний педагогічний процес, який сучасна педагогічна наука називає педагогічною технологією формування особистості.

Прямим продуктом інновацій є: нові навчальні технології, оригінальні виховні ідеї, форми та методи виховання, нестандартні підходи в управлінні.

Під інноваційним розвитком освіти слід розуміти комплекс створених та запроваджених організаційних і змістових нововведень, розвиток низки факторів та умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу освітньої системи. Такий складний психолого-педагогічний процес вимагає чітко спланованих системних дій з боку всіх освітянських структур, які в своїй сукупності складають основу інноваційної політики.

Інноваційне навчання - це зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Розглядаючи сучасну навчально-виховну систему як цілісну, складну і динамічну структуру, виділимо такі її інтегративні ознаки [5,8]:

- наявність загальної мети і призначення, які задаються і неперервно корегуються сус-пільством;
- ефективна система управління - цілеспрямованість організаційних та функціональних векторів її діяльності;
- взаємозалежність структурних елементів по горизонтальному і вертикальному напрямках;
- відкритість усіх складових освітньої системи для впливу з боку соціуму і здатність до кореляційного розвитку разом з ним;
- неперервний вплив зовнішніх глобаліза-ційних і внутрішніх факторів на розвиток та існування системи і її підсистем.

Визначальні ознаки інноваційного супроводу навчально-виховного процесу:

- демократичність - можливість урахування різних підходів, точок зору, колегіальність у прийнятті певного рішення;
- ситуація вибору - створення декількох варіантів програм, моделей діяльності, технологій, які забезпечують передумови для свідомого вибору;

- самореалізація - розкриття особистісного потенціалу кожного учасника педагогічного процесу;

- співтворчість - спільна діяльність суб'єктів, які прагнуть досягти нових кількісних і якісних результатів;

- синергетичність - нелінійність, нестабільність як процесуальні характеристики та самоорганізація системи науково-методичного супроводження.

У процесі впровадження інновацій перед педагогом постає завдання переорієнтації акцентів у навчально – виховному процесі в напрямку продуктивного навчання, використання педагогічних нововведень. Викладач та майстер виробничого навчання у процесі освітньої діяльності має завжди шукати нові підходи до організації освітнього процесу, бачити творчі аспекти у вирішенні питань підходу до навчання, творчо співпрацювати з учнями, батьками та педагогічним колективом.

До основних понять інноваційних технологій відносять [4]:

- нестандартні уроки;

- індивідуальна робота;

- контроль і оцінка навчальних досягнень учнів (через контрольні роботи, тести, завдання, робочі зошити і т.ін.);

- кабінетне, групове і додаткове навчання;

- проблемне і модульне навчання;

- застосування досягнень техніки (від діапозитивів, через фільми, магнітофони, телевізори до навчання з допомогою комп'ютерів, комп'ютерні аудіо торії, радіо- і телепередачі та «Інтернет-системи», мультимедійні технології тощо);

- нові підходи до формування навчальних планів.

Завдання інноваційної діяльності педагога полягає у виконанні різноманітних за обсягом видів роботи, що залежать від змісту нововведення, його мети, термінів та засобів.

Запровадження інноваційних технологій вимагає від педагога професійної школи:

- вивчення спеціальної літератури (додатково);
- аналізу педагогічного досвіду викладачів-новаторів;
- розробки плану запровадження нової техніки;
- оптимального поєднання ключових та професійних компетенцій.

Держава висуває конкретні завдання перед закладами професійної освіти про підготовку висококваліфікованих фахівців, працевлаштування випускників, поетапне оснащення навчально-виробничої бази державних професійно-технічних закладів новим обладнанням, устаткуванням, іншою технікою. Тому, одним із головних завдань, що постає перед колективом КЗ) «Чернігівський центр професійно-технічної освіти», є впровадження в освітній процес інноваційних технологій навчання.

В рамках роботи над навчально-методичним проектом: «Сучасне забезпечення освітнього процесу – запорука його ефективності» у Чернігівському центрі професійно-технічної освіти методичною службою розроблена система комплектації матеріалу з теми уроку, яка складається із наступних блоків:

- ✓ *Методичний блок* (план уроку; міні-конспект уроку; презентація уроку).
- ✓ *Дидактичний блок* (роздавальний матеріал; об'ємні засоби навчання(муляжі) згідно картотеки).
- ✓ *Контрольний блок* (різнопланові контрольні завдання (тести, питання до усного, письмового опитувань, картки-завдання, фото-завдання та ін.)
- ✓ *Інструкційний блок* (інструкційні, технологічні, інструкційно – технологічні картки.)
- ✓ *Інформаційний блок* (ілюстрації, креативні малюнки; цікавинки, корисні поради, рецепти, регіональний компонент).
- ✓ *Електронний блок* (диск поурочного дидактичного забезпечення з теми уроку; інформація з теми на електронних носіях)

Мета: систематизація та комплектація поурочного дидактичного забезпечення предметів і професій на електронних носіях за розробленою в центрі системою. Основна база: індивідуальні плани роботи викладачів та майстрів виробничого навчання на навчальний рік.

Практична реалізація: Створення електронної бази поурочного дидактичного забезпечення з предметів та професій, кваліфікація 3, 4 розряди. Результати проектної діяльності регулярно впроваджуються в навчально-виховний процес навчального закладу.

Наступний дуже важливий крок, особливо під час дистанційного та змішаного навчання це розробка викладачами та майстрами виробничого навчання навчальних відеофільмів з професій «Кухар. Кондитер», «Офіціант. Бармен», «Тістороб Пекар», «Кухар. Офіціант», які містять технологію приготування страв. Це актуально, необхідно та інноваційно.

Традиційне навчання не завжди задовольняє потреби молоді у самореалізації. Майстри виробничого навчання і викладачі усвідомили, що проектна діяльність спрямована на активізацію, розвиток творчої особистості учнів. Тому, використовуючи метод проектів, вважаємо, що на сьогодні він є одним із найперспективніших методів навчання, адже створює умови для творчої самореалізації здобувачів освіти, підвищує мотивацію до навчання, сприяє розвитку інтелектуальних здібностей. Під час роботи над проектами «Страви та традиції Щедрого Вечора» та «Сучасні концепції у ресторанному сервісі» дали змогу кожному учню особисто відповідати за якісно виконану роботу, що впливало на кінцевий результат у цілому.

Педагоги центру ПТО - люди творчі. Для них використання інтерактивних технологій - не самоціль, а лише засіб для досягнення такої атмосфери на уроці, яка найкраще сприяє співробітництву, порозумінню і доброзичливості, дає змогу реалізувати особистісно орієнтоване навчання.

Для того щоб стати справжнім майстром своєї справи педагогу необхідно постійно вчитися, вчитися один у одного. І кращим побудником для цього повинен стати взаємообмін професійним досвідом, взаємонавчання,

взаємодосконалення своєї виховної та викладацької діяльності. Викладачеві важливо вміти ефективно представляти свій досвід, транслювати його якомога більшій кількості колег, професійно, таким чином, розвиваючись.

Оптимальною формою взаємонавчання на сьогоднішній день є майстер-клас. Фактор «взаємо» особливо важливий. Адже пряме відтворення, механічне повторення професійних досягнень сьогодні практично безперспективно, воно не дасть належного ефекту.

Чернігівський центр професійно-технічної освіти проводить майстер-класи за такими напрямками:

- обласні онлайн майстер-класи в рамках обміну досвідом між педагогічними працівниками міста та області;
- майстер-класи в рамках короткострокового підвищення кваліфікації;
- майстер-класи для здобувачів освіти в рамках підвищення професійної компетентності.

Життя складне і постійно змінюється, вносить свої корективи. Наш навчальний заклад намагається не зупинятися у своєму розвитку, щоб кожен із наших випускників відчув власну значущість, зміг гідно реалізувати свої знання у цьому бурхливому світі, адже ми працюємо на головне – на майбутнє нашої держави.

Список використаних джерел

1. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації: факти, роздуми, перспективи / В. Г. Кремень. - К.: Грамота, 2003. - 216 с.
2. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні - інноваційні аспекти / В. Кремень. - К: Грамота, 2005. - 448 с.
3. Кремень В. Трансформація особистості в освітньому просторі сучасної цивілізації/ В. Кремень // Професійно-технічна освіта. - 2009. - № 1. - С. 3-6.
4. Кремень В.Г. Інноваційність в освіті як вимога часу / В. Кремень // Інновації в освіті. - Ялта, 2010. - С. 7-13.

5. Химинець В.В. Інновації в сучасній школі / В.Химинець. - Ужгород, 2004. - 168 с.

6. Грабовська Т.І., Талапканич М.І., Химинець В.В. Інноваційний розвиток освіти: особливості, тенденції, перспективи / Т.Грабовська, М.Талапканич, В.Химинець. - Ужгород, 2006. - 232 с.

7. Химинець В.В. Інноваційно-освітня діяльність / В.Химинець. - Ужгород, 2007. - 364 с.

8. Химинець В.В. Інноваційно-гуманістичне спрямування сучасної освіти/ В.Химинець Педагогіка і психологія. - 2010. - № 4(69). - С. 15-24.

9. Химинець В.В. Науково-методичні аспекти створення інноваційного середовища в освітніх закладах Закарпаття / В.Химинець // Освіта Закарпаття. - 2012. - № 15. - С. 3-11.

СТАДІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕДАГОГА ЗП(ПТ)О

Мандрагеля В.А., *д.філос.н., професор, професор кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

Незважаючи на важливість професії педагога, у науковому співтоваристві й досі не вщухають дискусії стосовно її статусу. Деякі соціологи на кшталт Р. Ховсмана вважають що діяльність педагога (вчителя) скоріше можна віднести до «напівпрофесії». Існують і прихильники думки (Р. Інгерсолл, Г. Коллінз), що й досі існує суттєвий розрив між діяльністю викладача та такими ustalеними професіями як медик або юрист [1]. Ми вважаємо, що весь історичний досвід вказує на ключову роль педагога у системі держаного будівництва і забезпеченні соціального благополуччя, отже виносимо ці питання за межі оцінки професії педагога.

Сьогодні у переважній більшості країн світу різко зростають вимоги стосовно того, щоб учні навчалися новим навичкам, таким як робота в команді, мислення вищого рівня та ефективне використання нових інформаційних технологій. Це потребує нових стилів викладання для формування цих навичок, тобто це означає, що все більше педагогів тепер змушені викладати у спосіб, який вони самі не навчалися. Педагогів заохочують більше працювати зі своїми колегами та отримувати доступ до експертних знань, які вони потребують для вдосконалення.

Це співпадає зі скороченням фінансів державного сектору освіти, посиленням адміністративного а іноді і політичного контролю за діяльністю закладів освіти усіх рівнів. Це спонукає педагогів виконувати більший обсяг роботи, іноді у доволі скрутних умовах (пандемія, війна тощо) за більш обмежену винагороду. У стані перевантаження та відносно низької оплати праці педагоги мусять опановувати та дотримуватися централізовано встановлених стандартів навчання, детальних цілей навчального плану та всеохоплюючих режимів тестування. Усі ці тиски й вимоги, іноді доволі суперечливі, змушують науково-педагогічних працівників постійно переосмислювати свій професіоналізм і робити висновки щодо видів професійного навчання, які їм потрібні, щоб покращити свою роботу.

Професіоналізм (підвищення якості та стандартів практики) та професіоналізація (підвищення статусу та репутації) часто представляють як взаємодоповнюючі проекти (покращите стандарти, і ви покращите статус), але іноді вони суперечать один одному [2, с.152]. Слід також зазначити, що концепції професіоналізму педагога доволі чітко корелюють з рівнем його професійного знання [3]. Але цього недостатньо, оскільки виникають питання не тільки стосовно змісту професійного знання, але й відсутності консенсусу стосовно підготовки педагогів як професіоналів, організації їхньої ефективної взаємодії, спрямованості навчальних програм тощо [4].

Для англосаксонського світу притаманний поділ етапів зростання професіоналізму педагогів на 4 стадії: допрофесійна; автономного

професіонала; колегіального професіонала; постпрофесійна або постмодерна. На першій стадії основними методами навчання масової публічної освіти найчастіше були декламація чи лекція, а також конспектування, запитання й відповіді. Це дозволяло підтримувати увагу учнів, забезпечувати у цілому охоплення змісту навчання, а також досягати певного рівня мотивації та рівня майстерності (якщо мати на увазі професійно-технічну освіту). Зберігалася орієнтація на колективного учня без урахування індивідуальності.

У 1960-1970-х рр. почалася епоха бурхливих експериментів, з орієнтацією на людиноцентричну освіту. В цей час всіляко заохочувалися інновації у навчальних програмах, індивідуальних ініціативах педагогів, розроблялися численні дизайнерські проєкти тощо. Дехто, як зокрема, Р. Дейл, вдало назвав це час періодом «ліцензійної автономії» [5]. При цьому більшість педагогів проводили свої заняття у відриві від колег, індивідуально, на власний розсуд. Відсутність професійного діалогу не змушував педагогів проєктувати і переформатовувати свою практику. Позначився і очевидний конфлікт між традиціоналізмом та прогресивізмом. Різко зменшилася ефективність зворотного зв'язку, можливість навчатися передовим методам викладання у колег. До цього додавалася схильність зосереджуватись на короткостроковому вдосконаленні за рахунок досягнення стратегічних цілей.

У 1980-х рр. почалися потужні зміни, пов'язані з глобалізацією, розвитком цифрових технологій (перший персональний комп'ютер з'явився у продажу влітку 1981 р., а 13 червня 1983 р. на ринок Америки надійшов перший серійний мобільний телефон). Відтак, педагоги зіткнулися з необхідністю навчати не у той спосіб, яким навчалися вони, оскільки відбулося суттєве ускладнення та диференціація навчального матеріалу тощо.

Настав третій етап – колегіального професіоналізму. На тлі прискорення освітньої реформи у багатьох країнах світу саме спільна робота допомагала педагогам об'єднати ресурси, осмислити та розробити колективні відповіді на посилені та часто примхливі вимоги до їх практики. Це також вимагало формування нових навичок і компетентностей. З динамічною трансформацією

робочих програм могла впоратися тільки колегіальна праця. Згодом поглибилися знання, розширився спектр стилів і методів навчання переважної більшості педагогів. База знань зі стратегій навчання також різко розширилася, куди стрімко увійшли ситуаційне пізнання, кооперативне навчання, комп'ютерне опитування, самооцінка студентів, оцінка портфоліо тощо.

На початку ХХІ ст. почалася епоха постмодернізму, коли розвиток кожного педагога має власну траєкторію і відчутно залежить від багатьох чинників, які не піддаються точному обрахуванню. Можна тільки стверджувати, що постмодерний професіоналізм буде значно ширший і гнучкіший на відміну від попередніх аналогів. Він буде більш демократичним, інклюзивним і пов'язаним з соціальним середовищем, що виходить за межі освітнього простору.

Проте, загальними викликами сучасності будуть залишатися наступні: запровадження та використання актуальних освітніх досліджень; постічне та систематичне дослідження об'єктивної оцінки діяльності педагогів; контроль та моніторинг освітнього процесу, оцінка його якості на практиці [6, с.37].

Список використаних джерел

1. Ingersoll R.M., Collins G.J. The Status of Teaching as a Profession. In J. Ballantine, J. Spade, and J. Stuber (Eds.). *Schools and Society: A Sociological Approach to Education* 6th Ed. CA: Pine Forge Press/Sage Publications. 2018. P. 199-213.
2. Hargreaves A. Four Ages of Professionalism and Professional Learning. *Teachers and Teaching: History and Practice*. 2000. Vol. 6. No. 2. P. 151 – 182.
3. Oancea A. Teachers' Professional Knowledge and State-funded Teacher Education: A (Hi) story of Critiques and Silences. *Oxford Review of Education*. 2014. Vol. 40 (4). P. 497–519.
4. Sleeter C. Toward Teacher Education Research that Informs Policy. *Educational Researcher*. 2014. Vol. 43 (3). P. 146–153.

5. Dale R. Implications for progressivism of recent changes in the control and direction of education policy, in: A. Green (Ed.) *Progress and Inequality in Comprehensive Education*, London: Routledge, 1988. P. 39 – 62.

6. Tatto M.T. Professionalism in teaching and the role of teacher education. *European Journal of Teacher Education*. 2021. Vol. 44. No. 1. P. 20–44.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА СТУДЕНТІВ У ЗВО ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Марцін І.І., студентка першого курсу денної форми навчання факультету української та іноземної філології сп. Переклад Університету Григорія Сковороди у Переяславі (м. Переяслав, Україна)

Науковий керівник: **Світлана ТАНАНА** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземної філології, перекладу, методики навчання Університету Григорія Сковороди у Переяславі (м. Переяслав, Україна)

В освітньому процесі сучасного закладу вищої освіти першочерговим завданням виступає професійна підготовка студентів-філологів, що включає запровадження інформативно-комунікативних технологій у галузі навчання та викладання: здатність приймати науково обгрунтовані рішення, організації форм засвоєння нової інформації, самостійної роботи студентів, наукових досліджень, різних видів педагогічної практики. Освітня політика у галузі вивчення іноземних мов націлена на розвиток тих умінь, які дозволяють бути мобільними, компетентними, поінформованими, тому значної уваги відводиться формам тестового контролю, використанням мультимедійних засобів у процесі викладання мов, on-line лекції, віртуальні навчальні заклади, що спрямовані на подолання часових і просторових чинників навчального процесу. Тому існує необхідність формування навичок академічного англійського письма як одного з невід’ємних видів іншомовної мовленнєвої

компетентності студентів. Крім того, цей вид комунікації часто виявляється основним у професійній діяльності майбутнього фахівця. Для того, щоб успішно навчатися у зарубіжному закладі вищої освіти, брати участь у міжнародних наукових конференціях, публікуватися в зарубіжних наукових виданнях, бути конкурентоспроможними в професійному середовищі і сфері міжнародних наукових комунікацій потрібно вміти добре володіти навичками письма англійською мовою. Формувати навички академічного письма рекомендовано за умови, що студенти добре володіють англійською мовою на достатньому рівні для написання робіт. Такий вид навчальної діяльності зазвичай інтегровано у курс навчання студентів другого курсу, з рівнем володіння мовою не менше, ніж *upper-intermediate* і вище, які мають навички написання есе різних видів. Навчання письма – це досить трудомісткий процес. Крім цього, спостерігаємо відсутність бажання студентів вбудовуватися в іншомовну наукову парадигму: говорити на наукові теми і писати наукові роботи. Таким чином, навчання академічного письма – справжній виклик для сучасного викладача. З одного боку, необхідно виправдовувати очікування студентів і розподіляти час аудиторних занять на формування навичок говоріння, аудіювання, виконання лексичних та граматичних вправ, з іншого боку такий підхід може призвести до того, що письмові вміння і навички можуть значно відставати від рівня розвитку інших видів мовленнєвої діяльності: читання, говоріння та аудіювання.

У сучасній методиці навчання іноземних мов окреслюють два підходи до навчання писемного мовлення. У першому випадку навчання писемного мовлення розглядається крізь призму продукту розумової діяльності. Таким продуктом для письмової мови є текст [2, с. 43]. У другому випадку навчання писемного мовлення ґрунтується на навчанні процесу творення тексту [1, с. 54]. Поєднання двох підходів в навчанні писемного мовлення полягає в організації роботи зі створення письмового тексту і навчанні написання елементів тексту. Організація процесу створення тексту найчастіше розглядається з точки зору теорії діяльності, тобто побудова певної системи поетапних дій, націлених на

кінцевий продукт. Реалізувати діяльнісний підхід у навчанні писемного мовлення в практичному викладанні можна, використовуючи дидактичні можливості нових форм, методів і засобів навчання, які запропоновано сучасними ІКТ та Інтернет-ресурсами.

Серед найбільш ефективних Інтернет-сервісів для формування навичок письмовій мовної діяльності, особливо за умов дистанційної форми навчання, можна виокремити сайти *Wiki* і *Googledocs* (<http://wikispaces.com>, <http://docs.google.com>), які мають такі функції як: колективна розробка, структуризація, редагування і зберігання тексту безпосередньо у веб-браузері. Ці функції дають викладачеві унікальну можливість відстежувати процес створення письмового тексту і фіксувати етапи для подальшого аналізу. Технологія *Wiki* дозволяє студентам редагувати текст сайту – писати, вносити зміни, переглядати і відновлювати попередні версії спільних публікацій [3, с.47].

Відзначимо, що найскладнішим для викладачів іноземної мови є відбір тексту джерела, який повинен бути не глибоко наукового, а радше науково-популярного жанру. Матеріали, що публікуються в науково-популярних журналах – це, як правило, свіжа «сенсаційна інформація» про наукові досягнення. При навчанні написання таких видів тексту як анотація, рецензія, доповідь викладач повинен пояснити студентам, в чому полягає їх специфіка, а саме, жанр, функції, на яку аудиторію розраховані, особливості їх побудови, обов'язково проілюструвавши це на прикладах [7, с. 80].

Пропонуємо алгоритм розвитку навичок академічного англійського письма за допомогою *Wiki-технології* як платформи для організації спільної діяльності по створенню тексту. Спочатку студентів слід ознайомити студентів з метою *Wiki-проекту* (у нашому випадку, колективне написання рецензії на статтю). Далі потрібно пояснити студентам сутність і основні етапи навчальної проектної діяльності. Для початку можна розподілити студентів на 3 групи по 3-4 людини; пояснити кожній групі, в чому полягатиме їхня робота (*1 група пише introduction, 2 – main part, 3 – conclusions*); пояснити, який кінцевий результат

очікується; ознайомити студентів з критеріями оцінки їх роботи; повісити на сайті матрицю оцінювання, що складається з п'яти критеріїв (1 – виконання комунікативного завдання, 2 – організація, 3 – зміст, 4 – лексико-граматичний аспект, 5 – орфографія і пунктуація) та рівнів досягнення (незадовільно, задовільно, добре, відмінно). Наступним кроком викладача має бути ознайомлення студентів зі зразками наукових статей; обговорення зі студентами вибору статті для проекту; інструктаж алгоритму дій.

Наступним етапом вважаємо процес розміщення матеріалу на Wiki-сервері та спільної роботи над ним. Потім слідує етап написання і публікації Wiki-документа. Міні-групи студентів тим часом займаються обробкою, систематизацією, аналізом, синтезом матеріалу статті; визначають і домовляються, в якій послідовності вони будуть розміщувати свої фрагменти на wiki-сторінці. Звичайно, найзручніше ці процедури проводити у дистанційному режимі. Для викладача важливо проводити моніторинг роботи студентів і допомагати їм у випадку виникнення труднощів при роботі.

Фінальним етапом вважаємо презентацію спільного Wiki-документа. Після публікації в мережі Інтернет створеного спільного «продукту» (рецензії на науково-популярну статтю) студентами обговорюють кінцевий варіант, співвідносять його з матрицею оцінювання, намагаються осмислити, які труднощі виникли і чому під час реалізації проекту, рефлексують щодо подальших способів покращення роботи наступного разу.

Досвід використання сервісу *Wiki* для навчання академічного письма студентів 2 курсу факультету вказує на численні переваги (Fulford & Buettner, 2002), серед яких: використання *Wiki*-технології дозволяє організовувати нові форми навчальної інтерактивної роботи студентів за умов дистанційного режиму навчання; студенти мали можливість удосконалити навички роботи з Інтернет-ресурсами, пошуком інформації в мережі, створенням і редагуванням власних і групових цифрових продуктів. У процесі навчання студенти аналізують академічні тексти, поповнюють словниковий запас і вчаться ясно і цікаво висловлювати свої думки. Такий вид роботи сприяє формуванню

відповідальності кожного студента за свій внесок у колективну роботу. Як наслідок, розвиваються механізми само-оцінювання і спостереження за діяльністю учасників навчального процесу, тому що спілкування відбувається не в формі прямого обміну висловлюваннями, а в формі взаємного спостереження за мережевою навчальною діяльністю.

Таким чином, запровадження всього комплексу інноваційних методів і форм у навчальний процес з урахуванням їх доцільного поєднання є соціально значущим аспектом у формуванні навичок академічного письма студентів, використання *Wiki*-технології сприяє розвитку навичок кооперації, значно підвищує інтерес до навчання в режимі он-лайн.

Список використаних джерел

1. Дубасенюк О. А. Упровадження освітніх інновацій в системі вищої освіти // Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2011. 444 с.
2. Гунько Н.А. Сучасне інформаційно-освітнє середовище як фактор удосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутнього викладача. Наукові записки ТНПУ. Серія: Педагогіка. 2014. № 3. С. 43-48.
3. Зарічанська Н.В. Використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі: методичні рекомендації. Вінниця. ВДПУ, 2012. 85 с.
4. Камінська А.В. Формування готовності майбутніх викладачів до інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN13/11kavvz.pdf>.
5. Козак Л.В. Інноваційне навчання як основа розвитку інноваційної особистості майбутнього викладача. Розвиток особистості умовах трансформаційного суспільства: матеріали Міжнародної наук.-практ. конфер. (13 грудня 2012 р.). / заг. ред. В.О. Огнев'юка. Київ: Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2012. С. 36-42.

6. Крамаренко С.Г. Вплив інформаційних технологій на розвиток творчих здібностей інноваційної особистост. Комп'ютер у школі та сім'ї. 2012. №4. С. 17-18.
7. Шемуда М.Г. Застосування мультимедійних технологій у навчанні іноземних мов. Теоретична і дидактична філологія: зб.наук.пр. Серія «Педагогіка». Переяслав-Хм. : (Київська обл.) : Домбровська Я.М., 2018. С. 182-192.

ФОРМУВАННЯ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Мозгова С.В., старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Необхідність реалізації концепції Нової української школи та пристосування закладів освіти до забезпечення безперервного освітнього процесу в умовах невизначеності підштовхують керівників закладів загальної середньої освіти не лише до пошуку шляхів підвищення мотивації педагогічного персоналу, самомотивації, підвищення ефективності управлінської діяльності, а й до постійного навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації, що сприятиме підвищенню ефективності й конкурентоспроможності в концепції неперервної освіти.

Відтак, постає необхідність застосування менеджменту в освіті, як одного з найбільш ефективних шляхів підвищення продуктивності праці. За визначенням Г. Тимошко, **менеджмент в освіті – це комплекс принципів, методів, організаційних форм та технологічних прийомів управління освітнім процесом, спрямованим на підвищення його ефективності [3].**

Виділяють різні види освітнього менеджменту: інформаційний, комунікаційний, командний, стратегічний та багато інших. Проте, одним із основних способів підвищення ефективності праці, ми вбачаємо самоменеджмент, що дозволяє підвищити організацію не лише своєї праці, а й діяльності підлеглих, задля досягнення поставлених цілей та вміння працювати в умовах дефіциту часу.

Існує ціла низка визначень поняття самоменеджмент. А. Чкан вбачає його значення у саморозвиткові особистості, заснованому на самопізнанні, самовизначенні, самоврядуванні, самовдосконаленні, подоланні стереотипів свідомості, самоконтролі і, як підсумок, самореалізації в обраній сфері діяльності [4]. За визначенням О. Штепи, самоменеджмент будується на технології оптимального самоорганізування особистості для досягнення значущої для неї мети [5]. В. Колпаков акцентує на тому, що самоменеджмент – це дисципліна управління самим собою, що спонукає людину до перебудови, швидкої адаптації до реалій дійсності, активної життєвої позиції та цілеспрямованої діяльності [1]. Тобто таких визначень є безліч, але всі вони побудовані на концепціях самоменеджменту, що зорієнтовані на ідеї, в залежності від якої і обирається система методик і прийомів роботи над собою, для її реалізації.

Наприклад, концепція Л. Зайверта побудована на ідеї економії свого часу і для самовдосконалення за цією концепцією, якнайкраще підходять метод «Альпи» та щоденник часу. Так як у концепцію М. Вудкока і Д. Френсіса закладено ідею подолання власних обмежень, то, на нашу думку, для її реалізації підходять не лише попередні методи, а й постановка цілей, ситуативний аналіз, застосування принципу Парето та А, Б, В аналізу. В основі концепції В. Андрєєва вбачають ідею саморозвитку особистості, тож ключовим тут є визначення свого типу особистості, виходячи із 18 характеристик різних типів творчих особистостей, після чого слід визначити сильні та слабкі сторони, завершальним є етап - складання програми самоосвіти та саморозвитку. У концепцію А. Хроленка закладено ідею підвищення особистої культури

ділового життя, що полягає в опануванні мистецтва ділової бесіди, організації ділової наради, мистецтва підготування доповіді і публічного виступу, техніки особистої роботи, стилю життя менеджера та ін. А у концепції Б. і Х. Швальбе передбачено досягнення особистого ділового успіху через самопізнання та самовдосконалення своїх ділових якостей, де автори дають цілий ряд практичних порад щодо саморозвитку власних ділових якостей задля досягнення не лише власного, а й усієї справи своєї організації, проте бракує універсальних методик і тестів самооцінки та саморозвитку.

Отже, сутність поняття самоменеджменту охоплює низку категорій, пов'язаних з проблемою самореалізації особистості: самопізнання, самовдосконалення, самоконтролю, оптимального використання власних можливостей, ресурсів і часу для досягнення успіху.

Керівник закладу освіти, що опанував самоменеджмент вміє реалізовувати управлінські функції, враховуючи потенційні можливості педагогічного персоналу, здійснювати самоуправління, породжене суспільною потребою, та більш повно використовувати як потенціал працівників, так і розвивати власний творчий потенціал. На нашу думку, важливим також у концепції неперервної освіти є набуття теоретичних знань та практичних навиків ефективного системного мислення з метою послідовного і цілеспрямованого використання випробуваних раніше методів роботи керівника ЗЗСО в щоденній його роботі для оптимального, раціонального використання власного робочого часу і часу підлеглих.

Раніше ми визначали, що важливими складовими самоменеджменту керівника ЗЗСО є: вміти організувати аналіз стану якості освіти в ЗЗСО, опанувати нові підходи і навички управління, наявність потреби безперервної самоосвіти і саморозвитку, ознайомитись з досвідом наукових шкіл управління, уміти керувати собою, мати підвищені вимоги до управлінської команди [2].

Не лише реалізація концепції НУШ, а й виклики сьогодення ставлять перед керівниками ЗЗСО завдання з постійного підвищення кваліфікації, відновлення знань фахівців, оволодіння новими видами діяльності й

розширення світогляду, постійне оволодіння новими знаннями, методиками і технологіями. Всі ці принципи лежать і в основі провідного принципу сучасної освіти – її неперервності. Тож, на нашу думку, в процесі самовдосконалення та реалізації даних принципів, самоменеджмент має ряд таких переваг: найменші витрати при ефективному виконанні роботи, ефективніша організація праці, більша продуктивність праці, зниження кількості стресів та поспіху, отримання задоволення від роботи, підвищення мотивації до праці, підвищення кваліфікації, менше завантаження роботою, мінімізація кількості помилок під час виконання своїх функцій, досягнення професійних та життєвих цілей у найкоротший спосіб.

Отже, формування самоменеджменту керівників закладів загальної середньої освіти в контексті принципу неперервної освіти постає не лише як одне з найактуальніших завдань, а й шляхом до професійного зростання та самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Колпаков В.М. Самоменеджмент: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Персонал, 2008. 528 с.
2. Мозгова С. В. До проблем розвитку самоменеджменту керівника закладу загальної середньої освіти. *Адаптивні процеси в освіті*: збірник матеріалів Першого міжнародного наукового форуму. Харків, 07-08 лютого 2022 р. С.286-288.
3. Тимошко Г.М. Теоретичні підходи до перформанс-самоменеджменту керівника Нової української школи. *Електронний фаховий журнал «Теорія та методика управління освітою»*. 2019. Т 1 (22). URL: (Дата звернення 05.12.2022 р.)
4. Чкан А. С., Маркова С. В., Коваленко Н. М. Самоменеджмент : навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки «Менеджмент». Запоріжжя :ЗНУ, 2014. 84 с.

5. Штепа О. С. Самоменеджмент: процесуальна та диспозиційна характеристика. *Психологічне здоров'я особи і суспільства. Соціогуманітарні проблеми людини*. 2010. № 4. С. 224–235.

КУЛЬТУРА САМООСВІТИ ВИКЛАДАЧІВ МИСТЕЦЬКИХ ШКІЛ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мураховська К.К., викладач вищої категорії, «Старший викладач» КЗ
«Бершадська дитяча музична школа ім. Р. А. Скалецького»

Глобальні виклики та вимоги сьогодення змінили докорінно не лише Україну, а й весь світ. Поступово у світової спільноти зростає розуміння, що міцність політичних і соціально-економічних основ певною мірою залежить від рівня освіти громадян. Зокрема, соціальні зміни, що відбулися на зламі ХХ – початку ХХІ століть, призвели до значної трансформації освітньої сфери: підвищення ролі освіти, розвиток суспільного і особистого усвідомлення освіти як цінності; формування і стійке функціонування та розвиток освіти як системи. [7, с.153] Відповідні трансформації відбуваються і в мистецькій освіті. Реформа освіти в Україні вимагає від закладів культурно-мистецької освіти осучаснення, зміни стандартів діяльності, актуалізації змісту, а також реформування функцій управління на всіх рівнях. Реформа децентралізації потребує нового розуміння місця мистецьких шкіл у локальних культурно-освітніх просторах. Початкова мистецька освіта в Україні потребує актуалізації в сучасному суспільстві, найперше цього потребують музичні, художні, хореографічні, хорові та інші мистецькі школи, які наразі потребують осучаснення змісту та підходів до надання освітніх послуг.[11, с.3]

Мистецька школа в українському законодавчому полі - заклад позашкільної освіти сфери культури, що може діяти як державний, комунальний чи приватний заклад початкової мистецької освіти. [6] Мистецька

школа здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, Законів України "Про освіту", "Про позашкільну освіту", "Про культуру", інших законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства культури та інформаційної політики України, рішень засновників мистецьких шкіл, у тому числі місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, прийнятих в межах їх повноважень, визначених законами України, Положення про мистецьку школу та власного статуту.[10, с.1] Сучасна мистецька школа потребує нових підходів до свого кадрового забезпечення в частині підвищення якості та оновлення системи оцінювання результатів роботи педагогічних працівників. Нині є потреба у креативних викладачах, здатних до реалізації творчого підходу до навчання мистецтву. Потребує переосмислення також роль професійного розвитку педагогічних працівників мистецьких шкіл. Стара система гонитви за довідками, формальне ставлення до підвищення кваліфікації має відійти в минуле, а натомість має підвищитися мотивація набувати нових знань для розвитку свого професіоналізму. Сьогодні мистецька школа працює як в системі позашкільної освіти, так і в системі освіти дорослих, надаючи їм можливість здобувати відповідні компетентності відповідно до їх мистецько-освітніх потреб.[11, с.4,6]

Враховуючи всі зміни набуває актуалізації питання культури самоосвіти викладачів мистецьких шкіл, адже сучасне суспільство в галузі мистецької освіти спрямовано на професійно компетентного, мобільного, творчого, активного і соціально відповідального викладача, готового до самостійного прийняття рішень, здатного до самовдосконалення своєї особистості і самоосвітньої діяльності. У педагогічній науці відбувається перехід від традиційних форм навчання до інноваційних, які акцентовані на оснащення майбутнього викладача технологіями самоосвіти, що дозволяють здійснювати безперервний професійний та особистий розвиток. Сучасному викладачу необхідно мати певну суму знань, умінь, володіти синтезом загальнокультурних, професійних і спеціальних компетенцій, здійснювати

професійну самоосвіту і особистісне зростання, проєктувати подальший освітній маршрут і професійну кар'єру.[15, с.19]

В Концепції сучасної мистецької школи прописано, що педагогічний працівник сучасної мистецької школи – високопрофесійний, креативний педагог, який має відповідну освіту, застосовує неформальні підходи до своєї роботи, спрямовує свою педагогічну діяльність на задоволення мистецько-освітніх потреб здобувача початкової мистецької освіти та застосування прогресивних методик викладання. Педагогічні працівники мистецьких шкіл є активними суб'єктами в процесі власного професійного розвитку, підвищення фахової майстерності та кваліфікації, відповідальні за результати своєї педагогічної діяльності. Мистецька школа створює умови для реалізації педагогічним працівником права на професійний розвиток та заохочує здійснення ним методичної і творчої діяльності, спрямованої на підвищення якості освітнього процесу.[11, с.9] На підставі вказаного вище стає очевидним, що однією з основних складових якості початкової мистецької освіти є якісне кадрове забезпечення.

Ми погоджуємось з думкою Вітвицької С.С., що професія викладача мистецької школи – одна з найбільш творчих і складних професій, у якій поєднані і педагогіка, і мистецтво. Ця професія споріднена з працею письменника (творчість у підготовці матеріалу), режисера й постановника (створення задуму та його реалізація), актора (у педагогічній діяльності інструментом є особистість викладача), педагога, психолога та науковця. Діяльність викладача мистецької школи має велику соціальну значущість і займає важливе місце у підтримці державності, формуванні національної свідомості, мистецької та духовної культури українського суспільства.[1, с.64]

04 травня 2022 року наказом Міністерства економіки України № 1110-22 було затверджено Професійний стандарт «Викладач мистецької школи (за видами навчальних дисциплін)». Зокрема в пункті 2.2 даного стандарту прописано: підвищення кваліфікації викладачів мистецької школи може здійснюватися шляхом неформальної (тренінги, семінари, семінари-

практикуми, вебіари, майстер-класи тощо) та інформальної освіти. Форми і зміст підвищення кваліфікації мають бути спрямовані на формування професійних компетентностей.[10] В свою чергу Козир А.В. звертає увагу на фахове спрямування формування професійної компетентності, що включає: широку ерудицію в галузі культури, педагогіки, психології, мистецтвознавства, естетики; володіння практичними вміннями й навичками (педагогічними, хормейстерськими, інструментально-виконавськими, вміннями словесної інтерпретації музичних образів, тощо; сформованість особистісних якостей та здібностей, необхідних для успішного здійснення функцій викладача – педагогічних (толерантність, комунікативність, організаторсько-конструктивні здібності, зосередженість, тактовність, витримка, здатність до емпатії тощо). [4]

Відповідно до п.3 «Положення про мистецьку школу» - педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати свій професійний і загальнокультурний рівні та педагогічну майстерність. Мистецька школа має академічну та кадрову автономію, невід'ємною складовою якої є академічна автономія викладача.[11, с.9] Автономія від грец. αὐτονομία – незалежність, тобто викладач самостійно обирає методи навчання, навчальні програми, а також види і форми самоосвітньої діяльності, тощо.

Питання самоосвіти досліджувалося в різних напрямках: філософському, психологічному, педагогічному. Видатний німецький педагог-демократ А. Дістервег вважав, що освіта ніколи і ніде не є чимось закінченим і завершеним, вона знаходиться в становленні і зміні, чого не можна собі уявити без діяльності, руху, зростання. Тобто професійний розвиток викладача невіддільний від особистісного – в його основі лежить принцип саморозвитку. [3, с.37]. Цікавою є думка В. Галузинського, який розглядає самоосвіту як цілеспрямовану, систематичну, керовану, контрольовану і оцінювану самим суб'єктом пізнавальну діяльність, що здійснюється за внутрішнім спонуканням з метою самонавчання і самовиховання, яка ініціює не тільки здатність, але і потребу до власного саморозвитку та самовдосконалення [2, с.168]. У наукових джерелах поняття "самоосвіта" розглядається як безперервна освіта

особистості, і трактується науковцями по-різному: як пізнавальна діяльність; як цілеспрямований, систематичний пізнавальний процес; як вища форма самовираження особистості; як спосіб організації суб'єктом пізнавального процесу; як засіб пошуку і освоєння соціального досвіду. Проведений аналіз наукових підходів дозволив виділити загальні положення, характерні для самоосвіти: ініціативність суб'єкта; самостійне оволодіння знаннями; додатковий характер освіти по відношенню до основної освіти; цілеспрямованість даного процесу; систематичність; вищий рівень освітньої діяльності. Отже, самоосвіта - це систематична, цілеспрямована пізнавальна діяльність суб'єкта на основі сформованих мотивів і добровільних спонукань, що сприяє розвитку особистісних якостей і здійснюється в навчальний і вільний час.[5. с.277]

Акцентуємо увагу на тому, що мистецька школа – це заклад освіти сфери культури. В сучасній науковій літературі існує величезна кількість визначень феномена культури, при цьому жодне з них не є вичерпним, оскільки дане складне міждисциплінарне загальнометодологічне поняття передбачає власне трактування в різних галузях знання. З філософської та освітньої точки зору, культура є сферою духовного життя людей, що включає в себе предметні результати діяльності людей; знання, вміння, навички, рівень інтелектуального, морального і естетичного розвитку, світогляду, способи і форми спілкування, що реалізуються в діяльності людини. У педагогіці "культура" вживається в поєднанні "культура особистості" і визначається як рівень розвитку та реалізації сутнісних сил людини, її здібностей і талантів; сукупність компетенцій: інформаційних, світоглядних, соціальних, політичних, моральних, поведінкових тощо [13, с. 104]. Таким чином, самоосвітня культура педагога-музиканта - це синтез високого рівня наукової організації розумової праці і процесу розвитку особистості, який досягається засобами самоосвіти. Вона є провідним показником професійної компетентності, а самоосвіта - умовою і способом формування даного показника. Під формуванням самоосвітньої культури в умовах навчального процесу Н. Кравцова та І.Кравченко розуміють

дидактичну систему, що відповідає вимогам варіативності і гнучкості, в якій взаємодіють: навчальна та додаткова інформація; форми, методи, засоби навчання і самоосвіти; засоби комунікації та їх характер; особистість викладача.[5, с.279]

На основі аналізу та осмислення ключових понять, Чжан Танлін розглядає культуру самоосвіти як особистісне новоутворення, що обумовлює ефективність задоволення особистих пізнавальних потреб: як фактор досягнення самостійності в освітній діяльності; як провідний показник професійної компетентності, де музично-педагогічна самоосвіта є умовою і способом її формування.[15, с.37]

Понад 300 днів триває героїчний український опір проти окупанта. В цих непростих умовах нам доводиться пристосовуватись до обставин: жити, працювати та розвиватись професійно. Робити це іноді нелегко, відволікаючись на потік жахливих, бентежних новин, що сиплються майже з кожного гаджета. Ще складніше планувати майбутнє, кар'єру та опановувати нові уміння. [16] Наразі частина людей вважає, що культура, мистецтво, освіта, взагалі недоречні під час воєнного стану. Але культура завжди була і буде проти війни та насилля. Саме сьогодні мистецтво сприяє не лише самовираженню та єднанню, воно може допомогти зцілити ціле покоління людей, які пережили війну, через мрії, вигадані історії, картини, скульптури, поезію, музику.[8, с.148] Навіть в такі важкі часи світ не стоїть на місці.

У ХХ столітті австрійсько-американський економіст Фріц Махлуп запропонував ідею *lifelong learning*, яку пов'язують із концепцією напіврозпаду знань. Суть концепції проста: світ змінюється так динамічно, а нова інформація поширюється так швидко, що деякі знання перестають бути актуальними ще до того, як ми їх здобудемо. Відповідно, існують професії, для яких старіння і розпад знань відбуваються дуже швидко, наприклад, сфера інформаційних технологій, а є такі, де це відбувається повільніше. За таких умов освіта потребує постійного оновлення, а для того, щоб встигати за інформацією, необхідно навчатися протягом усього життя.[12] Але не просто багато

«поглинати» інформації, наразі акцентується увага на умінні орієнтуватись в нескінченному потоці інформації: знати її джерело та достовірність, вміти швидко знаходити потрібні дані та вірно їх оцінювати, визначати шляхи та умови їх використання в практичній діяльності, тощо.

Отже, в Україні мистецька освіта завжди займала чільне місце у процесі становлення й розвитку національного культурного середовища. Після тривалих часів імперських поневолень та заборон усього українського, на початку ХХ сторіччя, настали золоті десятиліття формування української національної мистецької школи та утворення мистецьких осередків. Сповідуючи свободу творчості, українська мистецька школа найбільш активно розвивалася в часи національно-визвольної боротьби та коротких періодів незалежності країни. Сьогодні сучасна мистецька школа повинна стати середовищем для розвитку вільної творчої особистості, гарантувати право на розвиток талантів та відродження національної свідомості митця і суспільства загалом.[11, с.1]

Входження України в європейський освітній простір, модернізація системи мистецької освіти актуалізують проблему культури самоосвіти викладачів мистецьких шкіл. За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, здатні навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в полікультурному середовищі та володіти іншими сучасними компетентностями. З-поміж найважливіших з них, задекларованих у Концепції нової української школи, є вміння викладача навчатися протягом життя, яке трактується як здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових умінь і навичок, організації освітнього процесу (власного та колективного), зокрема, через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати освітні цілі та способи їхнього досягнення, вибудовувати індивідуальну професійну траєкторію, оцінювати й прогнозувати результати діяльності. В умовах сучасності необхідним є формування культури самоосвіти викладачів мистецьких шкіл, що гармонійно

поєднувало б ініціативність, професіоналізм, творчість, стійкий інтерес до творчої діяльності, розвинені загальнолюдські цінності, відповідальність, високий рівень професійної компетентності та культури. Професійна діяльність викладача потребує дивергентного мислення, орієнтованого на індивідуальність, креативність, оригінальність, гнучкість та сприйнятливність, саморозвиток і професійне самовдосконалення протягом усього професійного шляху.[14, с.17,18]

Список використаних джерел

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. -с.64
2. Галузинський В.М. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні: навч. посібник / В.М.Галузинський, М.Б.Євтух. – К. : ІНТЕЛ, 1995. – с.168
3. Дістервег А. Посібник по навчанню німецьких учителів [Текст] /А.Дістервег// Вибрані педагогічні твори. - М.: 1956.- с.37
4. Козир А. В. Формування виконавської компетентності у магістрантів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. УДК 378.637:016
5. Кравцова Н.Є., Кравченко І.М. «Шляхи формування самоосвітньої культури майбутнього педагога-музиканта в процесі диригентсько-хорової підготовки». Збірник наукових праць. Випуск 51. 2018. - с.277, 279
6. Мистецька школа - в українському законодавчому полі. URL https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0#cite (дата звернення 10.12.22)
7. Михайличенко І. Тенденції розвитку вищої педагогічної освіти в Україні (сер. ХХ – поч. ХХІ століття). Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.2018.N9(83).-с.153 URL:<https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/> (дата звернення 08.12.2022)

8. Мураховська К.К. матеріали до Всеукраїнської науково-практичної конференції «Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні», Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022р.,с. 148.URL: <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/tezy0422-t2.pdf>
9. Наказ Міністерства економіки України від 04.05.2022р. № 1110-22 Професійний стандарт «Викладач мистецької школи (за видами навчальних дисциплін)»
10. Наказ Міністерства культури України від 09.08.2018 року N686 Положення про мистецьку школу.- с.1.
11. Наказ Міністерства культури України від 20.12.2017р. №1433 Концепція сучасної мистецької школи.- с.1,3,4,9
12. Освіта впродовж життя: тренд чи вимога часу? URL: <https://osvitoria.media/experience/osvita-vprodovzh-zhyttya-trend-chy-vymoga-chasu/> (дата звернення 09.12.2022)
13. Словник - довідник з професійної педагогіки /за ред. А.В. Семенової. – Одеса : Пальміра, 2006. – с. 104
14. Смолюк А.І. Дисертація «Професійний саморозвиток майбутніх учителів початкової школи в освітньому середовищі педагогічного коледжу». Луцьк. 2018.-с.17,18
15. Чжан Танлінь «Формування культури самоосвіти майбутніх учителів музичного мистецтва у вокально-хоровому навчанні». Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії.– с.19, 37
16. Як займатися самоосвітою у воєнний час. URL: <https://jobs.ua/articles/yak-zaymatisya-samoosvtoyu-u-vonniy-chas-14628> (дата звернення 13.12.2022)

ІННОВАЦІЙНІ РЕСУРСИ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Петрушак О.М., старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО "Університет менеджменту освіти" НАПН України

Самоосвіта визначається досвідом та індивідуальною здатністю людини, її прагненням до безперервної самоосвіти й самовдосконалення, творчим ставленням до справи. Важливим є створення нового не тільки в навколишньому світі, а й у собі, що в свою чергу й визначає здатність до саморозвитку. Самоосвіта педагога — це основна форма вдосконалення професійної компетентності, що полягає в засвоєнні, оновленні, збагаченні знань, узагальненні досвіду шляхом цілеспрямованої, системної самоосвіти, орієнтованої на саморозвиток і самовдосконалення особистості, задоволення своїх інтересів і об'єктивних потреб освітнього закладу [1].

Самоосвіта педагога не повинна зводитись тільки до відновлення знань, які він здобув під час навчання у вищому навчальному закладі. Йдеться про ознайомлення з інноваційними педагогічними та психологічними дослідженнями, новітніми технологіями виробництва, пошук нових напрямів у методиці й організації навчально-виховного процесу, розгляд на високому науковому рівні педагогічних проблем, що спричиняють труднощі у практичній роботі.

Основою забезпечення якісної підготовки кадрів у системі професійної (професійно-технічної) освіти є розвиток професійної компетентності педагогічного працівника закладу професійної (професійно-технічної) освіти для відбудови України. Особливістю діяльності викладача та майстра виробничого навчання є те, що його дії і завдання мають прикладний, фахово-виробничий характер, вирізняються чіткою професійною спрямованістю й наближеністю до умов сучасного виробництва, та підпорядковуються основній

меті – цілеспрямоване формування свідомих, професійно компетентних, патріотично налаштованих, різнобічно розвинених особистостей кваліфікованих робітників. Тому в сучасному закладі освіти, який здійснює зокрема й підвищення кваліфікації мають бути створені такі умови, які забезпечать цілеспрямоване опанування педагогічними працівниками сучасними інноваційними педагогічними і виробничими технологіями, їх творчу професійну самореалізацію.

Основними шляхами удосконалення професійної компетентності педагогічного потенціалу професійних навчальних закладів можуть бути, зокрема, курси підвищення кваліфікації при закладах післядипломної педагогічної освіти та на онлайн-платформах, використовувати передовий педагогічний досвід, розміщений в електронних банках методичних матеріалів. Так, команда МОН надає перелік корисних ресурсів для вдосконалення навичок і саморозвитку кожного. Протягом навчання запропоновані онлайн-платформи надають доступ до перегляду лекцій, рекомендовані статті та домашні завдання. У разі успішного закінчення курсу користувач отримує сертифікат [2].

У Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти розроблена дієва інтегративна багаторівнева педагогічна система наукового і методичного супроводу. Розроблена система наукового і методичного супроводу реалізується через чітко визначену послідовність дій, змісту, методів, спроектованих на розв'язання проміжних цілей і наперед визначений кінцевий результат, забезпечує максимальну активність учасників освітнього процесу з використанням сучасних цифрових, андрагогічних, інтерактивних, акмеологічних технологій [3].

Одним із основних напрямів діяльності Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти є:

- проведення освітньої, наукової, методичної тощо роботи з реалізації державної політики у сфері вищої і професійної освіти, визначення шляхів

розвитку ключових компетентностей фахівців, їхнього безперервного професійного розвитку впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти;

- забезпечення інтеграції освітнього процесу, науки і виробництва із залученням до освітнього процесу висококваліфікованих працівників виробництва та сфери послуг.

Реалізацію даного напрямку діяльності здійснює Консалтинговий центр «Новітні педагогічні і виробничі технології» (http:stehnology@ukr.net) та Інформаційно-аналітичний ресурс «Методична скарбничка» (<https://profosvita.org/>).

Інформаційно-аналітичний ресурс «Методична скарбничка» та команда Консалтингового центру надає суттєву підтримку діючим та майбутнім педагогам професійної освіти щодо взаємообміну педагогічними кейсами для проведення ефективних навчальних занять [4].

Саме з цією метою створено єдину платформу для професійного спілкування, обміну досвідом, отримання методичної підтримки.

Всього інформаційно-аналітичний ресурс вміщує 1518 методичних матеріалів для 120 професій, у 2126 - кращих освітніх практик за компетенціями на електронних носіях, 169 відеофільмів для 49 професій, узагальнені матеріали спеціалізованих виставок 2021 рік (презентації і каталоги), 6 збірників за компетенціями, Web – портфоліо «Формування кар'єрних орієнтацій здобувачів закладів професійної (професійно – технічної) освіти – умова підготовки конкурентоздатних фахівців на ринку праці.

На сьогодні актуальним є науково-методичний супровід безперервного професійного розвитку педагогів в умовах неформальної та інформальної освіти; надання дорадницької, консультативної, фасилітативної допомоги щодо впровадження педагогічних інновацій, узагальнення перспективного педагогічного досвіду, оволодіння новітніми виробничими технологіями; поширення кращих освітніх практик.

Саме ці завдання сьогодення вирішує відділ сучасних технологій виробництва Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти.

Інформаційно-аналітичний ресурс «Методична скарбничка» – це багатоаспектне інформаційно-освітнє середовище, орієнтоване на створення умов для самостійної пізнавальної і науково-пошукової діяльності педагога професійно-технічної освіти. Інноваційний ресурс дозволяє організувати методичний простір, створити оптимальний доступ до інформації, забезпечує оперативну методичну допомогу. Віртуальний кабінет покликаний створювати реальні можливості побудови відкритої системи безперервної освіти педагогів, а оптимальний доступ до необхідної інформації в будь-який час робить пізнавальну діяльність педагога професійно-технічної освіти більш ефективною і насиченою.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017р. №2145-VIII: станом на 12 грудня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.12.2022).

2. Платформи для вдосконалення навичок і саморозвитку. МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/platformi-dlya-vdoskonalennya-navichok-i-samorozvitku.pdf> (дата звернення: 10.12.2022).

3. Положення про освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти / Вікторія Сидоренко, Оксана Петрушак. Біла Церква: БІНПО, 2021. 18 с. Режим доступу: <https://binpo.com.ua/wp-content/uploads/2021/07.pdf>

4. План роботи Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти на 2023 рік / наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко. Біла Церква: БІНПО, 2022. 120 с.

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

**Пищик О.В., к.п.н., заступник директора з навчально-виробничої роботи,
комунального закладу «Чернігівський центр професійно-технічної освіти»**

Чернігівської обласної ради

У період воєнних дій розвиток системи освіти України актуальними стають проблеми професійної комунікативної компетентності педагогічних працівників закладів освіти, місія яких полягає у розвитку професіоналізму та формуванні творчої особистості учнів, здатних бути конкурентоспроможними в нових економічних умовах швидко змінюваного інформаційно-комунікативного соціуму. Заклади освіти є одним з найважливіших громадських інститутів, які здійснюють величезний вплив на суспільство, формуючи не лише громадське свідомість, але і національну культуру мови. Незважаючи на значні зміни в житті українського суспільства, в якийсь мірі мова до цих пір сприймається суспільством як образ для наслідування. Тому від рівня комунікативної компетентності педагогічних працівників багато в чому залежить і загальний рівень мовленнєвої культури всіх учасників освітнього процесу.

Зростанню професійної компетентності педагогів усіх ланок і підвищенню рівня комунікативної компетентності присвячено багато досліджень як вітчизняних вчених М. Євтуха, І. Зязюна, О. Мармази, Н. Ничкало тощо, так і зарубіжних Ф. Герцберга, Г. Емерсона, А. Маслоу, Д. Мак-Грегора, Ф. Тейлора, А. Файоля тощо. Останні дослідження дають підставу констатувати, що «комунікативна компетентність» являє собою педагогічну комунікативну систему що формується, реалізується, вдосконалюється в різноманітних видах професійно-педагогічної діяльності й спілкування. Тому важливо в умовах воєнного стану, щоб педагогічні працівники не лише розуміли закономірності комунікативних процесів, знали

та вміли працювати з інформацією, планувати і прогнозувати наслідки своєї діяльності, а й вміли працювати з людьми.

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) – це перш за все людська спільнота, люди – його головний ресурс і відповідальність педагогів за здобувачів освіти така сама велика, як і за результати діяльності закладу освіти в цілому, оскільки ми постійно спостерігаємо взаємозв'язок комунікативної компетентності і людської діяльності.

Праця педагогічних працівників ЗП(ПТ)О має *два основних аспекти*: один пов'язаний з забезпеченням технологічного процесу (освітній процес), а другий – з організацією міжособистісної взаємодії. Цим і зумовлений загальний рівень складності педагогічної діяльності, що вимагає створення відпрацьованої системи педагогічної діяльності та високої комунікативної компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О в умовах воєнного стану.

За сучасним словником, поняття *компетентність* (competens — лат.) означає відповідний, здатний. *Competence* (англ.) — здатність (компетенція) [1]. Компетентність (від лат. competens – належний, відповідний) – сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективно професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію [3].

Отже, *компетентність* – це стійка готовність і здатність людини до якої-небудь діяльності «зі знанням справи». У нашому випадку такою діяльністю виступає комунікативна компетентність працівників ЗП(ПТ)О у процесі їх педагогічної діяльності: знання мов, способів взаємодії з людьми; навички роботи в команді, колективі, уміння презентувати себе. У процесі спілкування стає можливим виявлення мотивів учасників спільної діяльності, постановка мети, планування, прийняття рішень, досягнення взаєморозуміння при виконанні дій та операцій. Основною складовою, що впливає на результат рішення є *комунікативна компетентність*.

У сучасних дослідженнях пропонуються різні визначення *комунікативної компетентності*: в одних це рівень сформованості міжособистісного досвіду,

необхідного індивіду, щоб у межах власних здібностей і соціального статусу успішно функціонувати у певному суспільстві (Т. Вольфовська); в інших – спроможність людини здійснювати спілкування як складну багатокомпонентну динамічну цілісну мовленнєву діяльність, на характер якої можуть впливати різноманітні фактори (О. Петрашук) [4].

Отже, під *комунікативною компетентністю педагогічних працівників ЗП(ПТ)О* розуміємо сукупність здібностей, знань, умінь і навичок, продукування власних програм діалогової поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування; здатність до активної взаємодії та навчання інших суб'єктів спілкування. Освітній процес, орієнтований на формування навичок критичного мислення, передбачає не тільки активний пошук інформації. Ті, хто навчаються, можуть піддавати сумніву вірогідність або авторитетність одержаної інформації, перевіряти логіку доказів, робити умовиводи, конструювати нові приклади для її застосування, розглядати можливості розв'язання певної проблеми тощо, тобто виконуються саме ті мисленнєві операції, які належить реалізовувати керівнику у процесі прийняття рішень [2].

Комунікативна компетентність складається з різних компетенцій (Н. Гез, О. Казарцева, О. Краєвська, Г. Рурік, Ю. Федоренко, Д. Хаймс та ін.). Вчені виділяють такі: *мовна* (лексичні, граматичні, фонетичні, орфографічні знання; вміння будувати граматично правильні й усвідомлені висловлювання); *мовленнєва* (вміння аудіювання, читання, письма та мовленнєві вміння); *лексична* (знання лексики і мовленнєві лексичні навички); *граматична* (знання граматики і мовленнєві граматичні навички; граматичний рівень речення); *фонетична* (фонетичні знання, мовленнєво-слухо-вимовні навички); *соціокультурна*; компетенцію, яка стосується процесу говоріння; *соціолінгвістична* (розуміння соціального контексту, в якому використовується мова); *дискурсивна* (вміння продукувати текст); *стратегічна* (компенсація часткових знань, умінь та навичок); *предметна* (відповідає на зміст висловлювання і забезпечує одержання знань про той фрагмент світу, що

предметом мовлення); *прагматична* (здатність використовувати висловлювання в певних мовленнєвих актах, співвідносячи їх із умовами спілкування).

Для розвитку комунікативної компетентності педагогічних працівників в умовах воєнного стану визначаємо основоположні компетенції, що входять до комунікативної компетентності: мовна, мовленнєва та соціокультурна (соціолінгвістична). Розглянемо їх більш ґрунтовно.

Мовна компетенція включає знання сучасної української літературної мови на всіх її рівнях – граматичному, фонетичному, орфоепічному, морфемному, лексичному, синтаксичному, морфологічному, пунктуаційному, орфографічному. Оскільки мова – це засіб спілкування, знакова система, яка використовується в мовленні, відповідно засвоєння знань, формування вмінь і навичок указаних рівнів сучасної української літературної мови з метою використання її в мовленні.

Мовленнєва компетенція – це діяльність, власне спілкування (комунікація), в процесі якого формуються практичні вміння. Важливим є дотримання комунікативних якостей мовлення: правильності (нормативності), точності, логічності, доречності, образності, чистоти, послідовності, багатства, адекватності, змістовності, а також знання мовних засобів і їх використання, в тому числі видів, типів, стилів мовлення. У процесі формування мовленнєвої компетенції, розвиваються мовленнєві якості і вміння, що є важливим показником рівня управлінської культури і педагогічної майстерності працівника. Отже, перш за все у педагогічних працівників ЗП(ПТ)О має бути розвинена мовленнєва культура, яка передуює формування комунікативної компетентності під впливом психофізіологічних, соціокультурних і педагогічних факторів.

Соціокультурна (соціолінгвістична) компетенція – це сукупність знань про культуру, звичаї, правила, норми, установки, стереотипи, історичні реалії, традиції, мовних засобів, специфікою мовленнєвої поведінки, а також знання про сукупність невербальних засобів з метою досягнення порозуміння з

представниками певної культури. Так, оволодіти соціокультурною компетенцією означає розуміти соціальні і культурні особливості контексті країни у процесі спілкування. Окрім того до вказаної компетенції вчені відносять: краєзнавчу та лінгвокраєзнавчу, що краще дозволяє розкрити і зрозуміти її зміст.

Отже, розвинулись комунікативної компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О визначається як рівень сформованості мовної, мовленнєвої, соціолінгвістичної компетенцій, а також здатності до самоосвіти педагогічних працівників в умовах воєнного стану

Стрижнем комунікативних умінь, що об'єднує всі складові комунікативної компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О, є комунікативна культура та вміння знаходити оптимальні форми спілкування з партнерами, колегами для ефективної реалізації свого професійного потенціалу. Недарма професію педагогічних працівників можна назвати «комунікативною» професією, оскільки спілкування тісно вплетена в контекст практичної діяльності.

Сутність розвитку комунікативної компетентності педагогічних працівників в умовах воєнного стану полягає в розумінні і утвердженні цінності людського життя, навчання, управлінської та педагогічної діяльності і освіти в цілому. Важливою цінністю є ідея гармонійного розвитку особистості, пов'язана з ідеєю ідеального суспільства, яке здатне реально забезпечити кожній людині умови для максимальної реалізації закладених у ній можливостей.

Список використаних джерел

1. Зубков М., Мюллер В. *Сучасний англо-український та українсько-англійський словник*. Харків: ШКОЛА, 2008. 121 с.
2. Пищик О. В. Розвиток критичного мислення майбутнього педагога в умовах модернізації освіти. *Київський науково-педагогічний вісник: наук. журн.* Київ, 2020. Вип. 21. С. 101-107.

3. *Професійна освіта: Словник: Навч. посіб./* Уклад. С.У Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г.Ничкало. Київ: Вища шк., 2000. 380 с.

4. Татур Ю. Г. Компетентність у структурі моделі якості підготовки фахівця. *Вища освіта сьогодні*, 2004, № 3. С. 20 -26

НЕПЕРЕРВНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Сагач О. М., доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки,
колекційної освіти та менеджменту Чернігівського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського

У галузі освіти ідеєю неперервної освіти керуються ЮНЕСКО, ОЕСР, Рада ЄС. У сфері освітньої політики Європейського Союзу на сьогодні відбувається розроблення стратегічних пріоритетів. Концепція неперервної освіти лежить в основі державної освітньої політики багатьох країн, зокрема США, Великобританії, Швеції, Польщі та інших [7]. У 1988 р., відповідно до документів Європейського інформаційного центру підвищення кваліфікації вчителів, було визначено риси, якими має володіти педагог, а саме: широкий світогляд і високі моральні якості, високий рівень спеціальних знань і педагогічної майстерності, внутрішня потреба в самовдосконаленні, яка трансформується в прагнення до неперервної освіти [3].

В провідних країнах світу неперервний професійний розвиток учителів є багаторівневим. Так, на рівні державних інституцій він здійснюється у Великій Британії та США, а саме: на рівні ресурсних центрів (США), центрів професійного розвитку (США, Велика Британія), міністерств та департаментів освіти. На рівні місцевих органів управління освітою – у США, Англії, Уельсі, Північній Ірландії, а саме: шкільних рад (США), місцевих органів управління освітою (Англія, Уельс), рад з освіти та бібліотечної справи (Північна Ірландія), локальних інститутів освіти. Окрім того, на рівні груп

педагогів (педагогічних спілок, асоціацій учителів, шкільних колективів), на університетському рівні (університетів, педагогічних коледжів), приватних інституцій і культурно-просвітницьких установ (театрів, музеїв, галерей, фундацій) та на рівні загальноосвітніх шкіл [2]. За даними Європейської інформаційної мережі Eurydice, професійний розвиток учителів у більшості країн здійснюється на базі центрів, педагогічних закладів, ЗВО, закладів для освіти дорослих і професійних об'єднань учителів.

У системі неперервної педагогічної освіти Великої Британії професійний розвиток учителів шкіл є сукупністю різноманітних видів діяльності, спрямованих на збільшення обсягу знань, удосконалення вмінь і навичок, самоаналіз і самооцінювання власної професійної діяльності й підходів, що використовуються в навчанні учнів [5, с. 9–18]. Неперервний професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл тут спрямований на підвищення якості й підтримку освіти, упровадження інновацій.

Метою неперервної педагогічної освіти в Польщі є реалізація компенсаційної, реноваційної та реконструкційної функцій. Компенсаційна функція полягає в здобутті додаткової освіти, реноваційна – у відновленні кваліфікації, реконструкційна – у пробудженні творчої активності. Отже, система неперервної освіти тут забезпечує потреби вчителів у якісному здобутті нових або підвищенні вже сформованих компетентностей, кваліфікацій, професійного рівня, розвитку творчого потенціалу [4].

Популяризація неперервного навчання є однією з характерних рис скандинавської освіти. Як і в більшості країн Європи, постійний професійний розвиток учителя тут є одним із важливих критеріїв його професійної діяльності. Важливою вимогою до вчителя є здатність до інноваційної діяльності, нестандартне мислення, прагнення до постійного особистісного та професійного розвитку. Постійне професійне вдосконалення педагога також є умовою для вдосконалення діяльності освітніх організацій [1].

Організація післядипломної підготовки вчителів у Великій Британії децентралізована. Професійний розвиток учителів організовується на базі

інститутів педагогіки при ЗВО, незалежних консультаційних груп, Департаментів освіти й науки, учительських центрів, а також місцевими органами освіти та школами [6]. Щодо форм професійного розвитку поза межами школи, то тут найбільш поширеними є участь у конференціях, відвідування інших шкіл, тренінги, онлайн-заняття в педагогічній інтернет-мережі, співробітництво зі спеціалістами асоціацій у різних галузях науки. Крім того, поза межами школи британські вчителі відвідують курси некомерційні та комерційні, навчаються в університетах з метою здобуття наступного освітньо-кваліфікаційного рівня, беруть участь у дослідженнях [5, С. 25–31].

Неперервний професійний розвиток учителів у Польщі організовується на базі вищих шкіл, центрів неперервного навчання, центрів практичного навчання та центрів перепідготовки та професійного вдосконалення. Також базою для здійснення післядипломного навчання в Республіці Польща є Науково-дослідний інститут Польської академії наук, ЗВО, науково-дослідні інститути. Загалом післядипломне навчання, професійні кваліфікаційні курси, семінари є інституціональними формами неперервної освіти, які надають вчителю можливість для його неперервного професійного зростання. Неперервне навчання може відбуватись із використанням дистанційних методів та прийомів, здійснюватись як заочно, так і стаціонарно [8, С. 25–31].

Порівняно з іншими країнами Європи, у скандинавських країнах, кількість осіб, що навчаються впродовж життя найвища. Отже, створюється таке суспільство, яке постійно навчається. Як і в більшості країн Європи, постійний професійний розвиток учителя тут є одним із важливих критеріїв його професійної діяльності. До прикладу, професійний розвиток учителів у Фінляндії здійснюється шляхом проходження різноманітних університетських курсів та через навчання, що організовується на робочому місці. Щорічно працедавці організовують для фінських учителів навчання на робочому місці. Така форма професійного розвитку є частиною трудового договору та вважається привілеєм, а отже, педагоги беруть у ній активну участь [9, с. 21–24]. У Фінляндії вчителі постійно підвищують свій професійний рівень. Їхній

професійний розвиток має різні форми, до яких належать курси підвищення кваліфікації, семінари та конференції.

Найбільш поширеними формами неперервної освіти вчителів у Великій Британії є методичні семінари, «круглі столи», дні професійного розвитку, керівництво дослідницькою роботою вчителя або групи вчителів, індивідуальна підготовка вчителів у межах школи, аналіз і колегіальне планування, спостереження, самоаналіз педагогічної діяльності, робота в бібліотеках [6].

Неперервна педагогічна освіта в Польщі вирізняється різноманітністю форм як легкодоступних і безкоштовних, так і тих, які вимагають часових та фінансових витрат. Серед перших: участь у відкритих заняттях, перегляд публікацій на інтернет-форумі, обмін досвідом та інформацією з іншими вчителями, участь у педагогічних радах. У позашкільних формах неперервна освіта здійснюється як державними, так і недержавними установами. Шкільні форми складаються зі шкіл для дорослих різних типів та рівнів, серед яких є і вищі. До позашкільних форм навчання належать: післядипломна освіта; професійні кваліфікаційні курси; курси загальних компетенцій, курси з професійної майстерності; різноманітні курси, які дають змогу поповнювати професійні знання, навички, кваліфікації. До позашкільних форм також належать професійне стажування, виробнича практика, керована самоосвіта [25]. Важливою формою неперервного професійного розвитку педагогічних працівників у Польщі є самоосвіта. Це процес постійного навчання, результатом якого є підвищення інтелектуального рівня особистості, її розвитку загалом, відповідно до її індивідуальних, соціальних і професійних потреб [10].

Список використаних джерел

1. [Андрійчук Н.](#) Загальна характеристика системи освіти скандинавських країн: порівняльний аспект. *Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки.* 2016. Вип. 17. С. 12–18. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2016_17_4
2. [Вознюк О. В.](#) Професійний розвиток педагога у Польщі та провідних

- країнах світу. [Українська полоністика](#). 2012. Вип. 9. С. 138–146. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Up_2012_9_2
3. Кузнецова О. Динаміка змін в організації педагогічної освіти у Великій Британії. *Наукові записки*. Вип. 131. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. С. 14–18.
 4. Куля Е., Пэнковска М. Роль последипломного образования в реализации непрерывного образования в Польше. *Образование через всю жизнь : непрерывное образование в интересах устойчивого развития*. 2014. №1. Т. 12. С. 32–36.
 5. Муқан Н. В. Неперервна педагогічна освіта вчителів загальноосвітніх шкіл: професійне становлення та розвиток (на матеріалах Великої Британії, Канади, США): монографія. Львів : Вид. Львівської політехніки, 2010. 284 с.
 6. Муқан Н. В., Гаврилюк М. В. Розвиток професійних якостей вчителів-початківців у системі неперервної педагогічної освіти великої Британії. *Вісник НТУУ«КПІ»*. Філософія. Психологія. Педагогіка : зб. наук. праць. 2009. № 3(27). Ч.2. С. 138–141.
 7. Сагач О. М. Неперервна професійна освіта вчителів: досвід провідних країн світового співтовариства. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка*. Серія: Педагогічні науки. 2017. № 149. С. 215–219.
 8. Сагач О. М. Теоретичні і методичні засади професійного зростання вчителів у системі неперервної педагогічної освіти: дис. ...доктора пед.наук. Чернігів. 2021. 632 с.
 9. Салберг П. Фінські уроки 2.0. Чого може навчитися світ з освітніх змін у Фінляндії / пер. з англ. А. Р. Шиян. Харків : Ранок, 2017. 240 с.
 10. Шанскова Т. І. [Сучасні тенденції підготовки та перепідготовки фахівців гуманітарного профілю у Польщі та країнах Європейського Союзу](#). *Українська полоністика*, 2013. № 10. С. 159–169. Retrieved from: http://eprints.zu.edu.ua/11033/1/полонистика_Шанс.pdf.

НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Самойленко О.М., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, м. Біла Церква, Україна

В змісті андрагогічних підходів до навчання дорослих закладено найзагальніші засади, умови і методи наукового пошуку, що використовуються в емпіричних дослідженнях в межах кожної конкретної андрагогіки.

Ця наука спрямовується на з'ясування тих суперечностей у загальних андрагогічних положеннях, що віддзеркалюють діалектику процесів виховання і навчання, самонавчання, самовдосконалення дорослих, а також вимагає розуміння такого підходу, котрий би підтверджував закономірність цих процесів. У зв'язку з цим конкретні субдисципліни андрагогіки розвиваються нерівномірно, що і зумовлюється сукупністю різних чинників. Побудова загальної теорії виховання і навчання дорослих, їхнього самонавчання і самовиховання – це дуже складне завдання. Його розв'язання об'єктивно потребує поєднання наукових положень з гіпотезами, вірогідність яких можуть підтвердити подальші дослідження [1, с. 261].

В умовах глобальних процесів цифрової трансформації усіх сфер суспільного життя посилюється необхідність взаємодії викладача зі здобувачами освіти в освітньому середовищі закладу освіти як у традиційному форматі, так і з використанням цифрових технологій.

Тому сьогоднішнє заняття без цифрових технологій – це неправильно, хоча б тому, що здобувачі освіти усіх рівнів ними володіють, і звикли до сучасного способу подання інформації.

Ми живемо в епоху швидких цифрових змін, тож і ми, викладачі, крокуємо в ногу з часом, тому особливе значення приділяємо використанню сучасних цифрових технологій і засобів для організації процесу навчання.

Одним із головних інструментів успіху викладача є наскрізне застосування цифрових технологій в освітньому процесі. Я намагаюсь створювати та використовувати мультимедійний та інтерактивний контент, щоб зацікавити цифрову аудиторію на платформі ПРОФОСВІТА <https://profosvita.org/>. Тому зараз все більшого значення набуває використання хмарних та цифрових технологій у професійній діяльності педагогічного працівника, адже має ряд переваг перед традиційними формами роботи та засобами навчання. Насамперед – це доступність та безкоштовність, відсутність витрат на програмне забезпечення, технічну підтримку роботи програмного засобу, інтерактивність, групова спільна робота, можливість використання мобільних пристроїв, співпраця та взаємодія усіх учасників освітнього процесу, можливість доступу до навчальних матеріалів з будь-якого пристрою (планшет, смартфон) при наявності мережі Інтернет.

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної освіти є важливою складовою неперервної освіти та має на меті розвиток професійної компетентності педагогічного працівника з принципово новим типом мислення, мотивованого до здійснення інноваційної педагогічної діяльності.

Формування та розвиток загальних компетентностей з інформаційних систем та технологій, що сприяють соціальній стійкості й мобільності педагогічного працівника на ринку праці; навички розробки, впровадження й дослідження інформаційних систем та технологій на основі цифрової освітньої платформи <https://profosvita.org/course/view.php?id=707> [2].

Цифрові інструменти, що дозволяють створити викладачу в електронному освітньому середовищі (е-середовищі) умови для активної освітньої траєкторії учнів, можна класифікувати за такими напрямками:

- інструменти для постановки навчальної проблеми, узагальнення вивченого матеріалу, підведення підсумків (Google Диск, Google Сайт);
- інструменти для перевірки і закріплення знань, формування критичного мислення (Learningapps, Wordwall);

– інструменти для організації групової роботи, рефлексії (MindMeister, Mentimeter, Bubbl.us);

– інструменти для організації самостійної роботи (Glogster, ThingLink, Google Диск).

За допомогою сервісів Google маю можливість організувати колективну роботу.

Документи розміщені в мережі Інтернет, може редагувати група слухачів за допомогою смартфона та комп'ютерів.

Google Диск – це онлайн середовище, де систематизуються, зберігаються, змінюються, видаляються та додаються файли (малюнки, записи, відео, документи, таблиці тощо). Файли доступні з будь-якого пристрою на якому є підключення до мережі Інтернет, а внесені зміни зберігаються автоматично. Зазначимо, що цей інструмент може бути використаний у навчальному процесі викладачем будь-якої дисципліни (на лекційних, лабораторних, практичних заняттях). Можливість працювати через коментарі, дозволяє синхронно чи асинхронно опрацьовувати завдання учнів з викладачем, приймати або відхиляти запропоноване рішення тощо. Це змушує слухачів більш свідомо вивчати навчальний матеріал.

Презентації Google – це сервіс для створення презентацій, на основі яких можна провести інтерактивне заняття або ж просто опитування. Я розробляю презентацію на певну тему і надаю доступ слухачам, а слухачі працюють з нею безпосередньо на занятті зі смартфонів, планшетів чи комп'ютерів. Презентація Google також дає можливість працювати, навіть якщо в слухачів відсутнє підключення до Інтернету, просто активуючи редагування офлайн.

ThingLink – це сервіс дозволяє зібрати до купи кілька посилань, таблиць і картинок, надавши їм вигляд цілісного матеріалу. Найчастіше на сервісі створюють інтерактивні плакати. Втім, інтерактивним можна зробити будь-який матеріал: підручник, навчальні відео, діаграми, фото та екскурсії.

Mentimeter це сервіс для простого опитування під час рефлексії, який дає змогу проаналізувати настрій учнів після проведеного уроку або наприклад: «Чи зрозуміли ви нову тему?».

Bubbl.us створюю барвисті та привабливі карти розуму – графічні зображення понять та ідей та взаємозв'язок між ними. Це чудовий сервіс для планування проєктів, співпраці з іншими для мозкового штурму з вашою командою. За допомогою сервіса здобувачі освіти можуть краще розуміти та обробляти концепції, а також генерувати нові ідеї.

Віртуальну дошку Jamboard легко використовую для спільного та активного залучення слухачів до навчання у групах, де слухачі роблять записи на дошці одночасно або по черзі. Віртуальну дошку використовую для розміщення інформації за темами, для проведення мозкового штурму, узагальнення та систематизації знань слухачів.

Використання можливостей цифрових технологій викладачем в освітньому процесі для навчальних завдань забезпечують включення здобувачів освіти в процеси інформаційного обміну, зберігаючи індивідуальний підхід до кожного, врахування потреб здобувача освіти, створення умов для самореалізації, співпраці, рефлексії тощо. Здобувачам освіти оцінка надає інформацію про те, наскільки добре опрацьовано навчальний матеріал і які аспекти потребують вдосконалення.

Добір цифрових технологій для створення навчальних завдань залежить від освітніх цілей. Процес навчальної взаємодії з використанням цифрових технологій стає більш гнучким, доступним і персоналізованим, що відповідає викликам сучасного суспільства – освіта для самореалізації в житті та власної кар'єри. Активне їх впровадження в освіту є важливим чинником модернізації системи освіти і відповідає вимогам реформування самої системи освіти.

Список використаних джерел

1. Ничкало Н.Г. Освіта дорослих в умовах трансформаційних процесів (передмова). Освіта дорослих – регіональний розвиток: досвід, виклики,

діяльності в інноваційному освітньому середовищі, яка має низку певних особливостей, що зачвідчує *актуальність* даної проблеми.

В освітньому процесі сучасного закладу вищої освіти першочерговим завданням виступає професійна підготовка студентів-філологів, що включає запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у галузі навчання та викладання: здатність приймати науково обґрунтовані рішення, організацію нових форм засвоєння нової сучасної інформації. Освітня політика у галузі вивчення іноземних мов спрямована на розвиток тих умінь і навичок, які дозволяють бути мобільними, компетентними, обізнаними, тому велика увага приділяється різним формам тестового контролю, використанню мультимедійних засобів у процесі викладання іноземних мов, on-line лекціях, віртуальним школам, спрямованим на подолання часових і просторових факторів освітнього процесу. Завдання закладів вищої освіти – розробити навчально-методичне й програмно-апаратне забезпечення дистанційного навчання, розвинути мережу віртуальних наукових та освітніх лабораторій, інформаційних ресурсів навчально-наукового характеру, електронних бібліотек (інформаційних кейсів із вивчених дисциплін), репозитаріїв тощо (Козак, 2012; 37). Створюються нові центри освітніх технологій, науково-освітні мережі зі значним інтелектуальним змістом: бази даних та інформація з різних напрямків науки й освіти, електронною бібліотекою, системою пошуку інформації, забезпечення віддаленого користування потужними електронними освітніми ресурсами (Zoom, Teams, Google classes), роботою в режимі віртуальних наукових і освітніх лабораторій, здійснення мультисервісної обробки інформації.

Численні розвідки щодо вдосконалення системи стратегічного управління вищою освітою шляхом сучасних інформаційних технологій, управління інноваційним потенціалом представлений у вітчизняній і зарубіжній педагогічній думці, зокрема у працях: Л. Гайдук, В. Грига, О. Косенко, І. Єгоров, Л. Гриценко, О. Пархоменко, Г. Андрощук, О. Герасименко, В. Щекунов); забезпечення інформатизації вищої освіти (Л. Зайнутдінова, І. Захарова, Є. Полат, І. Роберт, А. Смирнов, В. Солдаткін); узагальнення різних підходів

науковців до визначення сутності поняття «інформаційно-освітнє середовище вишу» (Б. Ахметов, О. Гончарова, Н. Зарічанська, А. Калюжний, А. Камінська, О. Косолапов, В. Крюков, О. Торіна, О. Шапран); організаційних аспектів упровадження в освітній процес нових інформаційних технологій (С. Бондарев, В. Биков, Т. Габай, Н. Гунько, М. Жалдак, Л. Козак, П. Корчемний, Ю. Машбіц, О. Співаковський, В. Хомич).

Метою дослідження є визначити роль інноваційного освітнього середовища як важливого компонента у професійній діяльності фахівців філологічних спеціальностей, визначити види інформаційної компетенції, якими мають оволодіти філологи для ефективного здійснення професійних обов'язків у майбутньому.

Якісна сучасна мовна підготовка філологів передбачає створення та інтеграцію професійно орієнтованого навчання іноземних мов, проектної методики навчання, використання Інтернет-ресурсів, освітніх мовленнєвих веб-сайтів. У процесі навчання іноземних мов виникає потреба в вдосконаленні різних засобів і методів інноваційного навчання: мультимедійне забезпечення, електронні енциклопедії, використання різних видів тестів, створення і підтримка навчальних сайтів, презентації граматичного матеріалу – все це робить привабливішим і цікавим навчальний матеріал, який дає свою результативність і доцільність використання у ЗВО. Оволодіння студентами інноваційною нетрадиційною і складною технологією вимагає конкретного перегляду системи професійної підготовки вчителів філологічних спеціальностей у закладах вищої освіти.

Сьогодні підготовка сучасного вчителя у вищій школі спрямована не лише на оволодіння ними знань, умінь і навичок, але й на адаптацію до умов майбутньої професійної діяльності у соціумі. Орієнтація системи вищої освіти на формування професійної компетентності майбутніх фахівців філологічних спеціальностей вимагає створення освітнього середовища, що спонукає до реалізації стратегічних цілей і завдань розвитку.

Під освітнім середовищем розуміють природне і штучно створене соціокультурне оточення людини, яке включає зміст і різні засоби освіти, що забезпечують продуктивну діяльність студентів і спрямовують процес розвитку особистості за допомогою створення сприятливих для цього умов (Шапран, 2020: 261).

Особливо значущу роль у підготовці студентів під час вивчення іноземних мов відіграють: упровадження в лекційні курси методології та методики науково-дослідного пошуку; застосування науково-дослідних занять; орієнтація різних видів практики (освітньої, виробничої, асистентської) на інноваційну діяльність майбутніх філологів; спрямування роботи студентських наукових гуртків та інших форми досліджень на пошук і творче засвоєння інноваційних ідей вітчизняної та світової науки і практики; використання підсумкових щорічних науково-практичних університетських, міжнародних конференцій та інших форумів для системного аналізу та оцінювання проведеної роботи за певний період, враховуючи їх інноваційний характер, що дозволяє всім учасникам обмінюватися набутими дидактичними знаннями.

Більшість ЗВО внаслідок глобальної пандемії COVID-19, тимчасово припинили аудиторне навчання в рамках пакету заходів, спрямованих на боротьбу зі швидким поширенням коронавірусу. Зміна формату навчання в закладах вищої освіти стала найбільш непередбачуваною подією в освіті. Тому заклади вищої освіти змушені були шукати альтернативні дистанційні інноваційні засоби та методи навчання під час різних локдаунів, які б доцільно та ефективно замінили очний процес навчання. За умов викликів сьогодення, серед пріоритетних напрямів університету Григорія Сковороди у Переяславі слугувала низка інноваційних засобів і методів освітнього процесу:

- автоматизація управління навчальним процесом у ЗВО за допомогою спеціальних інформаційно-комунікаційних технологій;
- створення інноваційного освітнього середовища.

Інформаційна структура університету Григорія Сковороди у Переяславі базується на локальних комп'ютерних та телекомунікаційних мережах,

навчальній телевізійній студії «Універс-TV», бібліотечно-інформаційному центрі, центрі тестових технологій, бібліотечно-інформаційному центрі, Інтернет-сайти тощо. Завдяки інформаційним технологіям університет створив комп'ютерне навчальне середовище на базі «Moodle». Інноваційне освітнє середовище Moodle пропонує широкий спектр можливостей для повноцінної підтримки процесу навчання, різноманітні способи подання навчального матеріалу, перевірки знань і контролю успішності фахівців філологічних спеціальностей. Користувачі системи Moodle мають доступ до електронних ресурсів: робочих навчальних програм, текстів лекцій, методичних вказівок для виконання семінарських, практичних та лабораторних робіт, посібників, рекомендованої літератури, запитань до тестового контролю, перелік тем рефератів, самостійної роботи над темами.

Для роботи з будь-яким ресурсом, кожному студенту достатньо зайти в систему Moodle під своїм логіном і паролем, знайти відповідний навчальний курс, відкрити (завантажити) необхідний ресурс. Зареєстрованими користувачами системи можуть бути лише студенти університету Григорія Сковороди у Переяславі. Під час реєстрації користувачів проводиться ідентифікація студента за допомогою бази даних електронної інформаційної системи університету. Організація самостійної роботи студентів також здійснюється через Moodle. Система навчально-методичних засобів, методичні матеріали, рекомендована література, завдання та вказівки викладачів для виконання студентами самостійної роботи, розміщені в системі Moodle і є доступними для завантаження та ознайомлення. У закладі вищої освіти здійснено перехід на електронну тестову форму моніторингу якості навчального процесу, що дозволяє системно та постійно контролювати навчальну діяльність кожного студента, суб'єктивно оцінювати їх знання.

Широкого поширення набув новий напрям у сфері дистанційного навчання – Інтернет-платформи, «хмарні технології», які допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід до навчання, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням можливостей

майбутнього фахівця філологічних спеціальностей, їх рівня володіння мовою, можливостей та уподобань, спонукають до пошуку нових форм освітньої діяльності. Інтернет-ресурси містять велику кількість фактичних і ілюстративних матеріалів, які зазвичай подаються у більш цікавій формі, ніж на паперових носіях, що дозволяють збільшити кількість практичних та творчих робіт пошукового характеру (Шемуда, 2018: 185).

Одним із найбільш поширених засобів інформаційних технологій у підготовці майбутніх фахівців філологічних спеціальностей є електронні підручники. Вони є не лише засобом навчання, а й засобом контролю. Використання різноманітних відеоматеріалів, фільмів, мультимедійних програм, електронних словників, мультимедійних довідників та енциклопедій допомагають створити належні умови у професійній діяльності вчителя філологічних спеціальностей.

Ефективною сучасною технологією навчання під час професійної підготовки майбутніх фахівців філологічних спеціальностей є «Case-Study». Цей метод базується на описі будь-якої проблеми чи ситуації, пов'язаної з майбутньою філологічною професією. Суть креативної технології полягає в творчому підході до вирішення проблеми педагогічного процесу, під час якого інтереси та цінності особистості є домінуючою складовою організації та змістом освітньої діяльності. Основним елементом навчального процесу стають не знання, а інформація (Гулько, 2014: 43).

Таким чином, упровадження всього комплексу інноваційних методів і форм у навчальний процес ЗВО з урахуванням їх доцільного поєднання є соціально значущим аспектом у формуванні творчої особистості майбутнього вчителя філолога; забезпечує доступність навчання в зручний час і в зручному місці; збільшує мотивацію, автономність, безперервність вивчення іноземної мови; дозволяє використання командної та групової роботи; забезпечує сприятливе середовище для вивчення іноземної мови. Якість використання інноваційного освітнього середовища зумовлюється виробленою

інформаційною компетенцією фахівців філологічних спеціальностей, що є важливою складовою їх професійної діяльності.

Перспективою подальших досліджень є розроблення різних видів завдань, тестів, спрямованих на професійну підготовку майбутніх фахівців філологічних спеціальностей із використанням інноваційних змішаних технологій навчання, які б повноцінно задовольнили освітні проблеми здобувачів вищої школи в Україні.

Список використаних джерел:

1. Дубасенюк О. А. Упровадження освітніх інновацій в системі вищої освіти. *Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи* : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2011. 444 с.
2. Гунько Н.А. Сучасне інформаційно-освітнє середовище як фактор удосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутнього викладача. *Наукові записки ТНПУ. Серія: Педагогіка*. 2014. № 3. С. 43-48.
3. Зарічанська Н.В. Використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі: методичні рекомендації. Вінниця. ВДПУ, 2012. 85 с.
4. Камінська А.В. Формування готовності майбутніх викладачів до інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN13/11kavvnz.pdf>.
5. Козак Л.В. Інноваційне навчання як основа розвитку інноваційної особистості майбутнього викладача. *Розвиток особистості умовах трансформаційного суспільства*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конфер. (13 грудня 2012 р.). / заг. ред. В.О. Огнев'юка. Київ: Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2012. С. 36-42.
6. Крамаренко С.Г. Вплив інформаційних технологій на розвиток творчих здібностей інноваційної особистості. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2012. №4. С. 17-18.
7. Шапран О.І. Освітнє середовище вищої педагогічної освіти в контексті сучасних ідей енвайронменталізма. *Сучасна українська освіта: стратегії та*

технології навчання молоді і дорослих: зб.наук.пр. VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Переяслав. 2020. С. 259-264.

8. Tanana S.M. Using of innovation components technologies of teaching/training of foreign languages in higher education. *Фаховий науковометричний збірник «Записки з українського мовознавства»*. Одеса. 2021. С. 344-352

ТВОРЧИСТЬ ЯК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА АКТИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ УЧАСНИКІВ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

*Торба Н.Г., доцентка кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО»
НАПН України, кандидат психологічних наук, доцент*

Творча діяльність – одне з найбільш цікавих і складних психічних явищ. Це діяльність, результатом якої є створення нових духовних і матеріальних цінностей, найвищий рівень пізнання. Матеріальні цінності – це предмети, речі, які ми можемо побачити і доторкнутися до них. Духовні цінності – це картини, музичні твори, скульптура, графіка – усе те, що викликає у нас естетичну насолоду, надихає на нові звершення.

В останні десятиліття ХХ та вже на початку ХХІ століття психологічна наука цілеспрямовано намагається не лише дослідити загальні особливості творчої діяльності, але й розробити спеціальні засоби, прийоми, методи та технології стимулювання творчого пошуку, розвитку творчих здібностей, формування творчих стратегій розв’язання різноманітних проблем.

Творчість – складна діяльність, яка пов’язана з непростими змінами у соціальних і пізнавальних процесах, у ціннісно-мотиваційній сфері, в індивідуальному стилі діяльності тощо. Невідповідність складності досліджуваної проблеми і методів її дослідження є причиною перманентної кризи психології творчості. Якщо узагальнювати, то всі зрушення у вивченні творчості були пов’язані з виробленням нових теоретичних концепцій і

відповідних їм методів психологічного дослідження, а всі невдачі пов'язані з еkleктикою і в теоретичних підходах, і у виборі методів дослідження [4; 6; 5; 10].

У роботах В.О. Моляко, В.М. Дружиніна, М.М. Подд'якова творчість розглядається як процес створення нового продукту або винайдення раніше невідомого, але необхідного суб'єкту, нового способу виконання певної діяльності [5].

Таке розуміння творчості зумовлює необхідність пошуку механізмів розвитку творчої діяльності саме в дитячому віці. Одним із таких пояснювальних механізмів, очевидно, є інвенції. Поняття інвенції (лат. – вигадка), вперше використане у психології Ж. Піаже для аналізу процесів розвитку мислення дитини, знайшло відображення в інвенційно-стратегіальній моделі розвитку творчо обдарованої особистості О.Л. Музики як природній шлях розвитку творчості. Інвенції розглядаються як спонтанні відхилення в ході діяльності, що виникають у процесі наслідування. [3]

Для кожного вікового періоду існує певне місце в системі суспільних стосунків, яке визначається системою соціальних очікувань та норм поведінки, що включають у себе способи та норми оволодіння «суспільними» діяльностями. Л.С. Виготський писав: «Соціальна ситуація розвитку є вихідним моментом для всіх динамічних змін, що відбуваються в розвитку протягом певного періоду. Вона визначає цілком і повністю ті форми і той шлях, йдучи по якому дитина набуває нових і нових властивостей особистості, черпаючи їх із соціальної дійсності, як із основного джерела розвитку, той шлях, на якому соціальне стає індивідуальним» [2, т.4, с. 258-259].

Творчість – складний психологічний процес. У центрі його – уява, навколо неї задіяні інші психічні процеси: увага, пам'ять, мислення, які виявляються в тих знаннях, що є в людини. Уява доповнюється здібностями і вміннями, мотивами цілеспрямованої діяльності. Творчий процес може відбуватися лише за умови відповідного емоційного тла. Творчість не є суцільним і безперервним процесом. У ній чергуються підйоми, застої і спади. Але в ній виявляється і стан

найвищого підйому, під час якого пізнавальна і емоційна сфери об'єднуються в єдиному пориві і спрямовуються на розв'язання творчих задач, стан, за якого досягається найвищий результат - *натхнення*.

Творчість – це сукупність психічної активності, де уява виконує головну роль. Творчість може призвести до великих відкриттів, винаходів. Ті продукти діяльності, які вона створює, відзначаються новизною, оригінальністю та унікальністю. Справжня творчість окрилює людину, створює віру у свої можливості, приносить радість і задоволення. Утім, у продуктах діяльності виражається й особистість творця.

Останнім часом зростає інтерес до процесу творчості. Якщо в деяких психічних процесах людині допомагають складні механізми (комп'ютери, сканери тощо), то творчість не може бути формалізована і укладена в певну програму дій, не може бути механічною. Але від творчості залежить науково-технічний прогрес і створення нового. У сучасних освітніх закладах за новою 12-бальною системою оцінювання найвищі бали отримують тоді, коли виявляють творчість.

Регулятивні механізми поведінки живих істот можна розділити на адаптивні й творчі. Адаптація полягає в такому пристосуванні до середовища, коли організм змінюється, а середовище залишається незмінним. Творчість передбачає активну зміну середовища перебування людини. Все життя складається із процесів адаптації й творчості, які взаємодіють між собою. Адаптація й творча діяльність поєднуються доцільністю.

Доцільність не можна визначити яким-небудь абсолютним чином, є її біологічне, фізіологічне, психологічне й ін. визначення. Доцільною дією можна вважати систему дій, які призводять до успішного досягнення мети. Зміст доцільності передбачає творчі акти. Доцільність визначається мірою відповідності між перетвореннями в організмі й у навколишньому середовищі. Вона виникає там, де фактори випадковості відсуваються на другий план факторами активного «програмування», діяльність організму виступає як дія, спрямована на реалізацію програми. Ціль людини народжується об'єктивним

світом, ставлення людини до природи має активний творчий характер. Творчість визначається здебільшого за продуктом (створенням нового).

Проте феноменологія творчості досить неоднозначна: адже творчість – не лише створення суспільно значущого продукту, творчістю можна назвати всі ті "відкриття", які людина робить особисто для себе.

Творчість – суто людська діяльність. Творчими є майже всі психічні процеси, за винятком, може, автоматизованих дій, адже створення образу сприймання або збереження в пам'яті, не говорячи вже про мислення, – це складна діяльність, у результаті якої відкидається незначне, об'єднуються суттєві ознаки, запам'ятовується необхідне, вирішується нова задача. Ці процеси лежать в основі творчості.

Але виникає ряд нових проблем, а саме: природа творчої діяльності, її механізми, індивідуальні варіації творчого процесу, предметна спрямованість, можливість розвитку, залежність від інших структур психічної діяльності, таких як сенсорні процеси, мислення, взаємозв'язок з енергетично-мотиваційними системами тощо.

Творчість як особливий вид діяльності людини, стала предметом дослідження лише у ХХ столітті. Творча діяльність вважалась виключно пов'язаною з художньою, письменницькою, поетичною і т.д. спрямованістю. Творча діяльність суто суб'єктивна, свідчення митців досить індивідуальні. Лише з розвитком виробництва, техніки, а далі підприємництва стало очевидним, що творча діяльність значно ширше явище, отже вона вимагає, за словами Е. де-Бона (відомого англійського психолога, що займається творчістю), нового, нестандартного погляду на старе і відоме.

Скажімо, фінансовий зліт Рокфеллера почався з того, що він замінив дерев'яні діжки, в яких зберігалася нафта, на залізні баки, побудував перший нафтопровід, що значно здешевило перевезення нафти. Поява особистостей, що ламали правила, змінювали світ, таких як "поет науки" Нікола Тесла – автор численних новацій в електротехніці, Акіо Моріта – "суперторговець світу" (фірма "Зопі" та ін.), поява численних відкриттів, авторами яких є творчі люди.

Творчі особистості є носіями прогресу. У творчих людей наявні особливі здібності – творчі (креативні), це тісний зв'язок з емоційно-енергетичними (природно забезпеченими) особливостями індивіда, наявність особливого типу мислення – дивергентного (нелінійного), на відміну від логічного (конвергентного), високий рівень сенсорики, а також індивідуально-особистісні якості, такі як висока пізнавальна активність, наполегливість, дуже високий рівень працездатності.

Взагалі одним із основних шляхів розвитку особистісних цінностей є включення особистості у творчу діяльність. Усвідомлення повторюваних способів творчої діяльності, які формуються як стратегії досягнення успіху, на думку О.Л. Музики, закріплюються у свідомості суб'єкта як моральнісні та діяльнісні цінності [9; 10].

Список використаних джерел

1. Бундулс Я. “5 Индивидуальная психология” Альфреда Адлера // Вопр. психол. 1982. – №2. – С.133-139.
2. Выготский Л.С. 6Собрание сочинений в 6-ти т. М.: Педагогика, 1984.
3. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень 8 / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с.)
4. Кульчицкая Е.И.9 Одаренность как психологическая проблема // Практична психологія та соціальна робота. 2001. – № 7-8.
5. В. Моляко, О. 11 Музики. Житомир : Рута, 2006. — 319 с.
6. Моляко В.О.12 Психологія творчості – нова парадигма дослідження конструктивної діяльності людини // Практична психологія і соціальна робота. – 2004. – № 8. – С. 1-4.
7. Моляко В. О. 13 Психологічна теорія творчості // Наук. записки Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Вип. 22. Актуальні проблеми сучасної української психології. К., 2002. – С. 221-229.

8. Моляко В.А. 14 Проблемы психологии творчества и разработка подхода к изучению одаренности // Вопр. психол. – 1994. – №5. – С. 86-95.

9. Музика О.Л. 15 Інвенційно-стратегіальна модель розвитку творчо обдарованої особистості // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія №12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2006. – №12 (37). – С. 130-136.

10. Музика О.Л. 16 Ціннісна підтримка особистісного росту // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія №12. Психологія: Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. – №6 (30). – Ч. II. – С. 232-240.

11. Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітянських кадрів: здобутки, пошуки, перспективи : монографія / за ред. Н. В. Гузій ; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – 427 с.

12. Павлик Н. В. Форми і напрямки духовно-моральної самоактуалізації як чинники гармонізації характеру особистості в юнацькому віці // Практична психологія та соціальна робота – 2014. – № 6. – С. 1-4.

13. Роменець В.А. 22 Психологія творчості. К.: Либідь, 2004. – 288 с.

ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ В ДОРΟΣЛОМУ ВІЦІ, ЯК ПЕРСПЕКТИВА РОСТУ В ПРОФЕСІЙНОМУ ПЛАНІ

Філіпович А.Ю., *магістр з будівництва, викладач вищої категорії, методист Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Рівненській області, м.Рівне*

Анотація: у статті викладено матеріал, що дає змогу визначити чи потрібне навчання в дорослому віці для педагога на конкретному прикладі.

Основні аспекти впровадження освітнього процесу в навчальній роботі педагога. При використанні та вивченні даної тези ми маємо змогу отримати певну інформацію по конкретному прикладу певного викладача. Розвиток в

процесі вивчення певних аспектів має конкретну мету для розвитку особистості в колективі та показує певну категорію людей для яких розвиток є основним в процесі навчання та вдосконалення.

Ключові слова: студент, педагог, навчальний процес, виховання, аспект, аутогенне тренування, психологія, управління.

Навчання – це процес становлення людини в певному соціальному соціумі, що дає змогу використання здобутих знань у сфері виконання певних процесів.

Чому потрібно навчатися все життя? При викладанні своїх дисциплін в коледжі зловив себе на думці, що потрібно навчатися все своє життя. При народженні ми навчаємося ходити, говорити, в дитячому садочку вчимося читати, спілкуватися з однолітками, в школі отримуємо знання для певного росту, щоб зрозуміти чого в житті ми хочемо досягнути. В коледжі та ЗВО ми розуміємо і вчимося певної професії. На роботі ми вчимося теоретичні основи перевести в практичні. Ну і на пенсії ми вчимося – жити, так саме жити, це дає нам можливість усвідомити все наше життя.

А тому наразі я як методист в дорослому для себе віці навчаюся на другій вищій освіті «Управління навчальними закладами» для певного вдосконалення та розуміння куди рухатися далі.

Розгляньмо основні аспекти навчання в дорослому віці.

Психологічний мотив - управління.

Предметом науки управління є вивчення механізму використання економічних законів, його методів, форм, структур і т.ін.

Теорія управління являє собою найбільш загальні висновки, типові для даного класу проблем, її висновки ґрунтуються на систематизації та сумуванні знань і минулого досвіду. Як і будь-яка наука, теорія управління не може видавати готові рецепти на всі випадки управлінської практики. І тому, як би не була удосконалена наука управління, завжди є місце людині - керівнику.

Тільки він може поєднати її висновки, рекомендації із конкретною дійсністю, врахувати те нове, що раніше не мало місця на практиці, і,

спираючись на теорію, розрахунки, досвід, інтуїцію, прийняти єдине не правильне рішення.

Іншими словами, завжди у практиці управління є і буде місце умінню керувати, майстерності поєднання науки та практики.

У діяльності керівника органічно поєднані економіко-організаційний, виробничо-технічний, соціальний і психологічний аспекти. Якщо перші три висвітлені достатньо, то психологічний аспект ще мало вивчений, тоді як від знання якраз психологічних боків взаємодії та спілкування людей у трудових колективах, від уміння застосовувати ці знання в управлінській практиці дуже залежить ефективність управлінської праці.

Вивченням цих питань в останній час стала займатися нова комплексна психологічна дисципліна - **психологія управління**.

Основним **предметом** цієї науки є психологічні характеристики процесів керівництва різними видами трудової діяльності й міжособистого спілкування у колективах.

Основними напрямками дослідження психологічних аспектів управління є:

1. Психологічні аспекти роботи керівника по управлінню спільною діяльністю людей, а також психологічні особливості цієї діяльності і ін.

2. Соціально-психологічні особливості колективу як суб'єкту і об'єкту управління, зокрема закономірності формування сприятливого соціально-психологічного клімату і можливості використання психологічних факторів для вирішення управлінських завдань.

3. Психологічні риси особистості керівника, вимоги до керівника, що зумовлені змістом управлінської діяльності, взаємодія керівника з підлеглими та громадськими організаціями.

4. Мотивація праці колективу, ціннісні орієнтації працівників і вироблення тактики та стратегії керівництва спільною діяльністю.

5. Соціально-психологічні резерви колективу і методи їх використання для підвищення ефективності та якості праці. [1]

Аутогенне тренування – як розвиток особистості.

Чим вищий престиж посади керівника, тим значніші його успіхи, тим більшу увагу він зобов'язаний приділяти **самоконтролю і самокритиці**.

Зі службовим зростанням окремі керівники недостатньо уваги приділяють морально-психологічному **удосконаленню стилю своєї праці**: мало цікавляться тим, наскільки велика сила їх морального прикладу, чи загальнопризнана їх привабливість, яким сильним є ефект їх конкретних дій.

Це ж можна казати й про деяких керівників, у яких незаперечливий авторитет у колективі. Цей успіх інколи породжує самозаспокоєність, що, як правило, негативно впливає на стиль праці керівника, спричиняє збитки його авторитету.

Яскраво вираженою ознакою подібного стану керівника є втрата ним інтересу до безпосереднього спілкування з людьми, орієнтація на "особисто зручних" працівників.

Що можна здійснити з метою запобігання подібних прорахунків?

По-перше, постійно підвищувати свій ідейно-теоретичний рівень, проробляти відповідну літературу, узагальнювати досвід роботи інших керівників, а також невпинно удосконалювати форми та методи спілкування з людьми.

По-друге, систематично займатися аналізом свого ставлення до праці, становища у колективі, своїх управлінських дій.

У зв'язку з цим необхідно вивчити громадську думку відносно стилю своєї праці.

У психологічному плані керівнику корисно задавати собі наступні питання і самокритично на них відповідати:

- наскільки я теоретично і практично відповідаю своїй посаді?
- чи приділяв достатньо уваги організації своєї праці?
- чи вмію підтримувати дисципліну серед підпорядкованих?
- чи розумію людей, чи знаю їх життєві потреби й виробничі турботи та чи доброзичливий я до них?

- чи володію ентузіазмом і оптимізмом, чи здатен ними “заражати” підлеглих, створювати ділову обстановку у колективі?

- чи володію витримкою, спокоєм, чи справедливий, чи не придавлюю людей своїми думками?

- чи достатньо довіряюсь громадському активу, чи є у колективі підлеглі, які здатні замінити мене, а також здійснювати керівництво під час моєї відсутності?

- чи спрацьовуюсь я зі своїми колегами та іншими керівниками організації?

- чи приймав самостійні рішення, наскільки вони оптимальні, яка думка громадського активу, спеціалістів про ці рішення?

Після аналізу своїх відповідей і формулювання відповідних висновків керівник може виробляти конкретні вимоги до себе і вносити корективи у стиль своєї праці.

По-третє, удосконалювати свої психолого-педагогічні якості, усувати особисті недоліки. Наприклад, розвивати психологічну спостережливість, більш вправно опановувати педагогічним тактом, виробляти у себе життєвий оптимізм і вміння “заражати” цим оптимізмом своїх підпорядкованих.

По-четверте, повсякденно вправлятися в опанування технікою особистого “причаровування”, вміння ненав'язливо виявляти свої кращі ділові якості. Іншими словами, постійно удосконалювати “технологію” управлінського спілкування. Для цього можна використати відеомагнітофон, прослуховувати магнітофонні записи своїх виступів, проведення нарад. Якщо є можливість, - скористатися допомогою спеціалістів: психологів, викладачів майстерності ораторського мистецтва.

Висока відповідальність, яка покладена на керівника виробництва, зобов'язує його постійно підвищувати свій політичний і моральний рівень науково-професійну компетентність. І, звичайно, постійно вдосконалювати психолого-педагогічну майстерність управлінського спілкування. [1]

Висновок: Враховуючи моменти виконання наведених у тезі роздумів можна зробити певний висновок, що навчання певна складова для дорослої людини в аспекті його розвитку, як особистості та управлінця в цілому. Виконуючи усі рекомендації по вдосконаленню ми ростемо, як педагоги в освітньому середовищі.

Якщо ми будемо працювати та вдосконалюватися в будь-якому віці це дасть змогу виконати наші мрії в аспекті розвитку та не дасть нам зникнути як особистість в колективі, для студентів та учнів, і взагалі дасть змогу поставити собі певну ціль і йти до неї. Як це роблю я навчаючись та вдосконалюючись на всіх можливих етапах свого розвитку.

Список використаних джерел

1. Філіпович А.Ю. «Основи підприємницької та управлінської діяльності», навчальний посібник - Рівне: ВСП «Рівненський коледж НУБіП України», 2018.- 284 с.

РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Фурсова О.І., *майстер виробничого навчання з професії «Кухар; Кондитер» Державного навчального закладу «Білицький професійний ліцей».*

*Найдосвідченіший педагог ніколи
не повинен спинятися на досягнутому,
бо якщо нема руху вперед, то неминуче
починається відставання.*

Василь Сухомлинський

Згідно з річним планом роботи методичної комісії кулінарного профілю ДНЗ «Білицького професійного ліцею» та з метою з'ясування рівня готовності

майстрів виробничого навчання до інноваційної діяльності задля подальшого професійного розвитку в навчальному закладі відбулася методична секція на тему «Готовність викладачів та майстрів виробничого навчання до інноваційної діяльності».

Сучасні цивілізаційні тенденції розвитку висувають нові вимоги до людини, а це означає – й до освіти. Сьогодні профтехосвіті потрібні творчі професіонали, які вміють працювати з людьми, з колективом, глибоко розуміють і знають свою роль у суспільстві, вміють використовувати набуті знання, вміння та навички на практиці, тобто професійно компетентні.

Швидкий розвиток галузі харчування, поява інновацій в технології приготування їжі та новітнє устаткування підприємств харчування висувають нові вимоги до професійної компетентності кухарів, кондитерів, офіціантів, барменів.

Перевагами проведення уроків виробничого навчання під час дистанційного навчання є:

- навчання у відповідності до свого темпу, особистісних особливостей та освітніх потреб;

- здатність до навчання осіб, які проживають у віддалених важкодоступних регіонах;

- користування під час процесу навчання сучасними технологіями, тобто, опанування нових навичок, які згодом знадобляться під час роботи;

- навчання у найбільш приємній обстановці, що сприяє високій продуктивності.

Серед величезного різноманіття навчальних мультимедійних систем умовно можна виокремити засоби, які, на мій погляд, є найбільш ефективними на уроках:

- комп'ютерні тренажери;
- навчальні фільми;
- мультимедіа-презентації;
- відео-демонстрації

використання гугл форм

Одним із актуальних і поширених напрямів використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі є навчальні презентації. Це ефективний й функціональний наочний засіб, що є сукупністю різних засобів подання інформації (текст, зображення, звук, анімація тощо), який використовується під час проведення уроків, лекцій, семінарів, конференцій тощо. Їх використання забезпечує одночасний вплив на зір та слух учнів, що дає змогу досягти максимальної ефективності сприйняття навчального матеріалу.

Також на уроках виробничого навчання можливо використовувати навчальний ресурс WordWall.

Програма WordWall проста у використанні та допомагає створювати вправи, що оптимально підходять, як для інтерактивної дошки, так і для індивідуальної роботи на комп'ютерах, не вимагає спеціальних знань та умінь від викладача, дозволяє створювати інтерактивні вправи з використанням зображень та тестів.

Вбудований шукач зображень автоматично знаходить та пропонує зображення. Крім того, редактор, що працює он-лайн, дозволяє виконувати вправи дистанційно, та збирати статистику виконання завдань учнями.

Один з плюсів сервісу WordWall – це існування програми для створення та використання вправ оф-лайн. На будь-якому комп'ютері без виходу в інтернет можна встановити програмне забезпечення і на електронному носії надати вправи. Програма має зрозумілий інтерфейс користувача на багатьох мовах. Для будь-кого етап уроку можна знайти відповідний шаблон.

Наприклад, при вивчанні теми «Страви з риби. Приготування риби в клярі» я запропонувала учням у вигляді шаблону «Випадкове колесо». Питання на які учню треба було відповісти наступні:

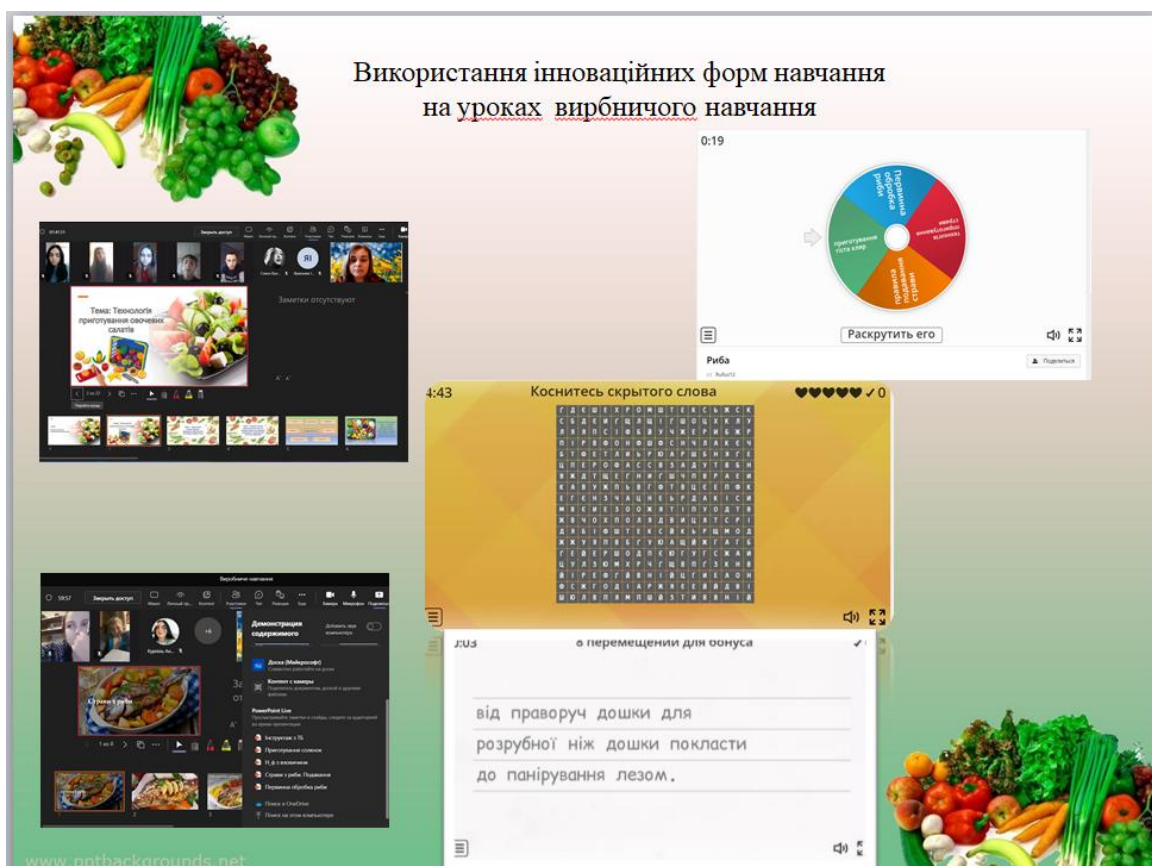
- ✓ Первинна обробка риби
- ✓ Приготування тіста кляр
- ✓ Технологія приготування страви

✓ **Правила подавання страви.**

При вивчанні теми «Напівфабрикати з м'яса» перевірку знань я використала шаблон «Пошук слів». У наборі літер треба знайти назву напівфабрикатів з м'яса.

Для повторення «Організації робочого місця кухара та техніки безпеки праці» я використала шаблон «Привести до ладу». Треба слова розставити по порядку, щоб отримати речення.

Створення таких завдань на уроках виробничого навчання активізує розумову та пізнавальну діяльність здобувачів освіти, формує їх творче, нестандартне мислення; допомагає в ігровій формі перевірити знання учнів із попередньої теми, засвоїти складні поняття з предмету, покращити сприйняття нового матеріалу за рахунок наочності, збільшити обсяг самостійної роботи учнів протягом уроку.

Список використаних джерел

<https://vseosvita.ua/library/embed/01003qhz-f51c.doc.html>

<https://naurok.com.ua/innovaciyni-pidhodi-u-profesiyno-praktichniy-pidgotovci-yak-zasib-formuvannya-kompetentnosti-maybutnih-robotnikiv-154384.html>

<https://wordwall.net/ru/myactivities>

http://nmc-pto.dp.ua/doc/2016/innpr_24.pdf

НОВІ ПІДХОДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗП(ПТ)О В УМОВАХ ВІЙНИ

Цикало Н.В., *заступник директора з навчально-виховної роботи
ордена «Знак Пошани» вищого професійного училища №75*

Виховна робота - невід’ємна складова освітнього процесу, а зараз, в умовах військової агресії рф проти України, її важливість складно переоцінити. Усе, що відбувається зараз – виклик для закладів освіти, для педагогів та здобувачів освіти, для суспільства в цілому.

Організація освітнього процесу в умовах воєнного стану потребує суттєво іншого змісту та методів проведення виховної роботи. Потрібно враховувати безліч нюансів, адже багато дітей знаходиться за кордоном, хтось працює лише дистанційно, хтось приїхав із регіонів, де ведуться активні бойові дії. Тому підходи до освітнього і виховного процесу змінюються і повинні підлаштовуватися до реалій сьогодення. Старі методи та прийоми більше не діють, або діють обмежено. Педагогам необхідно шукати та запроваджувати нові ідеї та шляхи вирішення проблем сьогодення.

Основним цільовим, першочерговим напрямом має стати забезпечення збереження життя і здоров'я кожної особистості, забезпечення її фізичного, психічного, соціального і духовного благополуччя.

Виходячи з цього основними напрямками та завданнями виховної роботи класних керівників, вихователів та майстрів виробничого навчання мають стати:

- ✓ надання здобувачам освіти базових знань з основ безпеки та формування поведінки, правильних дій в умовах війни: навчити правилам збереження здоров'я, життя свого і оточуючих в разі бойових дій, надання першої медичної допомоги, поводження з вибухонебезпечними предметами;
- ✓ надання психологічної підтримки, забезпечення психолого-педагогічного супроводу емоційно вразливих категорій осіб;
- ✓ сприяння адаптації та емоційно-психологічної підтримки внутрішньо переміщеним особам;
- ✓ розвиток критичного мислення та медіа грамотності;
- ✓ реалізація Концепції національно-патріотичного виховання;
- ✓ формування рис і патріотичних якостей «українця-переможця»:
 - моральна стійкість, витримка, сила волі і твердість духу;
 - протидія ворожій пропаганді, віра в перемогу, підтримання власного емоційного ресурсу;
 - здатність та вміння протистояти негативним емоціям, стресу, тривозі, почуттю небезпеки;
 - співчуття, милосердя, взаємодопомога, волонтерство, відчуття себе громадянином.

Нова реальність диктує нові правила життя. Тепер одне з найважливіших завдань – навчити дітей правилам безпеки, які допоможуть зберегти життя. Особлива і важлива роль в цьому належить класним керівникам, вихователям, майстрам виробничого навчання які добре знають своїх вихованців, організують виховний процес в навчальних групах, залучають до проведення виховних заходів спеціалістів відповідних служб.

Особливу увагу у своїй діяльності педагогам необхідно зосередити на наступних питаннях:

- ✓ воєнний стан, надзвичайна ситуація, заборони та обмеження;
- ✓ правила поведінки в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру: *необхідно, не рекомендується, забороняється;*
- ✓ що таке «тривожна валіза», як підготувати, що покласти;

✓ як діяти під час сигналу «повітряна тривога», під час онлайн-уроків, якщо вмикається сигнал «повітряна тривога»;

✓ правила спілкування в соціальних мережах в умовах воєнного стану;

✓ як вчиняти з інформацією, яка несе загрозу для України (не фотографувати місцевість, не публікувати, не «репостити» інформацію, яка містить фото з координатами інфраструктури населеного пункту, розташування ЗСУ тощо);

✓ що робити, якщо виявлено підозрілий або вибухонебезпечний предмет;

✓ як поводитися під час обстрілів стрілецькою зброєю, артобстрілах, артилерійських обстрілів системами залпового вогню;

✓ як діяти в умовах хімічної атаки;

✓ перша домедична допомога під час обстрілів;

✓ домашня медична аптечка, що в ній має бути.

Один з нагальних та важливих напрямків діяльності педагогічних працівників – це робота з дітьми з числа внутрішньо-переміщених осіб. Завдання класного керівника – допомогти здобувачам освіти з числа тимчасово внутрішньо переміщених осіб адаптуватися в новому навчальному закладі, працювати над створенням сприятливого соціально-психологічного клімату в учнівському колективі навчальної групи. Потрібно подбати про те, аби вони почували себе комфортно та захищено у новому колективі. Розв'язання цього питання, організація підтримки та допомоги має здійснюватися у співпраці з практичним психологом та соціальним педагогом закладу в плані соціальної, емоційної, психологічно моральної підтримки та матеріальної допомоги із залученням відповідних служб місцевих громад.

Військові дії в країні проходять глибокою емоційно психологічною раною всередині кожної людини. Зміна настрою, страх, тривога, неврівноваженість, емоційні вибухи, паніка, зневіра. Це неповний перелік тих характеристик, які руйнують особистість, заважають їй критично оцінювати ситуацію, адекватно діяти.

Той факт, що діти, на жаль, поступово вимушено звикають до нових реалій, не означає, що вони можуть обійтися без підтримки дорослих. Вони як ніколи потребують психологічної та емоційної підтримки. Їм потрібна наша впевненість у тому, що все буде добре, наша стійкість та віра в перемогу навіть у важкі часи невизначеності.

Тому, першочерговим завданням педагога в умовах воєнного стану має стати підтримка і надання здобувачам освіти допомоги в нормалізації та стабілізації психічного стану, як через особистий прояв посиленої уваги, вияв любові до вихованців, так і звернення до практичного психолога для подальшої психологічної підтримки тих вихованців, які цього потребують.

Всі ми розуміємо, як важливо критично мислити в будь-якій ситуації та володіти навичками медіаграмотності. І особливо зараз, в умовах війни, ми можемо, як ніколи, добре бачити всі наслідки активної роботи ворожої пропаганди. Вона приймає різні форми, інколи найнеочікуваніші. Тому педагоги мають навчати дітей теж бачити фейки та пропаганду, адже нерідко вона спрямована саме на молоде покоління, на яке легше вплинути.

Необхідно проводити тематичні виховні години, в межах яких діти виконуватимуть вправи, покликані розвивати критичне мислення та медіаграмотність – це можуть бути тренінги, тематичні проєкти, диспути та онлайн заняття, під час яких здобувачі освіти розглядатимуть популярні фейки, вчитимуться шукати першоджерела та проводити верифікацію інформації.

Необхідно навчити молодь довіряти лише офіційним джерелам та завжди перепроверяти інформацію, особливо, перш ніж поширювати її, щоб не перетворитися на інструмент ворога в інформаційній війні.

Щодо планування виховної роботи класного керівника, то Закон України «Про освіту» надає педагогу академічну свободу в організації освітньо - виховного процесу. Враховуючи воєнний стан, виклики та загрози, які впливають на подальшу стабільність суспільного життя, планування виховної роботи керівника навчальної групи, вихователя здійснюється помісячно із

записом у журналі обліку, реєстрації підсумків організації та проведення виховної роботи з внесенням корективів відповідно наявного стану та ситуації.

Список використаних джерел

<https://cutt.ly/RB8dMy1> - Виховна робота в умовах війни: важливі аспекти

<https://cutt.ly/EB8kGxV> - Виховна робота в умовах воєнного стану

<https://cutt.ly/aB8luFa> - Виховна робота в умовах війни

<https://cutt.ly/sB8zvxt> - Класне керівництво в умовах воєнного стану: виклики, інструменти та можливості

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПІДТВЕРДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Цикалюк Ю.О. *к.т.н., викладач технічних дисциплін Мирогощанського аграрного фахового коледжу*

Курс на євроінтеграцію та перспектива приєднання України до Єдиного європейського інформаційного простору (Single Information Space), Європейського освітнього та дослідницького просторів (European Research Area) та Європейського культурного простору (European Cultural Area) ставить перед Українською державою завдання розвитку освітньої сфери в руслі європейських тенденцій. Зважаючи на те, що в ЄС поставлена стратегічна мета створення «Європейського освітнього та дослідницького просторів», авторитет України як держави значною мірою залежить від того, наскільки ретельною буде в країні реалізація концепції неперервної професійної освіти. Системи неперервної професійної освіти держав-членів ЄС, з огляду на їх структурні, організаційні, історичні та соціокультурні особливості, характеризуються загальною неоднорідністю; до того ж вони перебувають у стані постійних змін та реформування. Неформальна та інформальна освіта як складові освіти

упродовж життя набувають все більшої вагомості на сучасному етапі розвитку суспільства завдяки глобалізаційно-інформаційним процесам. Останні зумовлюють надзвичайно стрімке оновлення знань та потребу постійного особистісного та професійного розвитку людини. Формальна освіта з такими темпами не завжди справляється, в той час, як «неформальна освіта є однією із сил, яка пропонує альтернативні форми навчання та новий зміст, допомагає людям пристосуватися до постійних трансформацій суспільства» [1]. Нині у контексті швидко мінливих потреб ринку праці визнання результатів неформального навчання, зокрема професійного, є головним інструментом підвищення гнучкості ринку праці та конкурентоспроможності працівників [2]. Усвідомлюючи роль неформальної та інформальної освіти на сучасному етапі, уряд України, услід за іншими європейськими країнами, працює в цьому напрямі. Підтвердження результатів неформального професійного навчання за робітничими професіями здійснюють суб'єкти підтвердження – підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, які відповідають вимогам, установленим Мінсоцполітики та Міністерством освіти і науки. Поки що це – перший крок у визнанні та підтвердженні результатів неформальної та інформальної освіти. Держава визнає ці види освіти, створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, що надають відповідні освітні послуги, а також заохочує до здобуття освіти всіх видів» [3]. У Законі зазначається, що результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством.

З точки зору суспільства, визнання результатів неформальної та інформальної освіти допомагає визначити та оцінити їхні навички та потенціал. З точки зору ринку праці ВНФІО може сприяти підвищенню рівня працевлаштування громадян або ліквідації дефіциту деяких професій, наприклад в економічному секторі. А з точки зору освіти, це – ще один інструмент, який може полегшити і заохочувати дорослих до навчання упродовж життя, зокрема тих, хто має належну кваліфікацію, завдяки своїй

самоосвіті, професійному досвіду чи волонтерській діяльності, однак не має документу закладу формальної освіти, що засвідчує цю кваліфікацію. Крім перерахованих, ВНФІО має й інші переваги. Наприклад, може прибрати такі бар'єри для навчання, як брак часу чи фінансування своєї освіти; може скоротити час на здобуття освіти. Для працюючих це – надзвичайно важливо, оскільки зменшується час не на робочому місці, а навчання відповідає їхнім індивідуальним потребам і запитам. Загалом переваги ВНФІО можна систематизувати за рівнями, що й відображено в енциклопедичному словнику «Освіта дорослих», укладеному українськими науковцями. ВНФІО є корисним для: – для громадян, оскільки прискорює пошук роботи та працевлаштування, попереджує і зменшує рівень безробіття, сприяє отриманню вищого рівня кваліфікації та кар'єрного росту, підвищення рівня заробітної плати та посилення соціального захисту; – для роботодавців, завдяки підвищенню продуктивності праці їхніх працівників, полегшенню підбору кваліфікованих кадрів; – для держави, оскільки відбувається скорочення середнього терміну безробіття громадян, підвищення рівня виробництва і ВВП [2]. Зважаючи на вказані переваги та усвідомлюючи вагомість ВНФІО, в європейських країнах почали систематично просувати процеси підтвердження неформального та інформального навчання.

Гнучкість та адаптивність поділу ВНФІО до місцевих потреб можна проілюструвати на досвіді Швейцарії, де процес підтвердження охоплює 5 етапів: інформацію і поради, само-оцінювання, оцінювання, акредитацію і сертифікацію. У Фінляндії діє компетентнісний механізм підтвердження кваліфікації, що регулюється Законом про професійну освіту дорослих (1998 р.) (Vocational Adult Education Act), де визначається, що процес валідації складається із 3 етапів: початкова фаза, розвиток необхідних професійних навичок і фаза підтвердження, сертифікації. Документація здійснюється упродовж усіх трьох етапів [1]. Завдяки спільним зусиллям загальна картина щодо визнання результатів неформальної та інформальної освіти в Європі свідчить про значні успіхи у цій галузі, особливо у питаннях розробки

стратегій, правового забезпечення, залучення зацікавлених сторін (стейхолдерів), зв'язків із системами кваліфікації та прийому. З іншого боку, процес продовжується доволі повільними темпами, невпинно виникають нові виклики і питання, що потребують негайного вирішення. Водночас 40% країн є прибічниками секторального підходу. Іншими словами, вони розробляють нормативне забезпечення та стратегії для кожного окремого сектору освітньої системи. Франція, Норвегія, Данія та Фінляндія – країни, де впроваджуються комплексні системи ВНФІО, що ґрунтуються на вже існуючих системах професійної підготовки. У Великобританії, зокрема, у Шотландії, секторальний підхід пронизує всі сектори освіти. В деяких європейських країнах також використовуються комплексні підходи, однак їхні системи менш усталені. Це характерно для Іспанії, Польщі, Італії та Румунії. Разом з тим, Португалія, Ісландія, Бельгія, Ірландія, Австрія та Словенія – країни, які реорганізують чинні системи перевірки та підтвердження результатів неформальної та інформальної освіти з метою забезпечити схеми перевірки, узгоджені між усіма секторами освіти. І лише кілька країн мають досить обмежені системи ВНФІО, наприклад Греція, Словачія та Чеська Республіка, де ВНФІО діє на початковому етапі професійної освіти. Незалежно від підходу, обраного для реалізації ВНФІО, усім європейським країнам притаманна подібна риса – використання формального освітнього середовища для перевірки, підтвердження результатів набутих знань, умінь і навичок шляхом неформального або інформального навчання. Насамперед, йдеться про впровадження національних кваліфікаційних рамок. Так, у Польщі Міністерство національної освіти було відповідальним за координацію впровадження інтегрованої кваліфікаційної системи (IQS), прийнятої в 2015 р. У ній описано всі кваліфікації, що присвоюються уповноваженими органами Польщі, і вона містить два основних елементи: Польську рамку кваліфікацій (PQF) та Інтегрований реєстр кваліфікацій (IQR).

Наведемо кілька найбільш поширених в європейських країнах прикладів ВНФІО. Тестування та іспити є традиційним засобом перевірки і підтвердження

результатів у формальній освіті, які також використовуються і для неформального навчання. Так, у Німеччині, Австрії, Ліхтенштейні – це підсумковий екзамен по закінченню курсів професійного навчання. У Польщі – присвоєння кваліфікації формальної освіти державною екзаменаційною комісією. Декларативні методи, коли результати навчання перевіряються за допомогою мовних засобів. Наприклад, у Фінляндії, для валідації кваліфікації з рекреаційної діяльності, Фінською академією молоді укладено підручник «Recreational Activity». У Німеччині – Перелік компетентностей, укладений Німецьким національним центром з навчання молоді; Довідник з компетентностей від Професійної спілки металургійної промисловості. В Нідерландах – Валідація компетентностей скаута від Національної асоціації скаутів. Метод портфоліо набуває особливої популярності з впровадженням нових інформаційно-комунікаційних та технологічних засобів. В Італії – цифрове портфоліо (університет в Римі); у Франції – акредитовані центри оцінювання; в Ірландії – навчальне портфоліо, яке використовується громадською організацією «Освіта жінок». У Великій Британії портфоліо – це запис успіхів та досягнень у сфері неакредитованого навчання від Ради з навчання та навичок. Метод спостереження використовується у Нідерландах на робочому місці здобувача як складова процесу підтвердження результатів неформального навчання. У Фінляндії присвоєння національно визнаних кваліфікацій здійснюється на основі практичних тестів, що виконуються на робочому місці здобувача та оцінюються зовнішнім експертом, роботодавцем чи представником спільноти працівників. Отже, в європейських країнах діє багато різних способів ВНФІО, починаючи з відносно простих і менш дорогих, як наприклад, екзамен на вимірювання навичок та компетентностей, до більш складних і дорогих, як портфоліо. Досвід європейських країн з ВНФІО є досить цінним. Його аналіз сприятиме виокремленню тенденцій розвитку механізмів ВНФІО, що може стати в нагоді при провадженні процесів підтвердження результатів неформального та інформального навчання у вітчизняній практиці,

а також підвищить рівень популярності і затребуваності неформальної та інформальної освіти в Україні.

Список використаних джерел

1. Луценко О. Неформальне професійне навчання працівників проблеми правового регулювання // Публічне право. 2016. – № 1. – С. 241-248.

2. Василенко О. Визнання результатів неформального професійного навчання – пріоритетний напрям суспільно-економічного розвитку в умовах кризи ринку праці. 2015. – URL: <http://lib.iitta.gov.ua/11409/1/>

3. Закон України «Про освіту». 2017. – URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>.

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Шевчук С.С., старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України

Динаміка розвитку України у повоєнний період відродження національної економіки та поява можливостей для розкриття професійного потенціалу особистості потребує від фахівців здатності до самовдосконалення, створення власного професійного іміджу, постійної роботи над собою для того, щоб мати спроможність ефективно використати свій професійний потенціал. Це стосується будь-якого фаху, зокрема, педагогічного.

Аналіз філософських, соціальних, психологічних та інших першоджерел свідчить, щоб мати позитивну ділову репутацію і привабливий позитивний імідж, необхідно виконувати ряд вимог, які суспільство висуває до сучасного педагога, а саме [1]:

- *адаптованість* – уміння пристосовуватися до швидкоплинних економічних, соціальних та політичних змін в Україні і світі;
- *соціальну відповідальність* – уміння діяти відповідально як громадянину своєї країни;
- *комунікативно-інформаційні навички та медіаграмотність* - уміння здобувати, аналізувати, опрацьовувати, оцінювати та створювати інформацію, використовувати всілякі види спілкування, зокрема, за допомогою мультимедійних засобів у різноманітних формах при будь-яких умовах;
- *інтелектуальну допитливість і творчість* – здатність до створення, модернізації, відкриттів, упроваджень нових ідей, оригінальності та інновацій;
- *критичне та системне мислення* – розуміння взаємозв'язків між системами та здатність до вірогідних суджень для окреслення, аналізу та вирішення проблем;
- *міжособистісні та групові взаємини* – вміння продуктивно співпрацювати в різних командах та здатність до лідерства;
- *самоспрямування у навчання упродовж всього життя* – розпізнавання і визначення пріоритетів, розуміння власних проблем і пошук ресурсів для самоосвітньої діяльності.

Вважається, що саме професійна діяльність педагогічних працівників є пріоритетною і має бути зосереджена на розвитку власної інноваційної культури та інформаційної грамотності з метою якісного й ефективного здійснення освітнього процесу на основі компетентнісного підходу.

Стратегія розвитку як системи ПТО, так і конкретного закладу професійної (професійно-технічної) освіти має бути інноваційною, базуватися на сучасному законодавчому та нормативному забезпеченні, науково обґрунтованих критеріях оцінювання якості освітнього процесу, державних стандартах ПТО, результатах моніторингу попиту та пропозиції потреб регіонального ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах. У результаті правильного вибору стратегії розвитку в закладах професійної освіти

формується *інноваційна культура*, яка характеризується орієнтованістю на особистість, здатністю до змін, відкритістю до комунікацій як усередині, так і з зовнішнім середовищем. Учасникам навчального та виховного процесів такого закладу притаманна солідарність у цінностях і поглядах на освіту, яка дає змогу ефективно співпрацювати в умовах постійного конструктивного діалогу та взаємоузгодження позицій.

Інноваційна культура – сукупність способів інноваційної діяльності особистості, що є результатом розпредметнення суб'єктом світу культури інноваційної діяльності. Розгортання інноваційної діяльності проходить такі *етапи* [2]:

- створення новації;
- перетворення новації у наукове знання;
- впровадження наукового знання у практичну діяльність, надання йому статусу інновації;
- перетворення інновації у традицію.

У залежності від міри включення особистості в інноваційну діяльність відповідно до визначених етапів і до різних моментів часу – минуле, теперішнє, майбутнє, вчора, сьогодні, завтра – відбувається зміна стану особистості, її рух від звичайної людини до інноватора. На цій основі виникає і розгортається інноваційна культура особистості, феномен якої можна визначити як здатність особистості до інноваційної діяльності.

Професійна культура – один із основних видів культури, що виражає ступінь оволодіння людиною певним фахом, та міра впливу цієї людини на власне життя і життя оточуючих завдяки цьому фаху. Професійна культура тісно пов'язана з професійною компетентністю та професійною діяльністю особистості, забезпечує цілісність та несуперечливість професійної діяльності, об'єднує представників певних професій шляхом їхньої культурної самоідентифікації [2].

Професійна культура формується на основі сукупності професійних знань, умінь і навичок, відображає міру творчого ставлення людини до

професійної праці та її здатність до прийняття адекватних рішень у сфері своєї діяльності. На певному рівні розвитку професійної культури основні її норми за необхідністю кристалізуються у *професійній етиці*.

Професійна культура сучасного педагога вбирає у себе його індивідуальні цінності, виявляється через педагогічну діяльність і оцінюється через неї. *Модель професійної культури* сучасного педагога містить перелік *професійно-особистісних якостей (професіограми)*, що забезпечують його успішну та ефективну навчально-організаційну та науково-методичну види діяльності, а саме: педагогічну спрямованість (психологічну готовність), педагогічні здібності (професійну компетентність, майстерність), індивідуально-типологічні властивості.

Компетентність – інтегральна система характеристики особистості, здатність людини завдяки наявності у неї певних знань, умінь, досвіду й інших когнітивних та абілітивних якостей ефективно діяти у певній галузі, досягаючи позитивних результатів.

Основною характеристикою іміджу педагога вважається його **професійна компетентність** – точно визначена галузь професійної діяльності, певна посада з чітко визначеними посадовими обов'язками. Професійна компетентність педагога визначається через її *основні показники*: підготовленість до педагогічної та науково-методичної діяльності, особисту педагогічну майстерність, інноваційність мислення, професійні прогностичні уміння.

Професійно-педагогічна компетентність педагога професійної школи складається із науково-професійної, методичної, соціально-психологічної, диференціально-психологічної, рефлексивної, наддисциплінарної («ключової», «базової») компетентностей [3].

Рівні професійної компетентності діяльності педагогічних працівників закладів професійної освіти можуть бути визначені в залежності від результативності за наступною градацією:

❖ *репродуктивний (низький)* – в освітній діяльності педагога переважають інформаційні методи пояснення, коли здобувачі освіти пасивно сприймають навчальний матеріал. Зміст навчання обирається педагогом стихійно і є простою констатацією фактів. Спроектвана модель занять має декларативний характер, а їх організаційна структура нечітка;

❖ *адаптивний (елементарний)* – педагог уміє адаптувати навчальну інформацію до особливостей аудиторії; мета і структура занять визначаються ним адекватно рівню підготовленості учнів. Однак у педагога відсутні навички варіювати методами і способами навчально-пізнавальної діяльності, методи активізації використовує рідко;

❖ *локально-моделюючий (базовий)* – педагог володіє основами педагогічної майстерності: добре володіє стратегією і методикою навчання здобувачів освіти з окремих тем навчальної дисципліни; мету і задачі навчання може обґрунтувати, однак не визначає рівнів засвоєння знань і умінь та відповідних їм методів навчання; в освітній діяльності переважають традиційні методи навчання і контролю; активізація діяльності учнів проводиться без глибокого дидактичного обґрунтування;

❖ *системно-моделюючий (досконалий)* – характеризується чіткою спрямованістю дій педагога, їх високою якістю, діалогічною дією у спілкуванні. Педагог самостійно планує та організовує власну діяльність на тривалий час, маючи головним завданням розвиток особистості учня. Володіє стратегією викладання дисципліни в цілому. Цілі, задачі і дидактична структура занять обґрунтовані з урахуванням навченості здобувачів освіти, моделі їх майбутньої професійної діяльності. Моделює рівень засвоєння знань, умінь і навичок учнів та обирає відповідні форми і методи контролю. У діяльності педагога переважають проблемно-розвиваючі методи навчання;

❖ *творчий* – характеризується ініціативністю і творчим підходом до організації професійної діяльності. Педагог самостійно конструює інноваційні, педагогічно доцільні прийоми взаємодії, будує діяльність, спираючись на

рефлексивний аналіз - формування індивідуального стилю професійної діяльності.

Майстерність, зазвичай, розкривається в ефективній діяльності людини. Майстерність педагога можна розглядати як найвищий рівень педагогічної діяльності (якщо характеризується якістю результату), як вияв творчої активної особистості (якщо характеризується психологічним механізмом успішної діяльності). **Педагогічна майстерність** – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує педагогічну самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі [4]. До таких властивостей належать гуманістична спрямованість діяльності педагога, рівень його професійної компетентності, педагогічні здібності та педагогічна техніка.

Педагогічна майстерність невід’ємно пов’язана із **методологічною грамотністю** – володіння педагогом необхідними знаннями у сфері методології, спосіб дослідження універсальних, але у рамках конкретних наук, принципів, засобів і форм наукового пізнання. Методологічна грамотність виступає важливим показником критичного осмислення об’єктивного істинного наукового знання, теоретичного та емпіричного досвіду, а також способів, методів, прийомів і процедур, скерованих об’єктом пізнання на створення бажаного матеріального чи ідеального предмета або певної реальності [2].

Інформатизація освіти потребує наявності від її учасників **інформаційної культури** – *здатності ефективно використовувати наявні інформаційні ресурси і засоби інформаційних комунікацій, а також застосовувати для цих цілей сучасні досягнення у галузі розвитку засобів інформації та цифрових технологій* [4].

Основою інформаційної культури педагога є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку, уміння орієнтуватися у безмежному просторі різноманітних повідомлень і даних, раціонально використовувати засоби сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для задоволення інформаційних потреб.

Однією з *основних ознак* інформаційної культури педагога є розуміння ним сутності інформації й інформаційних процесів, ролі інформаційних ресурсів у процесі навчання та виховання, пізнання оточуючої дійсності і продуктивності, його творчої діяльності.

Інформаційна культура педагога є інтегральним показником рівня його досконалості в інформаційній сфері діяльності тому що це не тільки вміння працювати з прикладним забезпеченням, і навіть не вміння програмувати.

Інформаційна культура – це, насамперед, *глибоке розуміння суті процесів обробки інформації, яка передбачає наявність умінь:*

- обирати і формулювати цілі, здійснювати постановку завдань;
- знаходити, аналізувати, обробляти, зберігати та передавати інформацію;
- виділяти в інформації головне і другорядне; упорядковувати, систематизувати, структурувати дані;
- бачити інформацію в цілому, а не фрагментарно, встановлювати асоціативні зв'язки між інформаційними повідомленнями;
- інтерпретувати інформацію, переводити візуальну інформацію у вербальну знакову систему і навпаки;
- інтерпретувати й аналізувати одержані результати, передбачати наслідки ухвалених рішень.

Важливою складовою інформаційної культури є ***інформаційна грамотність*** – вміння формулювати інформаційну потребу, запитувати, шукати, відбирати, оцінювати інформацію, в якому б вигляді вона не була представлена. Іншими словами, ***інформаційна грамотність педагога*** – це *здатність розуміти необхідність певної інформації, виявляти, знаходити, оцінювати та ефективно використовувати цю інформацію для розв'язання певних проблем навчально-організаційного та науково-методичного характеру* [4].

Професійна компетентність, професійна й інноваційна культура, методологічна та інформаційна грамотність, – основа формування позитивного іміджу педагога професійної школи. *Імідж науково-педагогічного працівника* – це сформований образ, який уособлює позитивні особистісні та професійні якості педагога. Він вимагає від науково-педагогічного працівника вибір індивідуального стилю роботи та оволодіння спеціальними технологіями само презентації у вищому навчальному закладі.

Список використаних джерел

1. Болсун С., Чипиленко Н. Інноваційний підхід до формування професійного іміджу педагога у системі післядипломної освіти //Післядипломна освіта в Україні. 2011. №6. С. 27-31.
2. Освіта дорослих: енциклопедичний словник /за ред.. В.Г.Кременя, Ю.В.Ковбасюка; [упоряд.: Н.Г.Протасова, Ю.О.Молчанова, Куренна та ін.]; Нац. акад. пед. наук України, Нац. акад. держ. упр. при Президентові України [та ін.]. К.: Основа, 2014. 496с.
3. Сілаєва І.Є., Шевчук С.С., Заславська С.О. Методика професійного навчання: методичний посібник. Донецьк: ПО ІПП УМО, 2014. 292 с.
4. Шевчук С.С. Діяльність педагога професійної школи у контексті інноватики: Навчально-методичний посібник для самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації /С.С.Шевчук. Біла Церква: БІНПО, 2017. 106 с.

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

**Шейко Л.О., викладач суспільних дисциплін, державний навчальний
заклад «Білицький професійний ліцей»**

У нашій державі , впродовж останніх років, зросла увага до проблем, пов'язаних з освітою різних категорій, дорослого населення. Це пов'язано з вимогами сучасного світу, та потребами людей у самоосвіті, самовихованні, духовному розвитку, потреби у різносторонньому розвитку себе.

Серед здобутків в освіті впродовж життя, в нашій державі – розроблена Концепція освіти дорослих в Україні (автор – професор, член-кореспондент НАПН України Л.Б. Лук'янова)у 2011 році.

Підхід концепції полягає, у освіті дорослих в усіх її вимірах – формальна, неформальна, професійна і непрофесійна, організована і неорганізована, є суспільним благом, спрямованим на досягнення самореалізації особистості. Відповідно освіта дорослих, повинна мати підтримку на державному рівні.

Система освіти дорослих передбачає, сукупність закладів і установ формальної (загальноосвітні, та професійні навчальні заклади), та неформальної освіти дорослих (учнівство на робочому місці, різноманітні курси для здобуття нової спеціальності, і задоволення пізнавальних, соціальних потреб), наукових, науково-методичних, методичних установ, науково-виробничих підприємств, інформаційних служб, інших юридичних та фізичних осіб, які мають право на надання освітніх послуг, а також державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування.

Метою системи освіти дорослих, є реалізація права особи на освіту впродовж життя, залучення її до професійного, та громадського життя, шляхом надання необхідного для цього рівня грамотності. Провідними типами освіти дорослих є:

1. Загальна (здобуття загальної грамотності, або її підвищення);
2. Професійна (набуття нових професійних компетенцій , або їх підвищення);
3. Корективна (вивчення державної мови, набуття навичок цивільного спілкування тощо).

Завдання освіти дорослих:

1. Задовольнити потреби особистості в інтелектуальному, культурному, і духовному розвитку, через отримання неперервної освіти;

2. Формування в осіб, які навчаються, громадянської позиції, здатності до праці й життя, в умовах сучасної цивілізації, її демократичного розвитку;
3. збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей суспільства;
4. Поширення знань серед населення;
5. Підвищення його культурного, та освітнього рівня.

Функції дорослої освіти:

1. Адаптивна — пристосування до нових вимог життя в суспільстві, що динамічно змінюється;
2. Компенсуюча — відтворення освітніх можливостей, які раніше були відсутні або втрачені;
3. Розвивальна — збагачення діяльнісних можливостей людини, та її духовного світу;
4. Аналітична — дослідження й аналіз чинників, що впливають на потребу громадян у неперервній освіті;
5. Перетворювальна — зміна освітнього, та освітньо-кваліфікаційного рівня особи, впродовж життя, а також інтелектуального, та культурного рівня суспільства;
6. Прогностична — наукове передбачення розвитку особи, й суспільства;
7. Комунікативна — передавання соціального досвіду, від покоління до покоління;
8. Заохочувальна — стимулювання освітніх потреб людини.

Форми здобуття освіти, дорослими:

1. Очна (денна, вечірня)
2. Заочна ;
3. Екстернатна ;
4. Дистанційна;
5. Педагогічний патронаж — навчання осіб, з особливими соціальними потребами;

6. Самоосвіта, інформальна освіта — освіта, через засвоєння освітніх програм, при мінімальній організації освітнього процесу, або без керівництва цим процесом, з боку педагогічних працівників;
7. Безперервне навчання — процес росту, освітнього потенціалу особистості, протягом життя;
8. Комбінована — передбачає інтеграцію різних форм, або їх окремих елементів.
9. Підготовка в межах підприємств — проведення запрошеними, або внутрішніми спеціалістами, підвищення професійної майстерності штату (підготовка до роботи із специфічним програмним забезпеченням, вивчення іноземних мов і т. ін.);
10. Всі види навчання, по радіо та телебаченню, а також заочне навчання;
11. Навчання релігійного характеру (семінарії, недільні школи тощо);
12. Навчання у виправних установах — частина з заходів, реабілітаційної політики, особливо в підліткових виправних установах.

Право на освіту, будучи одним з основних прав людини, не повинно бути обмежено за віком, та передбачає його безперервність, і можливість продовження в літньому віці, що є обов'язковою умовою, для створення і збереження особистого, соціального, та економічного добробуту.

На сьогодні, існує школа для людей третього віку - «Школа 50+» на базі Народної Української академії (НАУ).

Для учнів Школи 50+ ,була обрана комплексна програма, що передбачає навчання людей похилого віку, за кількома напрямками відразу , не обмежуючись тільки одним. Серед них: психологія побудови майбутнього в третьому віці; сучасні методи збереження, і продовження життя; вдосконалення навичок роботи з сучасною технікою (телефон, комп'ютер); основи правових знань :спадкове право, пенсійне законодавство; англійська мова. Такий підхід видається більш системним і результативним. Люди похилого віку не тільки набувають певних сучасних навичок, а й мають можливість, психологічно

усвідомити свій новий статус, побачити життєві перспективи ,та отримати стимули до подальшого розвитку.

На сьогодні фахівці НУА, в роботі з людьми похилого віку, основний акцент роблять, на оволодінні ними сучасними Інтернет - сервісами, що дозволить підвищити їх соціальний статус, поліпшити рівень комунікації в суспільстві. Провідним методом роботи з людьми третього віку є індивідуальний підхід, що обумовлено різноманітністю інтересів, і особистих проблем людей цієї категорії. Освіта літніх людей, не спрямована на отримання нової професії, а передбачає самоосвіту, самовдосконалення, та організацію людей зі спільними інтересами, для взаємного спілкування.

Програми навчання для людей третього віку (від 55 років і старше) – це освітній напрям, який інтенсивно розвивається як у нашій країні, так і за кордоном, що зумовлено насамперед, демографічними змінами в сучасному суспільстві, та вимогами суспільства. У зв'язку з цим виникають проблеми, такі як необхідність перекваліфікації в дорослому віці, зміна ставлення роботодавців до працевлаштування людей передпенсійного і пенсійного віку, та інших. Відповідати на ці виклики належить, передусім, державі та освітнім установам. У таких умовах , програми для людей третього віку, виконують кілька основних функцій: розширення інформаційного простору, доступними для людей похилого віку засобами; допомога в освоєнні нових соціальних ролей; реалізація свого творчого, або професійного потенціалу . Однією з основних проблем освіти, людей третього віку є нездатність, самих пенсіонерів оплачувати свою участь в освітніх програмах. У зв'язку з цим, у навчальних закладів виникає необхідність залучення додаткових ресурсів, наприклад, бюджетних коштів, коштів бізнесу, місцевих органів влади, громадських та благодійних організацій. Усі зазначені суб'єкти стають стейкхолдерами – зацікавленими сторонами навчання дорослих .

Проекти з навчання людей третього віку є, без сумніву, державними проектами, соціальної сфери.

Світ змінюється, розвивається, а з ним і змінюються вимоги сучасного суспільства. Тому організація, та освіта людей різного віку, вимоги сучасного світу, та один з важливих пріоритетів розвитку, прогресивної держави.

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Юденкова О.П., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін,
*Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

У сучасних умовах все більше проявляється зв'язок між рівнем освіти, кваліфікацією людського потенціалу та рівнем соціально-економічних трансформацій. Нові технології все більше набувають комплексного характеру, динамічно оновлюється обладнання, тому для швидкої підготовки конкурентоздатних працівників необхідні високоосвідчені педагогічні працівники закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі - ЗП(ПТ)О).

Стратегія розвитку професійної (професійно-технічної) освіти (далі П(ПТ)О) визначає її місце у суспільстві й економіці країни через формулювання місії та візії, основні стратегічні й операційні цілі та завдання щодо їх досягнення, механізм реалізації та моніторингу, очікувані результати та способи їх вимірювання.

Реформування П(ПТ)О викликане посиленням глобальних викликів, які виникли перед світовою економікою на сьогодні, посиленням впливу глобального ринку праці й освітніх послуг, ризиків і загроз, які повстали перед економікою країни в останні роки, а найбільше – розвитком технологій нового покоління, загостренням демографічних і соціальних проблем тощо.

В умовах науково-технічного прогресу в галузях економіки відбувається широке впровадження інноваційних виробничих технологій на основі інформатизації, інтеграції та оптимізації багатьох процесів, «цифрової революції» та запровадження енергоефективності, принципових змін техніки та технологій, а отже зростають вимоги до професійної підготовки майбутнього кваліфікованого робітника. Досягнення нових цілей в освіті можливе за умови активної участі та зацікавленості педагогічних працівників.

Сьогодні у багатьох державах світу активно відбувається переоцінка стратегії розвитку системи професійної освіти, її реформування з урахуванням глобалізаційних змін, економічних можливостей і традицій культур, пошук нових прогресивних форм реалізації професійної (професійно-технічної) освіти. У Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки визначено як пріоритет оновлення змісту і підвищення рівня якості П(ПТ)О.

Використання інноваційних виробничих технологій у професійній підготовці кваліфікованих робітників в ЗП(ПТ)О пов'язується з уведенням в освітнє середовище інноваційних концепцій, в основу яких покладаються цілісні моделі навчально-виховного і навчально-виробничого процесів (освітнього процесу), засновані на єдності законів, закономірностей та провідних принципів професійного навчання. У теорії інновацій чергування ділових циклів прийнято пов'язувати зі зміною технологічних укладів у суспільному виробництві.

Під укладом слід розуміти певний тип виробничих відносин зі специфічною системою господарювання та організацією життєдіяльності суб'єктів укладу. Технологічний уклад (хвиля) - це сукупність технологій, характерних для певного рівня розвитку виробництва. Завдяки науковому і техніко-технологічному прогресу відбувається перехід від більш низьких укладів до більш високих, прогресивним [2].

Одними з перших вітчизняних економістів, які досліджують економічний розвиток як зміну технологічних укладів, стали Д. С. Львов і С. Ю. Глазьев.

Відповідно до даного підходу техніко-економічний розвиток протікає у формі послідовної зміни поколінь техніки і технологій і суспільних відносин, кожне з яких характеризується певними первинними ресурсами, матеріалами, кінцевими продуктами, технологічними процесами, типом суспільного споживання та ін. Причиною нерівномірного характеру розвитку економіки є спряженість виробничих процесів однієї технологічної сукупності. За результатами аналізу емпіричних даних, технологічний уклад має три фази розвитку і визначається періодом часу близько 100 років.

Перша фаза припадає на його зародження і становлення в економіці попереднього технологічного укладу.

Друга фаза пов'язана зі структурною перебудовою економіки на базі нової технології виробництва і відповідає періоду домінування нового технологічного укладу протягом приблизно 50 років.

Третя фаза припадає на відмирання застаріваючого технологічного укладу.

У загальній характеристиці технологічних укладів прийнято виділяти періоди їх домінування, ядро технологічного укладу (ведучі та прогресивні галузі промисловості, технології обробної промисловості, прогресивні матеріали, розвиток транспорту та енергетики), ключовий його фактор і формується ядро нового технологічного укладу. На думку прихильників даної теорії, з 1770 року і до теперішнього часу змінилося п'ять технологічних укладів, а в даний час йде формування шостого.

Прогнозні характеристики шостого технологічного укладу розробляються провідними експертами. Так, є група вчених (С.Ю.Глазьев, А.А.Дробін, В.М.Клочко, А.Я.Кузнецова, Д.О.Махотін, Б.Є.Патон, О.Д.Стаднік, Л.І.Філіпов та інші), які вважають, що основу наступаючого укладу утворюють біо- і нанотехнології, проектування живого, вкладення в людину, нове природокористування, нова медицина, робототехніка, високі гуманітарні технології, проектування майбутнього та управління ним, технології складання і руйнування соціальних суб'єктів. Крокуючи світом, шостий технологічний уклад ґрунтується на технологіях попередніх укладів не відкидаючи їх.

Так, ми бачимо всюди навколо себе технології четвертого укладу: гідро-, тепло-, атомну енергетику, двигуни внутрішнього згорання, автотранспорт і реактивну авіацію, ракети на хімічному паливі, панельні будинки, радіо, телебачення та багато іншого.

Бачимо ми навколо себе і технології п'ятого укладу: мікросхеми, персональні комп'ютери, сонячну енергетику, мобільний зв'язок, супутники для зв'язку, навігації та картографії, легкі космічні зонди на іонних двигунах, лазери, комп'ютерні мережі, промислових роботів і багато іншого.

Говорячи про шостий технологічний уклад, науковці відзначають, що в його основі лежить поєднання «біо-, нано-, інфо-, когно-», яке, хоча звучить і красиво, але складається з дуже різномірних наук: біології, фізики, хімії, інформатики, комунікацій, математики, матеріалознавства, кібернетики, психології, які, на перший погляд, самодостатні і мають певні особливості.

А тому, виходячи із когнітивного спрямування технологічного укладу, і відповідно запитів до освіти, існує реальна потреба ревізії змісту навчального матеріалу цих предметів (біології, фізики, хімії, інформатики, комунікацій, математики, психології у поєднанні їх з виробничими технологіями) і формування нових інтеграційних методик їх навчання (на заключному етапі вивчення предметів) відповідно до умов нового технологічного середовища.

В контексті цього, становлення нового технологічного укладу буде супроводжуватися інтелектуалізацією виробництва, переходом до безперервного інноваційного процесу в більшості галузей і безперервної освіти в більшості професій. Здійсниться перехід від економіки масового виробництва до економіки знань, від суспільства масового споживання до суспільства розвитку в якому найважливіше значення матимуть науково технічний та інтелектуальний потенціал, а також вимоги до якості життя і комфортності середовища існування. У структурі споживання домінуюче становище займуть інформаційні, освітні, медичні послуги. Це зумовлює провідне значення для модернізації економіки науки, освіти та охорони здоров'я, які є базовими галузями нового технологічного укладу.

У даний час розвиток цивілізації, який розглядається в парадигмі науково-технічного прогресу, наближається до освоєння шостого технологічного укладу, який характеризується розвитком когнітивних, соціогуманітарних і освітніх технологій, нанобіотехнологій, пов'язаних як з виробництвом продуктів харчування, так і з медициною і фармацевтикою і заснованих на досягненнях молекулярної хімії, біології та генної інженерії; систем штучного інтелекту і квантових технологій; глобальних інформаційних мереж і цифрових технологій; інтегрованих високошвидкісних транспортних систем; нових видів і способів отримання енергії.

Сьогодні, технології шостого технологічного укладу стають пріоритетними, а отже й домінуючими в розвинених країнах. Перехід на ці технології є болісним і супроводжується кризовими явищами соціально-гуманітарного характеру, а ще більший вплив має на розвиток бізнес-середовища. Очевидно, що можливість пом'якшення кризи, яка супроводжує зміну технологій, залежить не тільки від здатності виявляти проривні технології, а й від мобільності всієї системи освіти в цілому та професійної (професійно-технічної) зокрема, яка є основою підготовки кадрів для ринку праці (сучасних виробництв), а саме здатність педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти враховувати і якісно засвоювати позитивні інновації шостого технологічного укладу.

Всі тренди і пов'язані з ними проблеми нового технологічного укладу формуватимуться ще не один рік, практично протягом всієї фази поживлення світової економіки. А оскільки формуються вони на стику різних дисциплін, то найбільш ваговою проблемою всіх провідних країн на цьому етапі є кадрова. І саме в сфері професійної (професійно-технічної) освіти запорука успішного впровадження технологій шостого технологічного укладу залежить від готовності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О до вивчення та впровадження інноваційних виробничих технологій у зміст підготовки кваліфікованих робітників.

На тлі формування шостого технологічного укладу є сенс переосмислити освітні аспекти цього процесу, а саме зміст та форми реалізації професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки в частині організації навчально-виробничого процесу. Підготовку до професійно-виробничої діяльності слід розглядати з двох боків: як процес підготовки, тобто навчання і виховання учнів у ЗП(ПТ)О, й як результат підготовки, тобто готовність їх до професійної діяльності (рівень оволодіння учнями професійними знаннями, уміннями і навичками, формування в них професійно важливих якостей).

У цілісній системі суспільних відносин професійна (професійно-технічна) освіта тісно взаємопов'язана з економічним життям суспільства, яке змінюється у конкретних історичних умовах і має враховувати глибинні якісні зміни у життєдіяльності різних соціальних систем на основі їх органічних взаємозв'язків і взаємовпливів, а зміст освіти завжди буде визначатись вимогами економіки.

Педагогічні працівники ЗП(ПТ)О повинні вміти здійснювати теоретичний аналіз проблеми використання у змісті професійної освіти інноваційних виробничих технологій; з'ясувати історичні етапи розвитку профільної професійної освіти в залежності від періодів розвитку економіки та техніко-технологічного способу виробництва галузі; визначити реальний стан і залежність змісту професійної підготовки кваліфікованих робітників від ступеню використання у виробництві нової техніки, матеріалів і технологій.

Педагогічний працівник ЗП(ПТ)О має знати як закони виробництва, так і закони педагогіки: 1) знання типів виробництва, для яких здійснюється підготовка робітників, за якими визначається виробничий профіль робітника; 2) знання рівнів механізації та автоматизації виробничих процесів для визначення змісту праці робітників; 3) знання ступеня неперервності технологічних процесів, за яким визначаються форми організації праці; 4) знання стану організації праці, за яким визначаються обов'язки робітників; 5) знання складу обладнання та предметів, що використовуються у процесі праці, на підставі яких визначається спеціалізація економіки; 6) знання федерального і регіонального компонентів у змісті

професійно-технічної освіти; 7) знання основ взаємозв'язку загальноосвітньої і професійної підготовки, що дозволяє створити систему знань, навичок і умінь в учнів з різних предметів.

Таким чином, одним із вмінь педагогічного працівника є здійснення аналізу розвитку проблеми використання інноваційних виробничих технологій у професійній підготовці на практиці.

Для ретроспективного аналізу розвитку змісту професійної освіти можемо використовувати *критерій технологічного способу виробництва*, що існував впродовж розвитку світової цивілізації. *Технологічний спосіб виробництва* – спосіб виробництва, що базується на техніко-економічному поєднанні речових і особистісних факторів виробництва, комплексі техніко-технологічних відносин між речовими елементами продуктивних сил і системі організаційних і техніко-економічних відносин. Основні елементи технологічного способу виробництва – продуктивні сили і техніко-економічні відносини.

Загальний історико-педагогічний, техніко-технологічний, економічний огляд проблеми використання інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників дає змогу визначити періоди, які найповніше відповідають етапам розвитку тієї чи іншої галузі та професійної освіти. Системною характеристикою технологічного способу виробництва є тип зв'язку між кваліфікованим робітником і засобами праці.

Відповідно до етапів розвитку технологічного способу виробництва можемо віднести види діяльності робітника: ручна праця → машинна праця → автоматизована праця → інтелектуальна праця.

На основі ретроспективного аналізу соціально-економічної детермінованості використання інноваційних виробничих технологій у змісті професійної освіти більшості галузей економіки пропонуємо виділити п'ять етапів розвитку виробничих технологій:

На *першому* етапі розвитку техніки (*XV–XVII ст.*) більшість технологічних функцій виконувала людина. Такий тип зв'язку між технікою і людиною є ручним, а перший технологічний спосіб виробництва базувався на ручній праці.

Другий етап (XVII–XIX ст.) характеризується існуванням ремісничих машин, які приводила в рух людина.

Третій етап (XIX – початок XX ст.) – технологічний спосіб виробництва базувався на машинній праці.

Четвертий етап (кінець XX–початок XXI ст.) пов’язується з розвитком автоматизованого виробництва, заснованого на автоматизованій праці.

П’ятий етап (з 90-х років XX ст. по теперішній час) – вищий етап розвитку техніки та виробництва, коли машини створюють нові машини, а керують роботою машин автоматичні пристрої під контролем висококваліфікованих фахівців (засновано на інтелектуальній праці). Найважливішою ознакою автоматизації виробництва є поява інформаційно-комунікаційної техніки, що спирається на найновіші комп’ютери та системи зв’язку

Відповідно до *закону технологічного детермінізму* філософські та соціологічні концепції акцентують увагу на вирішальній ролі техніки і технологій у розвитку соціально-економічних структур.

Можемо зробити висновок, що складний взаємозв’язок між сферою економіки та змістом П(ПТ)О реалізується за об’єктивними законами відповідності змісту П(ПТ)О актуальному стану виробництва та ринку праці, тому основою оновлення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників мають стати *інноваційні виробничі технології*, що ґрунтуються на інтелектуальній праці, на основі врахування інтеграційних підходів у П(ПТ)О (інтеграція за видами діяльності працівника, за ступенем інтегрованості професій, за змістом навчання).

Список використаних джерел:

1. Ключко В.М. Стратегічні напрями освіти в новому технологічному укладі. Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 2019. Вип. 25. Ч. 1. – С. 112-115.

2. Стадник О.Д., Мороз І.О., Шкурдода Ю.О., Яременко О.В. Розвиток наноосвіти – один із чинників забезпечення переходу на шостий технологічний уклад. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету : збірник наукових праць. Серія : Педагогічні науки, 2015. Вип. 3. С. 324–330.

3. Юденкова О.П. Методика впровадження інноваційних виробничих технологій у підготовку кваліфікованих робітників: типова освітня програма електронного навчального курсу. БІНПО, 2022.

https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=MG2PmKEAAAAAJ&citation_for_view=MG2PmKEAAAAAJ:3fE2CSJIrl8C

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ПСИХОЛОГІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

КАФЕДРА
ПЕДАГОГІКИ,
ПСИХОЛОГІЇ
ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Матеріали

VIII-ї Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(15 грудня 2022 року, м. Біла Церква)

Упорядкування, макетування та дизайн

Кулішов Володимир Сергійович

Кучерак Ірина Володимирівна

Кривобок Анна Сергіївна